

6433.
ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ Ι. ΔΡΑΚΟΥ

ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΟΥ

ΜΙΚΡΑΣΙΑΝΑ

Η

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΩΝ

ΥΠΟ ΕΠΙΘΥΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΝ

«Τὴς ἡμετέρας γλώσσης ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ : ἡ ἀλήθεια, ἡ στενοχωρία, ἡ διωγμός, ἡ λυγμός, ἡ γρηγορία, ἡ κούφιστος, ἡ μάχη»

«Συμμεριχτά μου γινέσθαι καὶ σκοπεῖται τοὺς οὕτω περιπατοῦντας, καθὼς ἔγρετο τόπον ἡμεῶν.»

Παύλ. Ρωμ. ι. Φιλ.

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙ

1893

ΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ ΕΠΙΣΚΟΠΑΙ ΠΟΡΟΣΕΛΗΝΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΟΥ

Ι. Η ΕΠΙΣΚΟΠΗ ΠΟΡΟΣΕΛΗΝΗΣ. Ἐπὶ νομισμάτων καὶ συγγραφέων στηριζόμενος ἀποδεικνύω ἐν τῇ γενικῇ πραγματείᾳ μου περὶ Ἑκατοντήσων, νῦν Μοσχονησίων, ὅτι ἡ μὲν ἐπὶ τῆς ρεϊζονὸς νήσου πόλις Νῆσος ἦν ἔρημος, ἡ δὲ ἐπὶ τῆς δευτερευούσης νήσου, πόλις δὲ Ποροσελήνη, ἀνθοῦσα καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, περὶ οὗ τὰ μέσα πῶς ἤλθεν ἐκ τῆς Τρωάδος εἰς τὴν Ἀσσον ὁ θεσπέσιος Παῦλος, κἀκείθεν δὲ εἰς Μιτυλήνην· καὶ ἐπειδὴ ἡ Ποροσελήνη προκλητικῶς κεῖται ἐν μέσῳ τῆς θαλασσί-ου ὁδοῦ τῶν ρηθειςῶν πολεων, μετὰ μοναδικοῦ λιμένος ἐν τῷ Ἀδραμυττηνῷ κόλπῳ, τὸ ἀποστολικὸν πλοῖον πιθ-ανὸν νὰ προσωρμύθῃ ἐν αὐτῇ καὶ νὰ ἐδιδάξεν ὁ κορυφαῖος τῶν ἐθνῶν τὸν Χριστιανισμόν ὡς καὶ ἐν Μιτυλήνῃ, μολονότι διέμεινεν ἡμέραν μόνον μίαν ἐν τῇ πόλει ἐκεῖνη¹.

Αἰῶνες πέντε μετὰ Χριστὸν παρέρχονται ἐν σκοτίᾳ ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ποροσελήνης, ἥττον δὲ τῆς Νήσου, καὶ μόνῃ ἡ πρώτη ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ ἐπισκόπου ἐν τῇ ἐν Χαλκηδόνι Δ'. Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, καθ' ἣν ἐν τῇ ἐκκαίδεκάτῃ πράξει παρατηρεῖται Φλωρέντιος ἐπίσκοπος Λέσβου, Τενέδου, Ποροσελήνης, Αἰγιαλῶν ὁρίσας ἐπέγρα-ψα διὰ Εὐελπίστου χωρεπισκόπου μου². Γεννᾶται ἤδη ἐκ τούτων τὸ ζήτημα ἐὰν ἡ Ποροσελήνη ἐτιμᾶτο δι' ἐπισκοπι-κοῦ θρόνου ἢ οὐχί. Ἐκ τῆς ρηθείσης ὑπογραφῆς δείκνυται ὅτι ὁ Φλωρέντιος ἀπῆν τῆς μνημονευθείσης συνόδου ἀντιπρο-σωπεύμενος ὑπὸ τοῦ χωρεπισκόπου αὐτοῦ, διότι δὲν ἀρ-χιεράτευεν ἐπὶ τόσων μερῶν, ἀλλ' ἦν μόνον Τενέδου· αὐτόθι δὲ φαίνεται Λέσβου καὶ Τενέδου³ ἢ μόνον Τενέδου¹ καὶ πάντοτε ὑπεγράφετο διὰ τοῦ ἰδίου προσώπου, Εὐελπίστου

χωρεπισκόπου, ἐπέχοντος τὸν τόπον Φλωρεντίου ἐπισκόπου Τενέδου⁵. περίερχον δὲ ὁ χωρεπίσκοπος νὰ μὴ ἔχη τίτλον ἐπαρχίας ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ καὶ πῶς νὰ διατηρεῖτο ἐν ἐπαρχίᾳ σμικρᾷ· ἐνεκρίθη δὲ ὁ Τενέδου ἵνα ἀντιπροσωπεύσῃ τὰς ρηθείσας ἴσως ὡς πλησιέστερος ὁ τόπος αὐτοῦ ἢ τῶν ἄλλων. Τότε ἡ νῆσος Λέσβος ἦν τετιμημένη διὰ δύο ἀρχιερατικῶν ἐπαρχιῶν καὶ μάλιστα προηγουμένως, διότι ἐν τῇ ἐν Νικαίᾳ πρώτη παρῆν διὰ τῶν κανονικῶν αὐτῆς ἐπισκόπων: Γρηγόριος ἐλέω Θεοῦ ἐπίσκοπος τῆς Μιτυληναίων πόλεως τῆς Λέσβου νήσου ὀρίσας ἐπέγραψα, καὶ: Ἀνδρέας ἐλέω Θεοῦ ἐπίσκοπος τῆς Μεθυμναίων πόλεως τῆς Λεσβίων νήσου ὀρίσας ἐπέγραψα⁶. Προγενέστερος τῶν ἀναφερμένων ὑπῆρξεν ὁ Μηθύμνης Ἀλέξανδρος⁷, οὗ τὸ μνῆμα σώζεται εἰς τὸν Λαφιῶνα, χωρίον τῆς Λέσβου, ἐνῷ πρὶν διετέλεσε καὶ ἐπίσκοπος Μιτυλήνης⁷. πῶς τοῦτο ὁμῶς ἐγένετο ἐνῷ τὸ ἀμετάθετον τῶν ἐπισκόπων ἦν ἐν νομιμότητι; ἀλλὰ καὶ τούτου προτεραῖος ἤκουζεν ὁ Μιτυλήνης Γεώργιος ὁ ἅγιος; καὶ τοι ἐν τῇ ἐν Ἐφέσου Γ'. Οἰκουμένηκῃ Συνόδῳ φαίνεται Ἰωάννης ἐπίσκοπος Λέσβου⁸, χάριν ἱσως οἰκονομίας, ἐνῷ ἐν τῇ Ε'. ὁμαλὸς καὶ διακριτικὸς ὁ τίτλος ἀμφοτέρων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς νήσου ταύτης καθίσταται· ὡς Ζαχαρίας τῆς Μιτυληναίων μητροπόλεως ἢ Ζαχαρίας τῆς μητροπόλεως Μιτυλήνης⁹ καὶ ὁ Μηθύμνης ταῦτά λέγει σχετικῶς.

Ἐξ ὅλων τούτων συμπεραίνεται ὅτι ὁ κατὰ τὰ 451 μ. Χ. ὑπογράψας χωρεπίσκοπος κατ' ἐντολήν — ὡς νῦν ἔχων καὶ τὴν γνώμην — καὶ ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν τεσσάρων ἐκείνων ἐπισκοπῶν ἐπράξατο, κατὰ συνέπειαν ἢ Μιτυλήνῃ, ἢ Μεθυμνᾷ, ἢ Τένεδος, ἢ Ποροσελήνῃ, οἱ Αἰγιαλοὶ (τὰ παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀδραμυττηνοῦ πολίχνια) ἐκέκτηντο θρόνους ἰδίους ἐπισκοπικοὺς ἐκάστη· διότι μεσοῦντος τοῦ ἔκτου αἰῶνος ἡ ἐπαρχία νήσων ἦν ὑπὸ ἡγεμόνα καὶ ἀπηρτίζετο ἐξ εἰκοσι πύλων· αὗται δὲ ἦσαν: Ρόδος, Κῶς, Σάμος, Χίος, Μιτυλήνη, Μέθυμνα, Πέτελος, Τένεδος, Προσελήνη, Ἄνδρος, Τήνος, Νάξος, Πάρος, Σίφνος, Μῆλος, Ἴος, Θήρα, Ἀμουργός, Ἀστυπάλαια¹⁰. Μεταξὺ λοιπὸν τῶν ἐκλεκτῶν πόλεων—διότι ἐπὶ παραδείγματι μόναι αἱ πόλεις Μιτυλήνη

καὶ Μίθυμνα ἦσαν ἐπὶ τῆς Λέσβου καὶ οὐχὶ ὀκτὼ καὶ ὀγδοήκοντα κῶμαι καὶ χωρίδια τότε ὡς καὶ νῦν; — συγκαταλέγεται καὶ ἡ Ποροσελήνη· τότε δὲ ὅπου ἀνωτέρω ἀρχὴ ἐκεί καὶ ἐπίσκοπος, ἔπεται μετὰ βεβαιότητος ὅτι καὶ ἡ πόλις Ποροσελήνη ἐκοσμεῖτο καὶ δι' ἐπισκοπῆς, ὁ Ποροσελήνης, μέχρι τοῦ ἔκτου αἰῶνος φαινομένη¹⁰· καὶ ὁ χρόνος καὶ ἡ τύχη δὲ δὲν διεφύλαζαν ὀνόματά τινα ἐπισκόπων αὐτῆς ὡς καὶ ἄλλων τινῶν.

II. Η ΕΠΙΣΚΟΠΗ ΝΗΣΟΥ. Σμικρὰ νῆσος ἡ Ποροσελήνη καὶ ἀπέκτα ἐπισκοπὴν, ἡ δὲ Νῆσος, πόλις καὶ νῆσος, νὰ στερεῇται τοιαύτης οὐδόλως ἤθελέ τις παραδεχθῇ. Τεκμήριά τινα ἀρωγοὶ ἔρχονται ὅτι καὶ ἐπὶ ταύτης ἐσώζετο ἐπισκοπὴ, ἀλλὰ πότε; ὅτε τὸ ἄστρον τῆς ἄλλης ἐσθῆθη; Ἀπεδείχθη ἐκ τιμητικοῦ ψηφίσματος τῶν *Νασιωτῶν* ὑπὲρ Θεοσίππου¹¹ ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς μείζονος νήσου πόλις ἐλέγετο *Νᾶσος* ἦτοι Νῆσος καὶ ὁ ταύτης λαὸς *δᾶμος Νασιωτῶν*, καὶ ἐκνομισμάτων¹¹ καὶ γεωγράφου, καὶ μέχρι τοῦδε Νησί λέγεται πόλις καὶ νῆσος· ἐν δὲ καὶ ἦν ἔρημος ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Στράβωνος¹¹ διὰ λόγους οὓς ἀποδεικνύω, ἐσώζετο ὁμως ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Κωνσταντίου, υἱοῦ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, οὗ εὖρον νόμισμα ἐφέτος. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἱ τοιαῦται ἀποδείξεις ἔδωκαν ἀρρομὴν εἰς ἱατρὸν¹¹, Γεώργιον Ἐχρινόν, ἵνα δικαίως πως ὑποθέσῃ ὅτι ἡ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἐπαρχίᾳ Ἐφέσου ἀναφερομένη μετὰ τὴν Αὐρηλιούπολιν (νῦν Φρένελι) Νήσα ἢ ὁ Νήσης ἐστὶν αὐτὴ αὕτη ἐπισκοπὴ μεσαιωνικὴ ἐπὶ τῆς μείζονος νήσου τῶν νῦν Μοσχονησίων· συνωρίς δὲ αἰεὶ εἶναι ἡ Νήσα καὶ ἡ Μασχακώμη, ἐπισκοπαί, ὡς διαλάμπουσαι ἀπὸ τῆς ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος μέχρι τῶν μέσων τῆς δεκάτης τετάρτης, καθ' ὃν χρόνον ἡ ἐπαρχία Ἐφέσου ἡρίθμε τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἐπισκοπὰς ἢ ἄλλοτε δύο καὶ τριάκοντα, ἀνατέμνει τὴν Μασχακώμην εἰς δύο καὶ παράγει διὰ τῆς λέξεως κώμης τὸ ἐγγὺς Κυδωνίων (νῦν Αἰθθαλί) σωζόμενον τουρκικὸν χωρίον Κωμέτς. ἐνῶ ἐν τῷ μεσαιῶνι πλήν τῆς Νήσης καὶ τῆς Μασχακώμης ὑπῆρχεν εἰς τὴν Ἐφεσίων ἐκκλησίαν καὶ ὁ Κώμης κάλλιον Κύμης ἐπίσκοπος· τὸ δὲ ὑποληφθὲν μασχά(λη;) συγκερνῶν μετὰ τῆς λέξεως νήσης ἐξανθίζει

τὸ Μοσχονήσιον (ὡς Μασχά-νήση) μετὰ τινος μετουσιώσεως. Ἄλλ' ἐν μέσῳ τοῦ λόγου λέγει ὅτι ὁ Μασχαιώμης ἢ ὁ Μασχακώμειον ἦτο ἀπλοῦς τιμητικὸς τίτλος καὶ οὐχὶ ἐπισκοπῇ, ὃ πιστεύει οὐδεὶς ιστοριογράφῳ. Ἐτερος λόγιος, ὁ Ἀθηνάσιος Παπαδόπουλος Κεραιεύς, εἶπεν¹⁴ ὅτι, ἐπὶ τῆς μείζονος νήσου ἦσαν δύο χωρεπίσκοποι καὶ ὁ εἰς ἐκυριάρχει ἐπὶ τῆς πόλεως, ὁ Νήσου, καὶ ὁ ἄλλος ἐπὶ τῶν αὐτόθι μοιῶν, ὁ Μασχακώμης, κατ' εἰκασίαν ὁμῶς, καὶ τοὶ ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης εἰς τρία μέρη φαίνονται ὅτι κατώκησαν οἱ νησιῶται ὡς ἐκ περιστάσεων· ἄλλ' ἐπὶ τῆς Πάτμου ἢ ἐπὶ τῆς Τενέδου πόσοι πρέπει νὰ ἀρχιερχτεύωσι : Διευκρινίσθησαν ἡ Ποροσελήνη καὶ ἡ Νῆσος ὡς ἑτέρα ἑκάτερα καὶ ἐκ νομισμάτων καὶ ἐκ συγγραφέων καὶ ἐξ ἐπιγράφων· ἄλλὰ πῶς ἡ Ποροσελήνη, σμικρὰ νῆσος, καὶ ὡς ἐκ τοῦ ἐρειπιώδους χώρου δισχιλίους κατοίκους ἴσως εἶχε, νὰ εἶνε ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα τῶν νήσων, ἡ δὲ Νῆσος, ἡ μεγίστη τῶν αὐτόθι νησιῶν ἥς ἡ πόλις διὰ τετρακισχιλίων κατοίκων νὰ ἐκοσμεῖτο, νὰ ἐξουσιάζηται ὑπὸ τοῦ ἀσιάρχου καὶ μητροπόλεως Ἐφέσου ἐπὶ τοῦ ἑκτοῦ αἰῶνος ἐκείνου οὐ ἀμφότεραι ὑπῆρχον ; Τὸ σύστημα τότε ἦν ἀπλούστατον· ὅπου πολιτικῶς ὑπῆρχετο πόλις τις, ἐκεῖ δὲ καὶ ἐκκλησιαστικῶς· πῶς αὕτη ἡ τιμὴ καὶ ἐξαιρέσις διὰ τὴν Ποροσελήνην ; Ὁ Ἱεροκλῆς εἰς τὸν Συνέκδημον αὐτοῦ ἀμφοτέρας ἀναφέρει ὡς καὶ τὴν Νῆσον ὁ Ἐπιφάνιος, ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου, οὗ ἡ δρᾶσις παρὰ τισιν ἀμφιβάλλεται περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ'. αἰῶνος ἢ περὶ τὰ τέλη τοῦ Ζ'. Οἱ ἐπισκοπικοὶ ὁμῶς κατὰλογοι ἀτάκτως ὑπὸ τοπογραφικὴν ἔποψιν ἐπισκοπῶν ὀνόματα κατατάττουσιν, ὥστε ἡ γειννίασις πόλεων ἐν αὐτοῖς γεννᾷ πολλάκις εἰκασίαν ἀδιαιολόγητον ὅτι ἦσαν καὶ γειτονικαί ποτε ἐκείναι αἱ πόλεις τοπογραφικῶς, πολλῶ δὲ ὁμῶς νυμοὶ ἐὰν ἠυρίσκοντο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐπαρχίᾳ ὁ προτιδιορισμὸς ἀμφίβολός ἐστι πολλάκις.

Νύσης ἢ Νυσσαίων· ἐπισκοπῇ ὑπῆρχον εἰς τὰ μέρη τῆς Μικρασίας ἐπὶ τοῦ μεσαιῶνος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καππαδοκίης, Ἐφέσου καὶ Λυκίας· ποικίλως δὲ οἱ ἐπίσκοποι τούτων τὸν ἑαυτὸν τίτλον ἔγραφον ὡς ὁ Νύσσης, ὁ Νύσων, ὁ Νυσσάων πόλεως, ὁ πόλεως Νύσσης, ὁ Νύσης, ὁ Νήστου, ὁ

Νάσας, ὁ Νήσα, ὁ Νύσων, ὁ Νύσσα, ὁ Νύσου, ὁ Νήσων, ὁ Μνάσης· ὁ διορθοῦται ὁ Νύσσης, ὡς ὁράται ἐν τοῖς ἐπισκοπικοῖς καταλόγοις καὶ πρακτικοῖς συνοδικοῖς· μάλιστα δὲ εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ Ζ'. Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τέσσαρες ἐπίσκοποι ἰσαριθμῶν ἐπαρχιῶν Νυσσῶν δείκνυνται καὶ ἕτερος Νησιῶν¹². τίς δὲ ὁ ἡμέτερος; τί δὲ ἐὰν ὁ βασιλεὺς Λέων, ὁ σοφός, μνημονεύει ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐφέσου καὶ Νύσσης τῆς ἐτέρας καὶ Μασσακώμης ἐνῶ ἄλλην Νύσσαν δὲν ἀναφέρει εἰ μὴ τὴν ἐν Καππαδοκίᾳ εὐρισκομένην. Ὁ ἐπίσκοπος τῶν Ἐκκτονήσων ἔφερε τὸν τίτλον ὁ Νήσης, ἢ ὁ Νήσου, ἢ ὁ Νυσσαέων, διότι τίς δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι οἱ κατὰ καιρὸν ἀρχιερεῖς τῆς Νήσου εἰς ἱερὰν Σύνοδον Οἰκουμενικὴν δὲν παρουσιάσθησαν καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἐν Ἐφέσῳ, ἐν ᾗ παρῆσαν οἱ ποιούμενους τὰ αἰολικὰ καὶ τὰ ἰωνικὰ, μάλιστα δὲ οἱ τὰ παρχία τοῦ Ἀδραμυττηνοῦ κόλπου οἰκοῦντες ἐπίσκοποι ἐν πολλαῖς φαίνονται ὡς ὁ Ἀσσου, ὁ Γαργάρων, ὁ Ἀντάνδρου, ὁ Ἀδραμυττίου, ὁ Θεοδοσιουπόλεως· ἐφ' ὅλου δὲ τοῦ μεσαιῶνος διέλαμπον αὐταὶ αἱ πόλεις καὶ ὡς ἐπισκοπαί.—Κατὰ τοὺς ἐπισκοπικοὺς καταλόγους Λέοντος τοῦ σοφοῦ καὶ Φωτίου, ἥτοι περὶ τὰ τέλη τοῦ Θ'. αἰῶνος, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐπαρχία Ἐφέσου ἀπηρτίζετο ἐκ 40 ἐπισκοπῶν· ἦσαν δὲ αὐταί¹³: ὁ Ἐφέσου, ὁ Ὑπέπων, ὁ Τράλλεων, ὁ Μαγνησίας πρὸς Μαϊάνδρον, ὁ Ἐλαίας, ὁ Ἀδραμυττίου, ὁ Ἀσσοῦ, ὁ Γαργάρων, ὁ Μασταύρων, ὁ Καλόςης, ὁ Βριοῦλων, ὁ Πιτάμνης, ὁ Μυρρίνης, ὁ Φωκαίας, ὁ Αὐρηλιουπόλεως, ὁ Νύσσης, ὁ Μασσακώμης, ὁ Μητροπόλεως, ὁ Βαρέττων, ὁ Μαγνησίας, ὁ Ἀνινάτων, ὁ Περγάμου, ὁ Ἀνέων, ὁ Πριήνης, ὁ Ἀρχαδίουπόλεως, ὁ Νέας Αὐλῆς, ὁ Διὸς Ἱεροῦ, ὁ Αὐγάζων, ὁ Σιών, ὁ Κολοφώνης, ὁ Λεβέδου, ὁ Τέου, ὁ Ἐρυθρῶν, ὁ Κλαζομενῶν, ὁ Ἀντάνδρου, ὁ Θεοδοσιουπόλεως ἥτοι Πεπερίνης, ὁ Κύμης, ὁ Παλαιουπόλεως· ὁ Θυραίων, ὁ Χλυαρῶν· ὅλαι δὲ σχεδὸν διεσώθησαν ἐφ' ὅλης τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς καὶ νῦν ἐξ αὐτῶν εἶναι τινες πολυάνθρωποι, ἀλλ' ἡ φιλυτία τοῦ ἐνός καὶ ἡ ἀδιαφορία τοῦ ἄλλου δὲν ἀναβιβάζουσιν εἰς τὴν πρέπουσαν ἐκκλησιαστικὴν περιωπὴν. Καὶ ὁ Μιτυλήνης μητροπολίτης ἐξ ἐπισκοπᾶς εἶχεν· ἦσαν δὲ¹⁵ ὁ

Ἑρεσοῦ ἢ Ἱερικοῦ, ὁ Στρογγύλης, ὁ Τενέδου, ὁ Βερβίνου ἢ Βερβερίνου, ὁ Περπερίνης, ὁ Μαρμαριτζάνων.—Παραδέχομαι πῶς τινες ὡς ἐπισκόπους τῆς Νήσου ἡμῶν ὡς τὸν Θεόδοτον ἐν τῇ ἐν Ἑφέσῳ Οἰκουμενικῇ Γ'. Συνόδῳ⁸, τὸν Μαιόνιον ἐν τῇ ἐν Χαλκηδόνι Δ'. καὶ πλείον τὸν Βασίλειον τῶν Νησίων ἐν τῇ ἐν Νικαίᾳ Ζ'.¹² καὶ σταματᾷ ὁ λόγος μετὰ πρέπουσαν ἔρευναν ἵνα μὴ Σισύφειον μόχθον ὑποστῇ.

Μέχρι τῶν ἡμερῶν τοῦ βασιλείως Ἀνδρονίκου¹⁵ τοῦ Παλαιολόγου, ἢ περὶ τὰ μέσχα τῆς ΙΔ'. ἐκκτονταετηρίδος, γνωστὰί εἰσιν αἱ ἐπισκοπαὶ Νήσου καὶ Μασσακώμης, σκότος, δὲ καλύπτει ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας τὰ καθέκαστα τῆς ἐκκλησίας Νήσου, νῦν δὲ Μοσχονησίων, ὄνομα ὃ διασφαρηνίζω ἐν τῇ πραγματείᾳ μου αἱ Ἑκατόνησοι.

ΩΣ ΕΝΟΡΙΑ ΜΙΤΥΛΗΝΗΣ, ΣΜΥΡΝΗΣ,

ΕΦΕΣΟΥ, ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΕΞΑΡΧΙΑ,

ΕΠΙΣΚΟΠΗ ΣΜΥΡΝΗΣ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΩΝ

Ὡς νύμφη πολυθέλγητρος ὑπῆρξαν τὰ Μοσχονήσια μεσοῦντος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, διότι ἡ ἐπ' αὐτῶν πόλις καὶ τὰ ἐπιτὰ μοναστήρια, ἡ παραγωγὴ ἀφθόνων ὀστράκων καὶ γαλακτερῶν πολυπόδων, ἔδωκαν ἀφθόρμην εἰς ἱερωτάτους νυμφίους

(1) Πράξ. Ἀποστ. Κ'. 13.—(2) Τῶν ἱερῶν Κανόνων νέα θαψιλεστιάτη Συλλογὴ, ὑπὸ Σπυρίδωνος Μηλίου, Τόμος Β'. σελίς 206.—(3) Αὔτ. Β'. 462.—(4) Αὔτ. Β'. 413.—(5) Αὔτ. Β'. 106 καὶ 44.—(6) Αὔτ. 148.—(7) Ἐν τῇ μονῇ τοῦ Λειμῶνος ἐν Λέσβῳ σώζεται χειρόγραφος ἀκολουθία γραφεῖσα ὑπὸ Παφίλλου, ζ'ολ'.—(8) Θαψιλεστιάτη Συλλογὴ τ. Α'. σ. 496.—(9) Αὔτ. Β'. 272.—(10) Ἱεροκλ. κατὰλ. σ. 19 καὶ 31.—(11) Μουσείον καὶ Βιβλιοθήκη Εὐαγγ. Σγ. ἐν Σμύρνῃ. Διάκοντος καὶ Μικρασιανὰ Ε. Ι. Δράκου.—(12) Θαψιλλ. Συλλ. Β'. 725—870. (13) Ἐπισκ. κατὰλ. Gystavi Parthey 60 σ.—(14) Διάκοντος Ε. Ι. Δ. καὶ ἐφημερίς «Νέα Σμύρνη».—(15) Ἐπισκ. κατ. G. P. 127 καὶ 222.

νὰ αἰτῶσι τὴν ἀπόλαυσιν τούτων μετὰ τῆς ἑαυτῶν ἐπαρχίας
ὡς ἐξ ὑρισταμένων τεκμηρίων ἀποδείκνυται.

Πατριαρχεύοντος ἐν Κωνσταντινουπόλει Παρθενίου τοῦ Β' ἐθεσπίσθη ἡ ἔνωσις τῶν Μοσχονησίων μετὰ τῆς ἐκκλησίας Μιτυλήνης κατὰ ἰανουάριον 1614 ὡς σιγγλιῶδες πατριαρχικὸν ἔγγραφον βεβαιοῖ τὸν λόγον.¹⁶ ἐν μοσχονητικῷ δὲ μο-
ναστηρικῷ κώδικι,¹⁷ κατ' ὃ καὶ ὁ πρῶτος πατριάρχης Κων-
σταντινουπόλεως Παΐσιος ὁ Α' ἀποφαίνεται, κατὰ τὰ 1688
παρατηρεῖται ἐκτὸς τεισάρων ἱερέων, ἐφημερίων βεβαιοῦς τῆς
πολίτης τότε Μοσχονησίων καὶ ὁ λογοθέτης τοῦ Μοσχονη-
σίου Ἰωάννης. Κατ' ὁλώθριον τοῦ 1742 ἔγνωσαν τὴν Πα-
τριαρχικὴν Ἐξαρχίαν Μοσχονησίων μετὰ τῆς Σμύρνης μη-
τροπόλεως τὰ πατριαρχεῖα (δηλαδὴ Κωνσταντινουπόλεως),¹⁸
καὶ ἐπεκύρωσαν τὴν ὑποταγὴν κατ' ἀπρίλιον 1746. Συμ-
φωνοῦσιν Ἐφέσου καὶ Σμύρνης μητροπολίται ὡς πρὸς τινὰ
μεταρρύθμισιν τῶν ὁρίων τῶν αὐτῶν ἐπαρχιῶν καὶ λαμβάνει
ὁ μὲν τὰ Μοσχονήσια, ὁ δὲ τὴν Νέαν Φώκαιαν καὶ Μαινε-
μένην κατὰ φεβρουάριον 1750 ἐπιβεβαιούσης τῆς Μεγάλης
τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας,¹⁹ ἥτις ὠριμώτερον σκεφθεῖσα κελεύει
κατὰ δεκέμβριον 1760 νὰ μὴ ὑπάγῃνται τὰ Μοσχονήσια
εἰς τὴν Ἐφεσίων ἐκκλησίαν, ἀλλ' εἰς τὴν τῶν Μιτυληναίων
ὡς ἐνορία.²⁰

Κατακασίσης δὲ τῆς Σμύρνης²¹ κατὰ τὰ 1763 ἔτρεξεν εἰς
τὰς ἀγκάλας τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας ὁ ποιμενάρχης Σμύρ-
νης Νεόφυτος ζητῶν ἐπικουρίαν, διότι μόλις ἡ πόλις ἐκείνη
εἶχεν ὀκτακισχιλίους ὀρθοδόξους Ἕλληνας κατὰ τὸν περιηγη-
τὴν Ποκώκ καὶ γενικὸν πληθυσμὸν ἑκατὸν χιλιάδας²¹· τότε
δὲ ἐκείνη ἐνώνει τὰ Μοσχονήσια ὡς ἐνορίαν²² μετὰ τῆς κασί-
σης. Ἦσαν πρὸ τοῦ γεγονότος τούτου τὰ Μοσχονήσια
Πατριαρχικὴ Ἐξαρχία προφιλοτιμηθεῖσα τῷ ἄρχοντι μεγά-
λῳ ποστελνίκῳ κυρίτζη Μανωλάκη. Ἐν τῇ ἐνώσει δὲ ταύτῃ
ὑποχρεοῦται ἡ ἐνορία Μοσχονησίων νὰ διδῇ ἐρ' ὅρου ζωῆς τῷ
ποστελνίκῳ ἐκείνῳ τὸ διωρισμένον ἐτήσιον χρηματικόν, οὗ τὸ
ποσὸν δὲν ἀναφέρεται, μὴ δικαιούμενος δὲ καὶ ὁ ρηθεὶς νὰ
παραχωρήσῃ ταύτην εἰς ἄλλον τινὰ κατὰ τὸ σιγίλλιον.²³ Τὴν
συμφωνικὴν ὁμῶς ταύτην ἐνορίαν ἐκήρυξε συνοδικῶς ὁ πατρι-

άρχης Κωνσταντινουπόλεως Σαμουήλ ὁ Χαντζερῆς εἰς ἐπίσκοπὸν Μοσχονησίων,²³ δηλαδὴ ὅλον τὸ σύμπλεγμα τῶν ἐν τῇ νοτίᾳ εἰσόδῳ τοῦ Ἀδριαμυττηνοῦ κόλπου καὶ βορειοανατολικῶς τῆς Λέσβου κειμένων νησίων, Μοσχονησίων καλουμένων, ἀνεξάρτητον, ἐπικυριαρχουμένην ὁμῶς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Σμύρνης, κατὰ τὴν 30 ἰανουαρίου 1766, πρὸς λύπην καὶ θλίψιν τοῦ Μιτυλήνης Ἀνθίμου ὅστις πολὺ ἐκοπίασεν ἵνα ἀρπάσῃ ταύτην ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Σμύρνης Καλλινίκου.

ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ

ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΩΝ

Ι. ΚΩΔΙΚΕΣ. Κατὰ τὰ σωζόμενα πρῶτος ὅστις κατεσκεύασε κώδικα ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Μοσχονησίων ἐστὶν ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος ὁ Ε'. Διορισθεὶς οὗτος μητροπολίτης Σμύρνης περὶ τὰ 1785 ἦλθε κατὰ τὸν αὐτὸν ἐνιαυτὸν καὶ εἰς τὴν πόλιν Μοσχονησίων ἐπισκερθεὶς καὶ αὐτὰς τὰς ἐκεῖ μονὰς ὡς ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος· τότε ἐσχημάτισε τὸν κώδικα μόνον τοῦ μοναστηρίου τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου σεμνυνομένου ἐν φύλλοις ρλδ', ἵνα καταγράφωνται ἐν αὐτῷ παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς καὶ γενεὰς ἡγουμενευόντων τὰ παρὰ τῶν χριστιανῶν ἀφοσιούμενα κινήτὰ καὶ ἀκίνητα πράγματα. Μιμηθεὶς δὲ τοῦτον καὶ ὁ Σμύρνης Ἀνθίμος ὁ Νάξιος, ὁ εἶτα οἰκουμενικός,²⁴ ἱδρύσει νέους κώδικας ὅλων τῶν μοσχονησιακῶν μονῶν, καταλιπὼν ἄθικτον τὸν πονηθέντα ὑπὸ τοῦ πρώτου ἱδρυτοῦ, κατὰ τὰ 1817. Ἐν

(16) Πατριαρχικοὶ πίνακες Μ. Ι. Γεδεών, σ. 570. — (17) Κώδῃς μονῆς Προδρόμου, σ. 11. — (18) Πατρ. Πίν. σ. 636 καὶ 640. — (19) Αἰτ. 643. — (20) Αἰτ. 651. — (21) Ὁδηγὸς Σμύρνης 1888 ἔτους ὑπὸ τῆς ἐφημερίδος «Ἀμαλθείας», σ. 148. — (22) Ἑλληνικαὶ Ἐκκλησιαστικαὶ Σειλαί: Ε. Ι. Δράκου σελ. 22—26. — (23) Πατρ. Πίν. σ. 659.

ἀρχῇ ἀπάντων τούτων πραγματεύεται τις ὁ σκοπὸς τῆς συντάξεως τοιούτων καὶ ἀρχὴς δίδει κατὰ τῶν ἐκμηδενιζόντων τοιαῦτα ἱερὰ βιβλία· τακτικῶς δὲ κατεστρώθησαν ἐν αὐτοῖς σχετικὰ ἔγγραφα πατριαρχῶν, μητροπολιτῶν, καὶ δύο ἀφιερωτικὰ γραφέντα αὐτόθι περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος, τὰ μόνα παλαιάτατα τῆς μοσχονησιακῆς ἐκκλησίας. Οἱ μοναστηριακοὶ κώδικες οὗτοι διεσώθησαν ἐκ τῆς πανωλεθρίας τοῦ 1821 ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως Μοσχονησίων Βαρθολομαίου ὡς καὶ τινὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τῆς πόλεως· ἐπεστράφησαν δὲ κατόπιν καὶ νῦν εὐρίσκονται σῶροι καὶ ἀκέραιοι ἐν τῇ μοσχονησιακῇ ἐπισκοπῇ, ἀτυχῶς ὅμως ἀπωλέσθη ὁ κώδιξ τῆς μονῆς τῶν θεισπεσίων Ἀποστόλων μετὰ τὴν Ἐπιστροφὴν τῶν πολιτῶν καὶ ὁ τῆς τοῦ Ταξιάρχου ἐγκατελείφθη ἐν τῇ Κέφ, νῦν Τζιζι· ἵνα μὴ δὲ ἀφανισθῶσιν ὑπὸ ἰδιοτελῶν καὶ οἱ ὑπολειφθέντες πέντε, νέους μοναστηριακοὺς συντάττει κατὰ τὸ θέρος 1872 ὁ ἐπίσκοπος Μοσχονησίων Παΐσιος, καὶ ἐν αὐτοῖς ἐν εἰσαγωγαῖς μιμνῆσται τοὺς λόγους τῶν δύο ἐκείνων πατριαρχῶν, οἵτινες τοιούτους ἐδημιούργησαν αὐτόθι.

Κώδιξ τῆς ἐπισκοπῆς Μοσχονησίων σώζεται ἐν Ἀθωνι παρὰ τῇ συνοδίᾳ τοῦ Μοσχονησίων Καλλινίκου ὡς εἶδον ἐκεῖ κατὰ τὰ 1894· ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος λέγει ἐν τούτῳ ὅτι, ἐλθὼν ἐν τῇ ἐπισκοπῇ εὗρε παλαιὸν ἐπισκοπικὸν κώδικα—ὃν ὑποθέτω νὰ συνέταξεν ὁ Σμύρνης Γρηγόριος ἐκεῖνος—πάνυ κατεστραμμένον, ἐπειδὴ καὶ οὗτος ἠρπάγη ἐπὶ τῆς ἐθνεγερσίας καὶ διεκομίσθη εἰς τὴν νῆσον Σκυρον εἰς τὸ ἐκεῖ μετόχιον τοῦ Τροπαιοφόρου καὶ ἐπεστράφη ἐν τῇ ἐπισκοπῇ καὶ ἦν ὀλιγόφυλλος, διό ἐποίησε νέον καὶ ἐντὸς τούτου κατέστρωτε διὰ γραμματέως εὐπαιδεύτου ἔγγραφα τινὰ, ἐξ ὧν ἐπίσημον θέσιν, ἐξ ἀντιγραφῆς νοεῖται, ἔχουσιν τὸ θέσπισμα Μοσχονησίων περὶ γάμου κατὰ τὸ 1785 καὶ ἡ νομιμοποίησις τούτου τοῦ θεσπίσματος ὑπὸ τῶν πατριαρχείων, ὡς καὶ σιγίλλιον ὑπὲρ τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου κατὰ τὰ 1774, καὶ ἀποδεικτικὸν τοῦ Σμύρνης Ἱεροθέου πρὸς τὸν ἡγούμενον τῆς μονῆς Λέκκας· τὸν ὀλιγόφυλλον δὲ παλαιὸν κατέκαυσεν ὁ εἰρημένος ἐπίσκοπος. Νέον κατεσκεύασεν ὁ Σμύρνης Παΐσιος κατὰ τὰ 1854 ἵνα ἐν τούτῳ καταγράφωνται ἅδεια γάμου, διαζύγια

καὶ παραπλήσια· ἐν τῷ κώδικι ἐκείνῳ τῆς μονῆς ὁμῶς τοῦ ἁγίου Γεωργίου ὡς κώδικος τῆς ἐπισκοπῆς μὴ ὑπάρχοντος ἰδιαιτέρου· ἀλλ' ἐν ἄστημον ἔγγραφον ἐγένετο ἐν αὐτῷ, διότι ὁ Μοσχονησίων Κύριλλος ἀμέσως ἰδρύσει κώδικα τῆς αὐτῆς κατηγορίας, ὅστις ἐκ τῶν σωζομένων νῦν ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ἐπισκοπικῶν κωδίκων πρῶτος δύναται νὰ κληθῇ, ἀλλ' ἀτάκτως ἔχεται τὸ περιεχόμενον. Ἄλλος κώδιξ διαθηκῶν καὶ προικοσυμφώνων ἀπηρτίσθη ἀπὸ τοῦ 1863. Ἄλλος περιέχει ψηφίσματα καὶ ἐπίσημα ἔγγραφα ἀπὸ τοῦ 1872. Ἄλλος τὰ πρακτικὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου. Ἄλλος τὸν κανονισμόν τῶν σχολῶν ὃν συνέταξεν ὁ νῦν Σμύρνης Βασιλεὺς. Ἀπταίστως ὁμῶς ἀπὸ τοῦ 1873 λειτουργοῦσι καὶ τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία οἷα περὶ κηδειῶν, γάμων καὶ βαπτίσεων.—Οἱ κώδικες τῆς μητροπόλεως Σμύρνης ὡς εἶδον ἄρχονται ἀπὸ τοῦ 1690 ἔτους.

II. ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ. Ἐντὸς χειρογράφου τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου ὑπάρχει σημείωσις τις ἀναφέρουσα ὅτι διάκονός τις ἐκ νήσου Πάρου ἔκλεψε τὴν σφραγιῖδα τῆς ἐπαρχίας ἡμῶν, ἣν ἐπέστρεψεν ἱερεὺς τις ἐκ Σύμης ὅστις ἀνεγνώρισεν αὐτὴν ἐκ τοῦ ὀνόματος ὅπερ ἀνέγνωσε, κατὰ τὰ 1791. Παλαιτέραν εἶδον ἐν ἐπισήμοις ἔγγραφοις κατ' ἀρχὰς τοῦ 10^{ου} αἰῶνος γενομένην· μέγας δικέφαλος ἀστὴρ στολίζει τὴν ὡς διδραχμον ἐπιφάνειαν αὐτῆς καὶ μίτρα τὰς κεφαλὰς ἐν μέσῳ ἀστέρων, πέριξ δὲ τῶν ὁμοκέντρων κύκλων ὀρᾷται ἐπιγραφὴ σφραγίδος τοῦ κοινοῦ τῶν Μοσχονησίων κεφαλαίοις γράμμασι καὶ εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἀστροῦ τὸ ἔτος 1819. Μετὰ τῶν δεινῶν ἀπωλέσθη ἡ ρηθεῖσα καὶ ἐχαράχθη ἑτέρα σφραγὶς τοῦ κοινοῦ Μοσχονησίων 1835 ὡς διδραχμον καὶ αὕτη, ἐπὶ τοῦ πλείστου ὁμῶς μέρους ὁμωνύμως ἔχουσα τὰ λεχθέντα διὰ τουρκικῶν τετραμελῆς δὲ οὕτω ἐτίθετο ἐπὶ ἔγγραφων πρὸς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, δηλαδὴ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πρὸς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν, καὶ ἐπὶ πρακτικῶν Μοσχονησιακῶν πάντων ἐπισήμων διὰ κοινῆς συνελεύσεως γενομένης ὑπὸ ἐγκρίτων· ἀσήμαντοι ὅλως δὲ ἦσαν οἱ τέσσαρες σφραγιδοφύλακες, τουρκιστὶ μουκτούρηδες, τῶν τότε τεσσάρων ἐνοριῶν τῆς πόλεως. Ἑτέρα σφραγὶς ἐ-

γένετο τὸ 1840 τῆς Λογιστικῆς Ἐπιτροπῆς Μοσχονησίων, σωματείου κοινωφελοῦς ἀείποτε, γεγλυμμένα ἔχουσα Λογιστ. Ἐπιτροπ. Μοσχ. σπ. 15. 1840 ὠρειδῆς κατὰ τὸ σχῆμα, παριστῶσα ἄνω μὲν πρόσωπον φωτοβόλου ἡλίου, κάτω δὲ λείβητα πλήρη δαφνῶν. Ἄλλη περιεῖχε Συμβούλιον Μοσχονησίων. Σπ. 15. 1840 ἐλλειψοειδῆς. ἥς ὑπὸ πρόσωπον ἡλίου κρέμαται πλάστιγξ· ἣν δὲ τὸ συμβούλιον τοῦτο ἐκ δύο δημογερόντων, συμβουλῶν καλουμένων, οἵτινες ἐν κοινῇ ἀναφορᾷ ἐπεκύρουν τὸ γνήσιον τῶν ὑπογραφῶν εἰς τὸ τέλος. Ἐλαξεύθη εἰτα Σφραγὶς τοῦ Κοινοῦ τῶν Μοσχονησίων 1862 ταῦτ' αὖ τουρκιστὶ ἐν μέσῳ ἔχουσα· ἀπέριτος δὲ ἡ νῦν ἐν χρήσει σφραγὶς ἐστὶν ἐφ' ἧς ὀρῶνται Δημογεροντία Μοσχονησίων 1882.

Ἐπισκόπου εὗρον σφραγίδα τὴν Μοσχονησίων Κυρίλλου τοῦ Α'. σμικρὰν ὡς παρὰν μετ' ἐπιγραφῆς MC. XO. KP. AAC. 1768, ἔχουσαν δύο πτηνὰ πίνοντα ἐκ τοῦ αὐτοῦ δοχείου· ἡ δὲ τοῦ Καλλινίκου τοῦ Α'. MX. NC. KA. NIK. 1832, ἄνωθι μίτρην καὶ ἐν μέσῳ τῶν γραμμάτων πτηνόν τι ἐν κλάδοις· ὡς δίδραχμον δὲ εἶναι ἡ τοῦ Παΐσιου τοῦ Β'. καὶ Ἰακώβου τοῦ Α'. μετὰ δύο σκήπτρων ἐν μέσῳ χιαστῶς εὐρισκομένων καὶ περὶ ταῦτα Ἐπισ. Μοσχονησίων Ἰάκωβος 1882. Ἀτυχῶς δὲν ὑπάρχει σφραγὶς τῆς ἐπισκοπῆς τῆς καὶ σημαντικωτέρας τοῦ ἐπισκόπου. Ἡ τοῦ δημαρχείου ἔχει τὴν ἐπομένην ἐπιγραφὴν Δημαρχία Μοσχονησίων 1869, τουρκιστὶ δὲ ἡ τοῦ ἐπαρχείου τὰ σχετικὰ.

Τὰ μοναστήρια οὐδέποτε εἶχον σφραγίδας καὶ τοι ὁ Σμύρνης Παΐσιος λέγει ἐν θεσπίσματι περὶ ἀναγνωρισμένων χρεῶν τῶν αὐτῶν μονῶν ὅτι, πρέπει νὰ ὦσι καὶ ἐπικεκυρωμένα διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ μοναστηρίου τὰ χρεωστικὰ ὁμόλογα. Οἱ ναοὶ τῆς πόλεως ἐποίησαν τοιαύτας κατὰ τὸ 1893, ἐπειδὴ ἐξέδωκαν χαρτονόμισμα πρὸς τοπικὴν κυκλοφορίαν καὶ εὐκολίαν περίπου τῶν 60,000 γροσίων, τῶν σχολείων πρωταγωνιστούντων· φέρουσι δὲ μόνον τὸ ὄνομα τῆς σχετικῆς ἐκκλησίας καὶ ἐπισημοτέρα ὡς μεῖζων καὶ πολὺγλυφος εἶναι ἡ τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας.

III. ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ. Ἐδημοσίευσεν τοιαῦτα ἐν Ἑλ-

ληνικαῖς Ἑκκλησιαστικαῖς Σελίσι τοῦ Ὁ Εὐστράτιος Ἰω. Δράκος κατὰ τὰ 1891· ἐν τῷ βιβλίῳ δὲ ἐκείνῳ ὑπάρχουσι δύο σιγίλλια ὡς πρὸς τὴν ἔνωσιν τῆς ἐνορίας τότε τῶν Μοσχονησίων καὶ ἐνοριακὸν καθίσταται τὸ μοναστήριον τοῦ Προδρόμου· ὑπομνήματα πατριαρχικὰ ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρχιερέων Μοσχονησίων Γαβριήλ τοῦ Α', Διονυσίου τοῦ Α', Βαρθολομαίου τοῦ Α', Κυρίλλου τοῦ Β', Παΐσιου τοῦ Β' καὶ τινες ἐπιστολαὶ πατριαρχικαί, μητροπολιτικαὶ καὶ ἐπαρχιακαί. Ἀνέκδοτα δὲ ἐξ ἀντιγραφῆς ἔχω δύο παλαιάτατα ἔγγραφα τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου, δύο ἐπιστολάς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Χρυσάνθου πρὸς τὸν Μοσχονησίων Κύριλλον τὸν Α', σιγίλλιον ἐνώσεως μονῆς ἁγίου Γεωργίου μετὰ τῆς ἐπισκοπῆς Μοσχονησίων, ἀναφορὰν Μοσχονησίων ὑπὲρ τοῦ αὐτῶν ἀρχιερέως Καλλινίκου Α' πρὸς τὰ πατριαρχεῖα Κωνσταντινουπόλεως, συνθήκην κομμάτων Μοσχονησίων, βεζυρικὸν διάταγμα δι' οὗ αἱ βακουρικαὶ γαῖαι τῶν Μοσχονησίων γίνονται ἰδιοκτησίαι τῶν κατοίκων, θεσπίσματα περὶ ἀρραβωνίζομένων, στεφανωθησομένων, ὑπὲρ τοῦ τοπικοῦ φόρου, φερμάνιον σουλτανικὸν ὑπὲρ τῆς διωρύξεως τοῦ λιμένος Μοσχονησίων καὶ Κυδωνιῶν, πλὴν ἐτέρων· ἅπαντα δὲ ταῦτα χρονολογικῶς μνημονευθήσονται. Πολλὰ ἐκ τῶν εἰρημένων ὁμως εὐρίσκονται ἐν τῶν κωδίκων μητροπόλεως, ἐπισκοπῆς, πατριαρχείου καὶ εἰς ἰδιώτας συμπολίτας, ὧν οἱ γονεῖς ἐπολιτεύθησαν ἐνταῦθα κατὰ καιροῦς, δηλαδὴ διωρίσθησαν ἵνα μεριμνῶσι περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς πόλεως Μοσχονησίων, ὧν τὸ κάτοπτρον ἀμερολήπτως βλέπη ὁ φιλίστωρ ἐν ταῖς βιογραφίαις τῶν ἐπισκόπων ἡμῶν.

(24) Ἡ εἰκόνη τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀνθίμου τοῦ Γ' τοῦτου σφάζεται ἐν τῷ ἐπιτροπικῷ τοῦ ναοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν Σμύρνῃ ὡς καὶ ἐν τῷ περιβόλῳ ὁ τάφος· ἐπίσης δὲ εἰκόνα μεγάλην τοῦτου ἔχει καὶ ὁ Σμυρναῖος ἱερεὺς ἱεραρχος Κλήμης.

ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΩΝ

ΑΠΟ 1766 ΜΕΧΡΙ 1893

ΓΑΒΡΙΗΛ 6 Α'.

Σμυρναῖος τὴν πατρίδα καὶ ἀγαπητὸς τοῦ μητροπολίτου Σμύρνης Νεοφύτου, ὅστις τὸν ἐφημέριον καὶ ἱερέα Γαβριήλ, περὶ οὗ ὁ λόγος, σύγγελον ἐχειροτόνησεν· ὅτε δὲ ἀπεβίωσεν ὁ ρηθείς οἱ Σμυρναῖοι ἔστειλαν τοῦτον μετὰ ψιλοῦ γράμματος εἰς τὰ πατριαρχεῖα ὥπως ἀναβῇ ἐπὶ τοῦ μητροπολιτικοῦ θρόνου, ἀλλ' ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Σαμουήλ ἐκλέγει τὸν εὐπαιδευτὸν διάκονον Καλλίνικον ἱεράρχην Σμύρνης καὶ δι' ἐπιστολῆς πρὸς αὐτοὺς δικαιολογεῖ τὴν αἰτίαν ὅτι ἡ πεῖρα ἐδίδαξε τὸν ἄνδρα ὅτι συμπολίτης δὲν εὐδοκίμεῖ παρὰ τοῖς ἐγγχωρίοις²⁵. Πρῶτος οὗτος μετὰ τὰ βυζαντινὰ καὶ πάροδον τριῶν αἰώνων ἐξελέγη ἐπίσκοπος Μοσχονησίων καὶ ἐχειροτονήθη ἐν Σμύρνῃ κατὰ τὴν 4 ἀπριλίου 1766 ὑπὸ τοῦ εἰρημένου μητροπολίτου Σμύρνης Καλλινίκου²⁶. Οὐδεμία πρᾶξις καὶ ὑπογραφή σώζεται ἐν τῇ ρηθείσῃ ἐπισκοπῇ ἐν ἣ διετέλεσεν ἐπὶ διετίαν σχεδὸν ὁ ἀνὴρ. Ἀκολουθῶς ἐστάλη εἰς τὴν μητρόπολιν Ἰωαννίνων ἣν καὶ διώκησεν ὀλίγον, εἶτα δὲ μετετέθη εἰς τὴν Παλαιῶν Πατρῶν ὡς γνήσιος ποιμὴν κατὰ τὸ 1771 ἢ τὸ 1769 καὶ κατόπιν ἐξελέγη πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τὸ φθινόπωρον τοῦ 1780 μέχρι θέρους τοῦ 1785 ἀποβιώσας ἐπὶ τοῦ θρόνου· ἐτήρη δὲ ἐν τῷ νεῷ τῶν Ταξιαρχῶν κατὰ τὸ Μέγα Ρεῦμα,²⁷ ἐγγὺς τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Σωφρονίου. Σφάλλεται δὲ τις λέγων ὅτι οὗτος ἀπέθανε τὸ 1784²⁸. Πράξεις τινὲς τοῦτου ἀναφέρονται ὡς πατριάρχου²⁹.

(25) Σμύρνης Κωδ. Α' 576 καὶ 558 σ.—(26) Ἑλλ. Ἐκκλησιαστ. Σελ. Ε. Γ. Δράκου, Α' 32.—(27) Μεσαιων. Βιβλ. Κ. Ν. Σάβα, τ. Γ' σ. 337 καὶ Φιλολ. Κ. Οἰκονόμου, σ. 417.—(28) Σκαρλάτου «ἡ Κωνσταντινουπόλις» τ. Β' 513.—(29) Πατρ. Πρωτ. Μ. Γ. Γεδεών, σ. 698,

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ Α΄.

Ὅτι ἦν Μοσχονήσιος ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος Κύριλλος ὁμολογεῖται ὑπὸ σημειώσεως εἰς τι χειρόγραφον σωζόμενον ἐν τῇ μοσχονησιακῇ μονῇ τοῦ Προδρόμου καὶ ἦν θεῖος τοῦ μετὰ τὴν παλιγγενεσίαν Μοσχονησίων Καλλινίκου, ὅστις καὶ βεβαιοῖ τοῦτο, συνάμα δὲ ὅτι (ὁ Κύριλλος) ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς ἐπισκοπῆς ἀρχιερατεύσας χρόνους εἰκοσ΄. Σώζεται ἐντὸς τῶν ἀρχείων τῆς ἐπισκοπῆς ἐπὶ μεμβράνης ἐπιδοτήριον τοῦ μητροπολίτου Σμύρνης Καλλινίκου πρὸς τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπίσκοπον, γινόμενον κατὰ τὴν 20 μαρτίου 1768, δι' οὗ δηλοῦται ὅτι μετατεθέντος τοῦ Μοσχονησίων Γαβριὴλ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν μητρόπολιν Ἰωαννίνων, τῇ συγκαταθέσει τοῦ Σμύρνης ἱεράρχου ἐξελέγη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Σαμουὴλ ἐπίσκοπος Μοσχονησίων ὁ Κύριλλος οὗτος· ἱερομόναχος δὲ τίμιος, θεοσεβής, ἱεροπρεπής, κόσμιος, ἐκ νεαρῆς ἡλικίας ἐνδεδυμένος τὸν ἀγγελικὸν χιτῶνα.

Ὁ ρηθὴς πατριάρχης κατὰ τὴν 1 Ἰανουαρίου 1774 πέμπει πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τοῦτον σιγίλλιον δι' οὗ ἐνοριακὸν καθίσταται τὸ μοσχονησιακὸν μοναστήριον τοῦ Προδρόμου, ὃ στυχυροπήγιον κατὰ ἀπάτην ἐποίησε παπᾶ Νεόφυτος τις ἐκ τῆς νήσου Ἀνδρου³⁰. Σώζεται ἐπιστολὴ τούτου πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς Λέσβου Χατσῆ βέη ἔλ Χατσῆ Μεχμέτ ἀγᾶν δι' ἧς μετὰ τῶν Γερόντων καὶ Προεστώτων πληροφοροῦσιν τοῦτον κατὰ τὸ 1775 ὅτι διὰ κήρυκος ἐνωχίασεν τὰ δύο ἰχθυοτροφεῖα, Ταλιάνι καὶ Δουλάπι, ἀντὶ διακοσίων ἐβδομήκοντα γροσίων, εἰς δύο ἀντιμαχομένους οὓς εἰρήνευσαν ἵνα μὴ γίνωνται εἰς τὸν τόπον σκάνδαλα καὶ φαρτίαι. Ἐκ δὲ ἐπιστολῶν, σωζομένων ἐντὸς τῶν ἀρχείων τῆς Μοσχονησίων ἐπισκοπῆς, ἀπαντητικῶν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Χρυσάνθου, γινομένων κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1783, προτρέπεται ὁ ἐπίσκοπος οὗτος Μοσχονησίων Κύριλλος ἵνα μὴ μεταβῇ εἰς τὴν νήσον Κύπρον χάριν ἐλεῶν ὡς ἐκ τῶν ἐκεῖ ὑφισταμένων δεινῶν, καὶ φαίνεται ὅτι φιλία συνέδεεν ἀμφοτέρους, Κύπρου καὶ Μοσχονησίων ὡς καὶ τὸν ἐν Χίῳ εὐγενέστατον Μαυροκορ-

δᾶτον· ἐπέτυχε δὲ τὰ πρέποντα γράμματα παρὰ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν ἱεράρχην Κύπρου, διότι κτίτωρ ἐγένετο ὁ ἐπίσκοπος οὗτος κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον τῆς μοσχονησιακῆς μονῆς τῶν θεσπεσίων Ἀποστόλων.

Συχναὶ ἀκαταστασίαι καὶ συμφοραὶ μεταξὺ συγγενῶν καὶ γαμβρῶν ἐγένοντο ἐν τῇ πόλει Μοσχονησίων ἕνεκεν τῶν προικοσυμφώνων, ἔταζον καὶ δὲν ἔδιδον· ὅθεν ἐν γενικῇ συνελύσει ἐθεσπίσθη ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἵνα εἰς τὸ μέλλον ὑποχρεῶνται οἱ γονεῖς μόνον οἰκίαν καὶ τὰ συνειθισμένα ἐνδύματα καὶ ἔπιπλα νὰ δίδωσι τῇ θυγατρὶ ἐν ὥρᾳ γάμου, καὶ μετὰ θάνατον ἀμφοτέρων τῶν γονέων νὰ διανέμηται ἡ κτηματικὴ περιουσία ὑπὸ τῶν κληρονόμων ἀμέσως καὶ πλαγίων· ὁ παραβάτης δὲ τῶν τοιούτων ὅρων ὤφειλεν ἵνα δίδῃ εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Τοπχανᾶ τσαμισὶ τοῦ Κιλίτζ Ἀλῆ πασᾶ γρόσια 500, εἰς τὸν ἄγᾶν καὶ καδῆν ἀνὰ 200, καὶ 400 εἰς τὰς ἐκκλησίας· φοβερὰ ποινικὴ ρήτρα ! διότι σώζεται βαλανεῖον ἐνταῦθα πωληθὲν ἀντὶ 150 γρ. κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ σήμερον ἵνα κτισθῇ ὅμοιον ἰσάριθμοι χρυσαὶ λίραι περὶ πού ἀπαιτοῦνται. Ὑπογέγραπται τὸ θέσπισμα τοῦτο ὑπὸ πεντακροσίων μνηστέρων καὶ ἐπεκυρώθη συνοδικῶς ἀμέσως δι' ἑτέρου σχετικοῦ βεβαιωτικοῦ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Προκοπίου κατὰ τὴν 5 Σεπτεμβρίου 1785, καὶ κατεστρώθη εἰς τὸν μοσχονησιακὸν ἐπισκοπικὸν κώδικα κατὰ τὸ ἐπίον ἔτος, ἐπιβεβαιούμενον καὶ ὑπὸ τοῦ τότε Σμύρνης Γρηγορίου καὶ Μοσχονησίων Κυρίλλου³¹.

Εἶδον ἐπίσημα ἔγγραφα καὶ δωρεὰς βιβλίων ἐν μοναῖς νὰ φέρωσι τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἐπισκόπου τούτου ἐν Μοσχονησίαις μέχρι τοῦ ἔτους 1791. Λέγεται ὅτι ὑπὲργηρως ἐτάφη ἐν τῷ τότε καθεδρικῷ ναῷ τῆς Παναγίας, διότι ἐν τῷ περιβόλῳ ἐκείνης ἐσώζετο πρὸ τῆς παλιγγενεσίας διώρορον λαμπρὸν ἐπισκοπεῖον.

(30) Ἑλληνικαὶ Ἐκκλ. Σελ. Ε. Ι. Δράκου σ. 27—32.

(31) Κώδιξ ἐπὶ Μοσχονησίων Καλλινίκου, σ. 1—30.

ΠΑΪΣΙΟΣ ὁ Α'.

Ζήτημα καθίσταται ἐν τῇ μοσχονησιανῇ ἱστορίᾳ ἂν ὁ ἀρχιερεὺς Παΐσιος ἦν Ἄνδριος τὴν πατρίδα ἢ Μοσχονήσιος. Ὁ Μοσχονησίων Καλλίνικος ἐν κώδικι, σωζομένῳ ἐν τῇ συνδεῖξ ἐκείνου, καὶ ἐν τινι χειρογράφῳ, ὅπερ εὐρίσκεται ἐν τῇ μοσχονησιακῇ μονῇ τοῦ Προδρόμου, σημειοῖ τοὺς πρὸ αὐτοῦ χρηματίσαντας ἐπισκόπους ἐν Μοσχονησίοις· λέγει δὲ ἐξ Ἀνδρου νήσου καταγόμενον τὸν Παΐσιον καὶ δύο χρόνους ἐπισκοπεύσαντα ἐν Μοσχονησίῳ, τοῦθ' ὅπερ εἶνε ἀνακριθῆαι· καθὼς ἀνακριθῆς φαίνεται καὶ εἰς ἑαυτὸν προσδιορίζων διαφόρους ἡμέρας τὴν εἰς ἀρχιερέα ἡμέραν τῆς χειροτονίας ἑαυτοῦ, καὶ τοι ὁ Σμύρνης Ἀνθιμος, ὁ εἶτα οἰκουμενικὸς πατριάρχης, μεθ' ἐτέρων δύο ἀρχιερέων λέγουσιν³², ὅτι ὁ Παΐσιος ἦν Μοσχονησιώτης καὶ ἀνεχώρησε τῆς ἐκείνων ἐπισκοπῆς τῇ τῶν πατριωτῶν αὐτοῦ καταδρομῇ. Καὶ οἱ Μοσχονήσιοι ὁμολογοῦσιν ὅτι ἦν συμπολίτης καὶ οἱ γονεῖς ἐκείνου μέτοικοι ἦσαν ἐνταῦθα ἐξ Ἀνδρου ἐλθόντες· ἦν δὲ ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν νῦν Μπορεκᾶδων. Εὐφυῆς, ὠραῖος, ἀξιγάπητος διὰ τινα, φιλόμουςος σχετικῶς, ἄγαν ζηλωτὴς τῶν πατρικῶν παραδόσεων, ἀλλ' ὀργίλος καὶ αὐθάδης· ἴσως ἐνόμιζεν ἀμφότερα ταῦτα ἀπαραίτητα προσόντα δεσπότης ὡς πολλοὶ θέλουσι νὰ δεικνύωσιν.

Ἐπίσκοπος καὶ ἀρχιερεὺς Μοσχονησίων ἐγένετο κατὰ τὰ 1793; καὶ μόνον τὸ ὄνομα τούτου ὑπὸ ταύτην τὴν ιδιότητα δεικνύται ἐν τῷ μοναστηριακῷ κώδικι τοῦ ἀγίου Γεωργίου κατὰ τὰ 1795· μετὰ τριετίαν δὲ ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος ὁ Ε' ἐπιπλήττει τοῦτον σφόδρα διὰ τὴν ἀκηδίαν καὶ ἀψηφησίαν ἧς δεικνύει πρὸς τὸν ἐπικυριάρχην Σμύρνης Ἀνθιμον καὶ πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν· «ταῖς αἵραις τῶν ματαίων σου φαντασιῶν ριπιζόμενος, ἀλλοίοις τρόποις ἐνέργει·ς καὶ παραβαίρεις τὰ ὅρια τοῦ ἐπισκοπικοῦ σου χαρακτῆρος». Ὁ Παΐσιος γέγονεν ἰδρυτὴς τοῦ ἐν Μοσχονησίῳ μοναστηρίου τῆς Λέκκας Παναγίας, ὁ δὲ φιλίστωρ εὐρίσκει ἐγγράφα³³ σχετικὰ ὡς πρὸς τὸ μοναστήριον καὶ τὴν παραίτησιν ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ ἐπισκόπου τούτου, γενομένην

κατὰ τὴν θ'. ἰουνίου 1800 παρρησίᾳ τοῦ Σμύρνης Ἀνθίμου καὶ τοῦ διερμηνέως τοῦ βασιλικοῦ στόλου Ἰωάννου Καρατζᾶ, εἰς Μοσχονήσια ἐλθόντων· παρήτησεν ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος ὡς πολλῶν καὶ διαφόρων λογομαχιῶν ὑποφανειῶν ἐκ σκανδάλων ἀδιορθώτων. Λέγουσιν δὲ οἱ συμπολίται ὅτι ἵνα ἐπιτύχωσιν τὴν ἔξωσίν του γυναικᾶ ἐκλείσαν ἐπίτηδες ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ οἱ προὔχοντες. Τὰ πατριαρχεῖα κατόπιν προσέβιβασαν τὸν ἄνδρα εἰς τὴν μητρόπολιν Σωζοπόλεως κατὰ τὸν Εὐζεῖνον Πόντον³¹.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ Α'.

Ἦν Κωνσταντινουπολίτης τὴν πατρίδα καὶ ἀρχιδιάκονος τῆς μητροπόλεως Βιζύης· ἐξελέγη ἀρχιερεὺς καὶ ἐπίσκοπος Μοσχονησίων κατὰ τὴν 20 αὐγούστου 1800, χειροτονηθεὶς ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς μητροπόλεως τῆς ἁγίας Φωτεινῆς ὑπὸ τοῦ Σμύρνης Ἀνθίου συλλειτουργούντων καὶ τοῦ Ἐρυθρῶν Λεοντίου καὶ Φιλαδελφείας Ἰακώβου³⁴. τότε δὲ ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νεόφυτος ὁ Ζ' συγχαίρει τοῖς Μοσχονησίοις³⁴ διότι ἀπέκτησαν ποιμένα εὐαγγελικόν, πρῶτον, ἡσυχόν, εἰρηνικόν, εἰδήμονα τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν ὑποθέσεων καὶ πραγμάτων, ἄμεμπτον καὶ ἀνεπίληπτον· ἦν ὁμῶς κακόγραφος ὡς εἶδον σπανίας ὑπογραφάς. Ἐν Μοσχονησίοις τὸ ὄνομα τούτου σῶζεται ἐπὶ μαρμαρίνης πλάκῃς ἐπὶ τῆς θύρας τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου, καὶ λέγεται ὅτι ἦν ἀσθενοῦς κράσεως ὡς ἐκ τούτου μετέβαινε συχνὰ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ· κατὰ τὸ 1818 ὁμῶς πλέων πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀπέθανε παρὰ τὰ παράλια τῆς Τρωάδος ἔνθα καὶ ἐτάφη, παρόντος εἰς τὴν κηδείαν τοῦ ἱεροδιακόνου αὐτοῦ Μελετίου τοῦ εἴτα Κίτρους ἐπισκόπου³¹.

(32) Ἑλλ. Ἐκκλ. Σελ. Ε. Ι. Δράκου Α'. 40.

(33) Ἀδ. 33—40.

(34) Ἀδ. 39—43.

ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ ὁ Α΄.

Μιτυληναῖος ἦν τὴν πατρίδα καὶ εὐπαίδευτος γραμματεὺς καὶ διάκονος τοῦ Σμύρνης Ἀνθίμου, τοῦ ἐκ Νάξου, ὅστις θεωρῶν τοῦτον ὡς δόκιμον καὶ κόσμιον χειροτονεῖ ἐπίσκοπον τῶν Μοσχονησίων κατὰ τὴν 14 Σεπτεμβρίου 1818 ἐν τῷ ἐν Σμύρνη μητροπολιτικῷ ναῷ τῆς ἁγίας Φωτεινῆς συλλειτουργοῦντων τοῦ Κρήνης καὶ Ἀνέων Ἰγνατίου καὶ τοῦ Ἐρυθρῶν Καλλινίκου³⁵. Ἐποίμανε τὸν μοσχονησιακὸν λαὸν μέχρι τῆς 3 Ἰουνίου 1821, ἡμέρας πανωλεθρίας τῶν δύο πόλεων Κυδωνιῶν καὶ Μοσχονησίων, μεθ' ὧν ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα συγκομίζων τοὺς ἐπίσκοπικοὺς καὶ μοναστηριακοὺς κώδικας τῆς πατρίδος ἡμῶν· τινὰ δὲ τούτου ἔγγραφα σώζονται ἐν Μοσχονησίοις θχυμαζόμενα διὰ τὸ καλλιγραφον, τὸ ὀρθὸν καὶ ἄξιοπρεπές, τῆς τρεχούσης ὑπηρεσίας αὐτοῦ γραφα. Εἰς πολλὰς συνελύσεις τῆς κρισίμου ἐκείνης ἐποχῆς παρευρέθη ὁ Μοσχονησίων Βαρθολομαῖος καὶ τοι ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ἀποκαλεῖ αὐτὸν σκιάν² ἐπίσης εἰς ἐκκλησιαστικὰς πράξεις τῆς τότε ἐποχῆς ὁρᾶται ὑπογεγραμμένος ὁ Λαρίσσης Κύριλλος ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἐπισκόπου τούτου, δηλαδή, ἦν ἀμετάθετον μέλος τῆς τότε ἱερᾶς συνόδου, μολονότι τὸ 1824 ἐστάλη εἰς τὴν Σίφνον τοποτηρητῆς³⁶, ἐπειδὴ ὁ ἀρχιερεὺς τῆς νήσου ἐκείνης Καλλνίκος διέμεινε καθ' ὅλον τὸν ἀγῶνα εἰς Κωνσταντινούπολιν· καὶ πάλιν ὡς τοποτηρητῆς Κερνίκης διορίζεται ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου Καποδιστρίου τὸ 1830. Παρέστη εἰς ἀξιομνημονεύτους στιγμὰς ὁ Μοσχονησίων οὗτος, ὡς ἐκ τῶν ὑπηρεσιῶν δὲ αὐτοῦ πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ἐγκρίνεται κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1833 γνήσιος κυριάρχης Κυναίθης³⁶, ἐβδόμης ἀπέναντι τῶν τότε τεσσαράκοντα ἐπαρχιῶν τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Βαρθολομαῖος, οὕτω μετατραπέντος τοῦ ὀνόματος τῆς Κυναίθης³⁶, ἐπισκόπευσεν ἐκεῖ σχεδὸν τριακονταετίαν καὶ συνοδικὸς πολλάκις διετέλεσεν ἀποβιώσας ἐπὶ τοῦ θρόνου τέλη τοῦ 1861 ἐν Ἀθῆναις³⁷.

(35) Ἑλλ. Ἐκκλ. Σελ. Ε. Ι. Δράκου, σ. 44, καὶ μοναστηριακοὶ κώδικες.—(36) Ἑκκλ. Σωζ. Οἰκονόμου Γ' 502 καὶ Β' 17, 21, 168, 218.—(37) Ἑκκλ. Καλλιφρονος σ. 196 καὶ 203.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ὁ Α΄.

Δύο σπανίους ἀρχιερεῖς ἀπέκτησε κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἡ πατρίς μου, τὸν Καλλίνικον τὸν Μοσχονήσιον καὶ τὸν Παΐσιον τὸν Σμυρναῖον· ἀμφότεροι διεπράξαντο μεγάλα ἔργα ἐν τῷ ἑαυτῶν κύκλῳ, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν καταμαστιζουσαν ἀρχιερατικὴν ἀδράνειαν ἐν ἄλλαις ἐπαρχίαις· ὁ μὲν ἐν ἡμέραις θλίψεως, πενίας καὶ τετεφρωμένης εἰσέτι διατελούσης τῆς πόλεως ζήλῳ καὶ ἐπιμελείᾳ ἱδρυσε τὰ κοινὰ δαπάνη κοινῇ συμπολιτῶν, ὁ δὲ λαμπρότερα ἀνήγειρεν ἐν χαρᾷ καὶ εὐτυχίᾳ ἧς ἐπὶ νῆγκον ἡ εἰρήνη καὶ ἡ φιλοπονία· τίς δὲ μείζων τῶν δύο τούτων; ὁ ἐν τρικυμίᾳ πράξας τὰ καλὰ, οἷος ὁ Μοσχονησίων Καλλίνικος. Τοῦ ἀξιολόγου τούτου ἀνδρὸς τὸν βίον δέον διαιρέσαι εἰς τρία· ὅτε ἦν ἱερομόναχος, ὅτε ἀρχιεράτευεν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ὅτε ἡσύχαζεν ἐν τοῖς ἀθωνικοῖς σκηνώμασιν.

Ἀξιεπαίνου γενεᾶς κλάδος τῶν Καλλιαδῶν ἦν ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος, οἵτινες ὑπηρέτουν εἰς τὸν τουρκικὸν στόλον καὶ εἶχον οὐκ ὀλίγα κτήματα ἐν τῇ πατρίδι. Ἐγεννήθη ὁ Κωνσταντῖνος, κατὰ κόσμον, τὸ 1786 ὑπὸ Ἰωάννου Ἐκκλησιάρχου καὶ Ἀρχοντοῦς Κωνσταντίνου Καλλίου· ἐπεκράτησε δὲ κοινῶς πρὸς αὐτὸν τὸ ἐπώνυμον τοῦ ἐκ μητρὸς πάππου ὡς γνωστοτέρου. Δέκα ὀκτὼ ἐτῶν ἐγένετο μοναχὸς ἐπονομασθεὶς Καλλίνικος ἐν τῇ ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ἱερᾷ μονῇ τῆς Μεγίστης Λαύρας καὶ ἱεροδιάκονος, ἱερεὺς δὲ ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ὑδρας ἐν τῷ ἐκεῖ λαυριωτικῷ μετοχίῳ. Εὐρὺ στήδιον παρουσιάζεται αὐτῷ ὅτε ἡ μονὴ τῆς Λαύρας κατὰ τὰ 1828 ἔπεμψεν ἐπισήμως εἰς Κυδωνίας τῆς Αἰολίδος ὅπως ἀνορθώσῃ τὰ ἐρειπωθέντα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ λαυριωτικὰ κτίρια καὶ ἀνακτήσῃ τὰ κτήματα· προηγούμενος δὲ αὐτῆς καλεῖται ἐν σωζομένῃ ἐπιστολῇ καὶ ὁ τίτλος οὗτος εἶναι μέγιστος παρὰ τοῖς μονασταῖς, διότι δίδοται εἰς ἱερεῖα ὅστις πολλῶν ὠφελειῶν αἴτιος ἐγένετο εἰς ἀποστολὰς χάριν τῆς μονῆς. Ὁ ἱερομόναχος Καλλίνικος Καλλίας διορίζεται ἀμέσως ἐν Κυδωνίαις ἐφημέριος ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου, καὶ μετὰ διετίαν πέμπεται ὑπὸ τῶν προϋχόντων τῆς πόλεως

ταύτης ἀντιπρόσωπος πληρεξούσιος ὅπως ἐξαγοράσῃ τὰ κτήματα παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, διότι εἶδον αὐτὸν εὐφυῆ, ἔμπειρον, διορατικὸν καὶ κάτοχον τῆς ὀθωμανικῆς γλώσσης· τοὺς ἐλαιῶνας δὲ τῶν Κυδωνιέων καὶ Μοσχονησίων ἐσύναζεν ἀπὸ τῆς καταστροφῆς ἐπὶ τοῦ 1821 μέχρι τότε ὁ διοικητὴς τῆς Λέσβου Μουσταφᾶς Κουλαξίδης, καὶ μετὰ τὴν Ἐπάνοδον οἱ κάτοικοι συνήθριζον τὸν καρπὸν καὶ ἐπληρώνοντο διώβολον κατ' ὅκῃν ὑπὸ τοῦ τιμαριούχου. Ὁ Καλλίνικος μεταβαίνει εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ διὰ πασιγνώστων καὶ εὐνοήτων ἐνεργειῶν ἐπὶ διετίαν ἀποκτᾷ τὸ αὐτοκρατορικὸν φερμάνιον, δι' οὗ νέαι ἰδιοκτησίαι τὰ κτήματα τῶν Κυδωνιέων καὶ Μοσχονησίων γίνονται εἰς αὐτοὺς, ἀλλ' ἀνέπαφοι οἱ τίτλοι μένουσιν, ἀντὶ ἑκατομμυρίου γροσίων· καὶ ἄλλων ἀγαθῶν αἷτιος γίνεται τῇ πόλει ὡς ἐξ ἰδιογράφων ἐπιστολῶν τῶν ἐντολέων προϋχόντων δείκνυται καὶ ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖται. Ἐπανακκάμπτει ἐκεῖθεν εἰς τὰς Κυδωνίας οὗτος καὶ αὐθωρεὶ κήρυκα διατάσσουσιν οἱ δημογέροντες ἵνα συναθροισθῇ ὁ λαὸς ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ, ἔνθα δοξολογία ἐτελέσθη ὑπὲρ τοῦ ἀοιδίμου Σουλτᾶν Μαχμουῦτ τοῦ Β'. καὶ ἀνεγνώσθη ἀπ' ἁμβωνος τὸ αὐτοκρατορικὸν φερμάνιον, δι' οὗ ἐδωροῦντο οἱ ἐλαιῶνες ὑπὸ τῆς βασιλείας καὶ ἀτέλεια τριῶν ἐτῶν ἐπὶ δεκατιῶν, φόρων καὶ παρομοίων· γενικὴ ζητωκραυγὴ ἀντήχησε πανταχοῦ ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ὅλοι ὕψωσαν εἰς χεῖρας τὸν Καλλίνικον κράζοντες σωτήρα καὶ εὐεργέτην τῆς πατρίδος αὐτῶν, τιμὴν ἦν καὶ οἱ ἔγκριτοι ἐπισήμως αὐτῷ ἀπένειμον· διελάλησαν φωτοχυσίαν ἐπὶ τρεῖς νύκτας καὶ γενικὴν ἐλευθερίαν τοῖς καπηλείοις ἔδωκαν. Αὕτη ἡ μεγάλη πρᾶξις καὶ ἡ ἀγαθοεργία δύναται κἄπως νὰ ἰσοφαρίσῃ ἂν τις λάβῃ εὐχαριστήριον μόνον γεγραμμένον διὰ φράσεων συνήθων καὶ κατὰ μῆνα ἑκατὸν πεντήκοντα γρόσια· οὐχί· οἱ Κυδωνιᾶται ἔσχει μετ' εὐγνωμοσύνης μέμνηνται αὐτοῦ καὶ τοι ὁ χρόνος τὰς εὐεργεσίας εἰς λήθην καὶ παράλυσιν ἐπάγειται.

Λαοῦ εὐγνώμονος ἴδιον εἶνε τὸ βραβεύειν τοὺς εὐεργετήσαντας τὴν πόλιν πολίτας· ἐπόμενοι καὶ οἱ Μοσχονήσιοι τῷ ἀξιώματι τούτῳ αἰτοῦσιν, ὡς ἀριστεῖον τῶν ἐκδουλεύσεων

πρὸς τὴν πατρίδα τοῦ ἱερομονάχου Καλλινίκου, δι' ἀναφο-
ρῶν παρὰ τῶν πατριαρχείων ἐπίσκοπον αὐτῶν, διότι ὁ γνή-
σιος ποιμὴν τῶν Μοσχονησίων Βαρθολομαῖος ἕνεκα λόγων
πολιτικῶν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιστρέψῃ ἐξ Ἑλλάδος. Ὁ σοφὸς
πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κωνστάντιος ὁ Α'. μετὰ
τοῦ Στεφανᾶκη Βογορίδου ἐκείνου ἰδόντες αὐτὸν ἐκ τοῦ σύ-
νεγγυς ἐγκρίνουσι τὴν εἰς ἀρχιερέα ἀνύψωσιν τούτου καὶ εἰς
ἐπίσκοπον τῶν Μοσχονησίων· ἐχειροτονήθη δὲ ἀρχιερεὺς ἐν
τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει Συναίτικῳ Μετοχίῳ τοῦ Τιμίου
Προδρόμου κατὰ τὴν 10 ἰανουαρίου 1832 ὑπὸ τοῦ μητρο-
πολίτου Μηθύμνης Ἰακώβου συλλειτουργούντων καὶ δύο τι-
τουλαρίων ἐπισκόπων. Ὁ Μοσχονησίων Καλλίνικος ἐλθὼν
εἰς τὴν ἐπίσκοπὴν αὐτοῦ, ἥτις ἀπαρτίζεται ὑπὸ μιᾶς πόλε-
ως, εἶδεν ὅτι εἰς ἀρτιγέννητον πόλιν καὶ ἐρειπιώδη ὡς ἐκ
τῶν γεγονότων τῆς ἐποχῆς ἐφορεύει· ὅθεν ὡς ἀληθῆς στρα-
τιώτης ἀπλοῦς ἐνεργεῖ· ἀνοικοδομοῦνται λοιπὸν οἱ ναοὶ ἐπὶ
τῆς ἰδίας θέσεως, ἰδρύεται δημοτικὴ σχολή, μετοχητεύονται
τὰ μοναδικὰ ὕδατα τῆς θέσεως Μόσχου καὶ πάλιν ἐν τῇ πό-
λει, ἀνακτιζονται τὰ μοναστήρια ὅχι ὅλα, καὶ ταῦτα φαίνον-
ται ἐνταῦθα διὰ δύο σειρῶν, ἀλλ' ἀπαιτοῦσι χρήματα καὶ
κόπους· ἐξῆτελέσθησαν διὰ τῶν ναυθεσιῶν καὶ τῶν προσπα-
θειῶν τοῦ ἀνδρὸς τούτου, διότι πανταχοῦ παρῶν ἦν, καὶ τοι
ἡ πενία περιεκύκλου τοὺς συμπολίτας μου. Ἀνανέωσε κατὰ
τὸ φθινόπωρον τοῦ 1834 τὸ πλαιῖον ἐκεῖνο θέσπισμα τὸ
περὶ γάμου. Ταῦτοχρόνως πέμπονται τὰ ὀφειλόμενα δάνεια
τῶν Μοσχονησίων πρὸς τὸν πατριάρχην πρῶην Κωνσταντινου-
πόλεως Ἀνθιμον τὸν Γ'. τὰ ἐκ μέρους τῆς κοινότητος ἡμῶν
καὶ ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Προδρόμου. Ἀποκλείει τοὺς ἡγουμέ-
νους ἀπὸ τοῦ λαμβάνειν τι ἐκ τῶν μοναστηρίων μετὰ τὴν
ἀναχώρησιν καὶ τοὺς κληρονόμους μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν,
ἀλλ' ἀπαντα εἶναι τῶν μονῶν κατὰ τὴν ἀνέκαθεν τοπικὴν
συνήθειαν τῶν μοναστηρίων. Ἐλύτρωσε τὴν πόλιν ἐκ φόρου
ὅτε τινὲς ἐφόνευσαν ἄγγλον τοῦ βασιλικοῦ στόλου παρεκτρα-
πέντα τῆς ἡθικῆς. Ἡ ἀρχιερατεία τοῦ περιφήμου τούτου ἀν-
δρὸς ἐπίσημοι θέσιν κατέχει εἰς τὰ Μοσχονησιακὰ· καρδίᾳ
εὐγενῆς, νοῦς ἰσχυρὸς εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὅ-

σον ἐλάχιστοι· τὰ κατωτέρω ὁμῶς εἶνε ἀληθὲς μαρτύριον, διότι καὶ αὐτὸς ἔπαθεν ὑπὸ τινων συμπολιτῶν αὐτοῦ τὰ συνήθη.

Ἐν γεγονόσι μετὰ τρία ἔτη τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ ἀρχιερέως τούτου δεικνύει ὁποῖαν ὑποχρέωσιν εἶχον οἱ προὔχοντες ὡς πρὸς τὴν διαγωγὴν τῶν πολιτῶν ἀπέναντι τῆς πολιτείας. Αἱ θέσεις τῆς μεζονος νήσου Μόσχος καὶ κόλπος Πατερίτσας ἦσαν τὰ ἐν Αἰολίδι καταφύγια τῶν λαθρεμπόρων· οἱ τελωνοφύλακες ἐπὶ μιᾷ τῶν ρηθριστῶν συνελάβον ἑλαιον καὶ τοὺς ἄσκούς διεπέρασαν διὰ μαχαίρας καὶ δωροδοκίαν δὲν ἐδέχθησαν, οἱ δὲ ἐγγώριοι ἔδειραν τοὺς· ταῦτα ἅμα ἔμαθεν ὁ ἀρχιναύαρχος Ταχὴρ πασᾶς, ὅστις ἐνυλόχει ἐν Μιτυλήνῃ, διέταξε μοῖραν τινα ἵνα περιπολῇ ἐκ τοῦ Λεκτοῦ ἀκρωτηρίου μέχρις Ἀταρνέως ὅπως μὴ δραπτεύσωσιν οἱ ἔνοχοι· ἀπέστειλε δὲ ναῦν δίκροτον ἵνα συλλάβῃ τοὺς ἐγκληματίας καὶ ἐν ἀπουσίᾳ τούτων τοὺς προεστῶτας τοῦ τόπου καὶ τὰς οἰκογενείας τῶν λαθρεμπόρων, οὓς ἐκράτησεν ὡς ὁμήρους· ἰδίχ δὲ τοὺς δημογέροντας ἔδειρε καὶ ἐφυλάκισεν· ὁ ἀρχιναύαρχος ἀπέλυσεν ὅλους μετὰ τινα χρόνον διότι ἀνεχώρει εἰς Αἴγυπτον, ἀφοῦ οἱ προεστῶτες τῶν Μηστυγναίων, ἐπὶ τῆς Λέσβου, ἔδωκαν ἐγγύησιν· οἱ κυρίως πταίσται ἐν τοσοῦτῳ ἔζων ἀλιεύοντες ἐπὶ τῆς νησίδος Κοπάνου. Τοῦτο καλεστέον ἀγάπην προὔχόντων, ἀλλὰ τὰ κατωτέρω πῶς ;

Τὰ κοινοτικὰ τῶν Μοσχονησίων ἐκράτουν χεῖρες στιβαραὶ φαινομενικῶς σφετερίστριαι δὲ πράγματι· ἠθέλησαν νὰ μιμηθῶσι τινὰς προὔχοντας τῶν Κυδωνιῶν οὓς ἐσατύρισεν ὡς ἐκ τῶν ἀρπαγῶν ὁ αἰμνῆστος διδάσκαλος Σταυράκης Ἀναγινώστου ἐκ Μανταμάδου εἰς ἴδιον τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον· *Οἱ τριῖκορτα τέραννοι τῶν Κυδωνιῶν*· ἐνδεκα δὲ ἦσαν ἐν Μοσχονησίῳ τότε καὶ οἱ θέλοντες ἵνα ἐκ τοῦ πτωχοῦ καὶ βεβασανησμένου λαοῦ πληρώσωσι τὰ ἑαυτῶν θυλάκια· ὅθεν ἡ ἀπάτη, τὸ ψεῦδος, ἡ δολιότης, ἡ ἐπιτορκία ἦσαν τὰ σεβαστὰ παρ' αὐτοῖς· νόμος καὶ πατρίς λέξεις κεναὶ καὶ ἀσήμεντοι. Ἄπαντες οἱ κάτοικοι τότε τῆς πόλεως Μοσχονησίων ἀπεφάσισαν ἐν συνεδρίᾳ ἵνα θεωρηθῶσι οἱ μετὰ τὴν ἐπάνοδον παλαιοὶ καὶ νέοι λογαριασμοὶ τῆς πόλεως—ἀλλὰ ἔξαρχος μνη-

μονευτέον ὅτι χάριν κυκεῶνος τοιούτου ἐστάλη κατὰ τὸ 1835 ἐνταῦθα, ὁ τριτεύων τῶν πατριαρχείων Ἰωαννίκιος—ἔθηκαν λοιπὸν ἐπιτροπὴν ὀκταμελῆ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, Λογιστικὴν Ἐπιτροπὴν καλουμένην, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα νὰ διαβιβάσῃ ἐνστάλη εἰς τὸ συμβούλιον ὡς καὶ πάντα παραβάτην· ἀνὰ ἓν πληρεξούσιον δὲ ἔγγραφον ἔδωκαν τοῖς ἐπιτρόποις, ὃ καὶ ἔχω, ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ διμελοῦς συμβουλίου, καὶ 17 ἐγκρίτων πολιτῶν, σφραγισθὲν δὲ καὶ διὰ τῶν σφραγίδων τῆς κοινότητος καὶ τοῦ συμβουλίου· κατὰ τὴν 23 ὀκτωβρίου 1840 ἐγένοντο ταῦτα, ἀλλ' οἱ ὑπόλογοι τὰ νῶτα ἔστρεφον ἐνώπιον τοῦ δικαίου. Ὁ Μοσχονησίων Καλλίνικος ἀμείλικτος καὶ ἄσπονδος ἐξέρχεται κατὰ τῶν σφετεριστῶν ἔχων ἀρωγούς χρηστούς πολίτας· οἱ μὲν ἐνδεκα καταγγέλουσιν εἰς τὰ πατριαρχεῖα τὸν λαὸν ὡς παράφρονα καὶ μέθυσον καὶ τὸν ἀρχιερέα ὡς ὑποκινητὴν κατ' αὐτῶν, ὁ δὲ λαὸς τοὺς προὔχοντας ἐπὶ καταχρήσεσιν εἰς τοὺς φόρους καὶ εἰς τὰ μοναστηριακὰ ἔλαια. Δύο φρεγᾶται τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου καὶ ἔξαρχοι τοῦ πατριαρχείου καὶ τῆς μητροπόλεως ἦλθον ἵνα ἐξετάσωσι τὰ γεγονότα καὶ γενικὴ συνεδρία τῆς πόλεως ἐγένετο ἐν τῷ σχολεῖῳ· ἀμέσως δὲ τέσσαρες συνελήφθησαν ἔνοχοι καὶ ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ δὲ ἕτερος ἐκρύβη εἰς ὄρνιθῶνά τινα καὶ αἱ γυναῖκες τῶν παθόντων ἔκλαιον καὶ ἐθρήνουν· ἀλλ' ἡ νέμεσις οὕτως ἠυδόκησε πρὸς σωφρονισμόν, διότι ὑπὸ μάλῃς ἐκράτουν αἱ μωραὶ ρόπαλα νὰ κτυπήσωσι τὸν ἀρχιερέα ἐὰν ἐσύρετο εἰς ὑπερορίαν.

Ἐκ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων ἐπέστρεψαν ἀρχιερεὺς καὶ προὔχοντες μετὰ τινα καιρὸν καὶ ἀντὶ νὰ καθησυχάσωσι νέας σκευωρίας μηχανῶνται. ὥστε ἀναγκάζουσι τὸν ἐπίσκοπον ἵνα ἐπιτίμιον κατ' αὐτῶν ἐκδώσῃ δι' οὗ μᾶλλον ἐθρασύνθησαν καὶ πάλιν ἐνάγουσι τὸν δίκαιον εἰς τὰ πατριαρχεῖα. Ὁ λαὸς δευτέραν ἀναφορὰν πέμπει εἰς τὰ πατριαρχεῖα, κατὰ τὴν 14 αὐγούστου 1841, ὑπὸ πολιτῶν 233 ἐπικεκυρωμένην καὶ διὰ τῶν τριῶν σφραγίδων τοῦ Τόπου, οἵαι ἦσαν ἡ τῆς Κοινότητος, ἡ τῆς Λογιστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἡ τοῦ Συμβουλίου· διὰ ταύτης δὲ καταγγέλλονται δέκα πολῖται ὡς ταραξῖαι τῆς

κοινῆς ἡσυχίας καὶ καταχρασται τῶν δημοσίων χρημάτων· χατση διάκονος δέ τις σὺν τούτοις ὡς δικταράττων τὸ κοινὸν χάριν δόξης ἑαυτοῦ· οἱ δέκα ἐκεῖνοι ἐπειδὴ ἀπεβλήθησαν ἀπὸ τῶν δημοσίων ἐδρῶν ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἀφοῦ ἐπὶ δέκα ἐνιαυτοὺς ἐπρυτάνευσαν καταφέρονται ἤδη· καὶ ὄνομα τεπώνυμον αὐτῶν ἀναφέρουσιν οἱ πολλοὶ ἐν τῇ ἀναφορᾷ καὶ τὸ ποσὸν τῆς καταδροχθίσεως τῶν ὀλίγων· οὕτω κατηγορεῖται ἐκ τῶν ὀλιγαρχικῶν εἰς μὲν ὅτι κρατεῖ 1400 λαγήνια ἐλαίου, ἀξίας 50,000 γροσίων, ἐκ μοναστηριακῶν προσόδων καὶ ἐνῷ ὁ πατριαρχικὸς ἐξάρχος Ἀθανάσιος καὶ ὁ Μιτυλήνης μητροπολίτης ἐρωτῶσιν αὐτόν, οὗτος ὑπαίνει τὸν ἱστὸν τῆς ἀλώπεκος κατὰ τὸ δημῶδες λόγιον· ἕτερος κατηγορεῖται ὅτι κρατεῖ τὸ χρυσοῦν εὐαγγέλιον τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, ἐνῷ ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου ὡς ἐκ τῶν καταχρήσεων ἐκωλύθη ἵνα ἀναμειγνύηται εἰς τὰ πολιτικὰ καὶ ἡ Ὑψηλὴ Πύλη διὰ βασιλικοῦ φερμανίου διέταξεν ἵνα ἀποξενωθῇ τῆς πατρίδος, ἥτις φιλανθρωπῶς φερομένη περιέθαλψε καὶ πάλιν αὐτόν· ἄλλοι δι' ἕτερα καὶ πολλὰ· κατὰ τὰ ἰδιόχειρα κατὰστιχα αὐτῶν τῶν ἰδίων δέκα ἀπῆρται ὁ λαὸς 8,000 λαγήνια ἐλαίου τῆς κοινότητος ὁ κατέπιον ἀπνευστί. Κατηγόρουν ὁ λαὸς τοὺς δέκα ἐπὶ καταχρήσεσιν διότι προέτειναν ἐνθα εἶδει ὅτι εὐχαριστεῖται, καὶ ταῦτα ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ λαοῦ, νὰ διδῇ ἐκτὸς τῶν ἄλλων φόρων καὶ ἐν γρόσιον δι' ἕκαστον ἐλαιόδενδρον· παρουσίασαν δὲ 50,000 ἐνῷ ἦσαν 250,000. Χρήματα οἱ δέκα ἐχρεώσθουν εἰς τὴν πόλιν ὡς εἰδείκνυτο ἐν τοῖς καταστίχοις τοῦ 1837 καὶ 1838 καὶ ἐνῷ ὁ λαὸς ἐζήτηι τὰ βιβλία, οὗτοι τὰ ἔκαυσαν· ἴσως ἐποίησαν ὅ,τι συνεβούλευσεν ὁ Ἀλκιβιάδης τὸν Περικλέα ὑπόλογον ἐναντι τῶν συμμαχικῶν πόλεων. Ὡς συνεδόχους τούτων ὁ λαὸς καταγγέλουσι τοὺς ἡγουμένους τῶν μανῶν Προδρόμου καὶ Προφήτου Ἡλίου· ὁ τελευταῖος μάλιστα κατήντησε τὴν μονὴν χαλκίον σκευωριῶν, διότι ἀπῆλαυε τῆς ἀγάπης τοῦ ἐν Κυδωνίαις ζαπλοῦτου. Καὶ ὅχι μόνον εἰς τὰ πατριαρχεῖα ἐνήγαγεν ὁ λαὸς τοὺς δέκα πρὸ δεκαετίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πολιτείαν δι' ἀντιπροσώπων, οἵτινες διέμεινον ἐπὶ ὀκτάμηνον ποτε ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει. Δυστυχῶς ὁ ἱστοριογρα-

των δὲν δύναται ἵνα φανῇ δικαιότερος ἵνα διατυμπανίσῃ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν δέκα ἐκείνων ὅπως οἱ μεταγενέστεροι σωφρονῶσι, διότι δὲν ἔχει εἰς χεῖρας καὶ τὰς ἀναφορὰς τῶν δέκα κατὰ τοῦ λαοῦ, πρὸς ὃν ἡ δικαιοσύνη μᾶλλον προσεγγίζει.

Ἐκ τῶν δέκα τινὰς τούτων δέον τις νὰ συγχωρήσῃ, διότι ἔσωσαν τὴν πόλιν τῶν Κυδωνιῶν κατὰ τὸ 1840, ὅτε ἠύρισκετο αὕτη εἰς τὸ ἔπακρον τῆς διχονοίας· ὁ τότε ἀρχιναύαρχος Ταχὴρ πασᾶς ἔπεμψε τὸν Τερικ βέην ἵνα κτυπήσῃ τὴν πόλιν ταύτην καὶ οὗτος ἀπεβίβασεν εἰς τὴν μείζονα νῆσον τῶν Μοσχονησίων τρεῖς χιλιάδας λογχοφόρους στρατιώτας, οἵτινες διῆλθον διὰ τῆς πόλεως ἡμῶν μετὰ τυμπάνων καὶ ἔρθασαν διὰ ξηρᾶς εἰς τὰς Κυδωνίας· τότε τρεῖς προὔχοντες τῶν Μοσχονησίων μετὰ τοῦ ἀγᾶ καὶ ἀρχιερέως ἦλθον ἐπὶ τῆς βασιλικῆς φρεγάτας ἵνα προσκυνήσωσι τὸν ἀπεσταλμένον τῆς πολιτείας, παρ' οὗ ἐρωτηθέντες περὶ τῶν ἐν Κυδωνίαις γιγνομένων ἀπεκρίθησαν εὐνοϊκῶς, ὡς πανθομολογεῖται.³⁸—Μήπως καὶ τὰ πλοιάρια τῶν Μοσχονησίων δὲν ἔσωσαν ἀπείρους Κυδωνιάτας ἐν τῇ πανωλεθρίᾳ τῆς ἐαυτῶν πόλεως³⁹;—Ὁ Ἐρέσου Ἀνθιμος ὁ Κουταλιανὸς ἀπεσύρθη τὸ 1841 εἰς τὴν πόλιν τῶν Μοσχονησίων ἐνθα διέμεινε τρίμηνον ὁλόκληρον ὡς ἐκ τῆς ἐν Κυδωνίαις ἀνεπανορθώτου πάλης τῶν κομμμάτων· αὐτὸς ὁ παρ' ἀξίαν διπρόσωπος ἠθέλησε νὰ δώσῃ πέραις εἰς τὸ τότε διχιδραματιζόμενον μοσχονησιακὸν ζήτημα, καὶ ἐπειδὴ εἶχε λόγους κατ' αὐτοῦ ὡς μὴ ὑπογράψαντος ἐντόνως τοῦ ἐπισκόπου εἰς τὴν ἀναφορὰν ἐκείνην, δι' ἧς ἀπεδείκνυσεν ὡς ταραξίας τοὺς Κυδωνιάτας πρὸς τὴν ἀρχὴν, ὡς εἰπόντος τοῦ Καλλινίκου δὲν βάρω τὸ κοινὸν μου μέσα εἰς τὰ αἵματα τῶν χριστιανῶν, ἐνεργεῖ ἵνα συνταχθῇ ὑπὸ τινος κυρίας ἱατροῦ ἐν Μιτυλήνῃ γράμμα, ὡς προερχόμενον δῆθεν ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ ἐπισκόπου τούτου, πρὸς τὰς ἐν Ἑλλάδι ἀρχάς, ἃς δῆθεν προέτρεπεν ἐναντίον τῶν καθεστώτων. Καὶ ἀπάγεται λοιπὸν ὁ ἐπίσκοπος ἡμῶν εἰς τὰ δικαστήρια τῆς βασιλευούσης ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ, διότι μετὰ τοῦ Ἐρέσου συνωμολόγει τὸ γνήσιον καὶ ὁ διοικητὴς Κυδωνιῶν καὶ ὁ Μυτιλήνης ἀρχιερεὺς. Ἐσώθη ἐκ τῆς φοβερᾶς συκοφαντίας ταύ-

της ὁ Καλλίνικος διότι νέος ἀρχιναύαρχος διωρίσθη, ὁ Χαλίλ πασᾶς ἐκεῖνος, καὶ στολίσκος ἐπέμφθη εἰς Κυδωνίας καὶ Λέσβον ἵνα ἐρωτηθῶσι τὰ προξενεῖα περὶ τοῦ κατηγορουμένου, ἅτινα ἐπῆνεσαν τὴν χρηστὴν διαγωγὴν, παρρησίᾳ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ μητροπολίτου Ἡρακλείας Παναρέτου, τότε πεπτοκότος Τορνόβου. Εἰς τὴν θυελλώδη ἐκείνην ὥραν ὡς ἐπίμετρον εὗρον εὐκαιρίαν οἱ ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἐχθροὶ, ἵνα παρουσιασθῶσιν εἰς τὸν ἀρχιναύαρχον κλαίοντες φοβούμενοι τὰ ἀντίποινα ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου, ἀλλ' ἐν ᾧ ὁ ἀντιναύαρχος τοὺς ἀπέπεμπεν ὁ ἐπίσκοπος ὑπολαβὼν εἶπε·

Ἦλθετε πλέον· σεῖς τὸν τόπον μας.

Ὁ Καλλίνικος ἦλθε κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1842 εἰς Ἀθῶνα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως δούς παραίτησιν ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς Μοσχονησίων κρατῶν ἐν θυλακίῳ εἴκοσιν ὀκτὼ γρόσια. Εἰς τὰς δροσερὰς ἐκείνας ὁάσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ διῆγε βίον ἀσκητικόν· ὡς ἐκ τῆς ὡραιότητος, σωματικῆς τε καὶ πνευματικῆς, κατέστη ἐν ἐκ τῶν σεμνωμάτων τῶν ἁγιορειτῶν καὶ περιζήτητος ἦν ἐν πολλοῖς. Τὸν ἐπεσκέφθησαν πολλοὶ περιηγηταὶ καὶ πατριάρχαι καὶ μάλιστα κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1845 ὁ μέγας δούξ τῆς Ρωσσίας Κωνσταντῖνος Νικολαΐδης, πλειστάκις δὲ ὁ πρῶτος Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ ὁ Γ'. Διὰ τὰ φιλογενῆ καὶ φιλόανθρωπα αὐτοῦ αἰσθήματα καὶ πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος ὑπέστη ἐξορίαν ὡς ἐν ἐξορίᾳ διατελὼν, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Κριμαϊκῶν ὅτε ἐπέδραμεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος ὁ ὡς ληστὴς Δημήτριος Καρατάσσης, υἱὸς τοῦ Ἀναστασίου Καρατάσσου, ὅστις ἦλθεν εἰς Καρυὸς ἐπισκεφθεὶς καὶ τοῦτον. Ὁ ἐπὶ τῆς ἀποβαλὼν τὸν φόβον τῆς ἀρπαγῆς καὶ τοῦ φόνου προσηγόρευσε ἡδέως. Ὁ ἐπιδρομεὺς ἀγαπήσας αὐτὸν συνδιέτριβε μετ' αὐτοῦ ταῦτα μαθοῦσα ἢ σεβαστὴ τουρκικὴ κυβέρνησις δεικνύει ὡς ὑποθάλλοντα τὰ τοιαῦτα τὸν πρῶτον Μοσχονησίον, ὥστε ἠναγκάσθη ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἀνθιμος ὁ Κουταλιανὴς, ὁ ἄσπονδος ἐχθρὸς τούτου, συνοδικῶς ἵνα ἐγκλείσῃ ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τοῦ Σταυρονικήτα, ἀλλὰ ταχέως ἀποδειχθεῖσης τῆς ἀθωότητος τῷ ἐπεδόθη ἐλευθερία. Ἀείποτε διετήρησε σῶα καὶ ἀνεπηρέαστα τὰ ἑαυτοῦ αἰσθήματα· ἐλυπεῖτο διότι ὁ Σλαβισμὸς

ἤρχισε νὰ εἰσχωρῇ ἐπὶ τοῦ Ἀγίου Ὁρους· θνήσκων ἐταλά-
νιζε τὸν ἐν Ἀθωνι Ἑλληνισμόν, ὅστις, ὡς ἔλεγε, μετὰ ἑκα-
τονταετηρίδα θὰ πνιγῇ ὑπὸ τοῦ Σλαυτισμοῦ. Καὶ ἐπειδὴ πρό-
σκομμα ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων, ἰδίχ ὅτε ἤθελε
νὰ ἐκρωσισθῇ ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, τιθεμέ-
νου ἀντὶ Ἑλλήνων ρώσσου ἡγουμένου, ὁ πατριάρχης Κωνσταν-
τινουπόλεως Ἰωακείμ ὁ Β'. ὁ ἀπὸ Κυζίκου, προσκαλεῖ τὸν
γηραλέον τοῦτον εἰς τὴν βασιλεύουσαν κατὰ τὸ 1875 καὶ τὸν
ἐπιπλήττει σφόδρα διὰ τὸν ζῆλον, εἶτα δὲ ἐσυγχώρησε τὴν εἰς
Ἀγιον Ὄρος ἐπάνοδον. Ὅποιαν ὁμως ἀφοσίωσιν εἶχε πρὸς
τὸν ἀσκητικὸν βίον καὶ ἀποστροφὴν πρὸς τὰ κοσμικὰ δεί-
κνυται ἐκ τοῦ ἐπομένου ἐπεισοδίου. «Ἴδετε, σεβασμιώτατε,
τὰ λαμπρὰ μέγαρα τῆς βασιλευούσης, τὸν ἐνώπιον ἡμῶν ναύ-
σταθμον, τὸν θαυμάσιον Κεράτιον· δὲν σᾶς φαίνεται ὅτι εὐ-
ρισκόμεθα ἐν ἐπιγείῳ πάραδείσῳ; — «Οὔτε ἐν φύλλον τοῦ Ὁ-
ρους Ἀθωνος ἐνώπιόν μου ἀξίζει ἡ θεὰ αὕτη»· ἀπεκρίθη ὁ
μακάριος Καλλίνικος ὅτε ὁ Κωνσταντῖνος Βαλλιάρχης, νῦν Ἐ-
φέσου, εἶπεν αὐτῷ τότε ταῦτα ἐν τῷ πατριαρχείῳ.

Ὁ γερο-Μοσχονησίων ἦν ὁ πατριάρχης τῶν Ἀθωνιτῶν
ὡς ἐκ τῆς ἀρετῆς καὶ ἡλικίας· πανταχοῦ σεβαστὸς καὶ μέχρι
τέλους τῆς βιοτῆς αὐτοσυντήρητος ἔχων ἐν Καρυαῖς εὐάερτον
οἰκίαν ἐν ᾗ ἐβίωσε, καλουμένην δὲ ἅγιος Ἀνδρέας, καλλίον
Ἀγιοπαυλίτικον. Καὶ εἰς τὰ γηρατεῖα αὐτοῦ ἐγένετο λόγος
ὑπ' ἐμοῦ⁴⁰ ὡς κατέχοντος τὰ πρεσβεῖα τῆς ἀρχιερατικῆς μα-
κροβιότητος, ὅτε ὁ γηραιὸς πατριάρχης Ἀλεξάνδρειας Σω-
φρόνιος ὁ Βυζάντιος ἐώρταζε τὴν πεντηκονταετηρίδα αὐτοῦ
μεσοῦντος τοῦ 1889, καὶ παρετηρεῖτο εἰς τὴν δημοσιογρα-
φίαν ὅτι δὲν ὑπάρχει προηγούμενον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλη-
σίᾳ εἰμὴ μετὰ τὸν πατριάρχην ἐθεωρεῖτο ὁ πρῶτος Ἱερισσοῦ
καὶ Ἀγίου Ὁρους Μελέτιος ὡς πλησιέστερος, ἐνῶ ἀμφοτέ-
ρων ἀνώτατος ὁ πρῶτος Μοσχονησίων ἀπεδείχθη. Δὲν ἦσθις
καὶ δὲν ἔπινε πέραν τοῦ δέοντος· αὐστηρὸς ἀντικαπνιστῆς· ἐ-
σχάτως δὲ συνεσθίων μετὰ συμπολιτῶν ἔθραυσεν ἐπὶ τῆς τρα-
πέζης ποτήριον εἰπὼν· «εἶπετε τοῖς Μοσχονησίοις ὅτι δὲν θὰ
ἔζων τόσα ἔτη ἐὰν διέμενον παρ' αὐτοῖς». Ἐξαλλος ἐγένετο
ὁπότε ἔβλεπε τοὺς συμπολίτας ἐν Ἀθωνι· ἦτο ζῶσα ἱστορία,

ιδίᾳ μοσχονησιακῇ καὶ κυδωνιακῇ. Ὅτε δὲ ἔπεμψε πολύτιμα ἄμφια καὶ περικαλλῇ σκεύη εἰς τινας μονὰς καὶ ναοὺς τῆς πατρίδος του, ἰδιαίτέρως εἰς τὸν πάνσεπτον ναὸν τῆς Παναγίας, καὶ εὐχαριστήριος ἐπιστολὴ τῆς κοινότητος ἡμῶν διὰ τοῦ νῦν ἐπίσκοπου Μοσχονησίων Ἰακώβου ἐπέμφθη αὐτῷ, ἀπῆντησε κατὰ τὴν 26 Σεπτεμβρίου 1888 τὰ ἐπόμενα φιλοπάτριδα καὶ δίκαια ῥήματα· αἶψ' οἷς περ εὐγνωμονῶ μὲν, ἀλλὰ καὶ πλείονα τούτων ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ πραγματικῶς εὐεργετήματα παρέσχον τῇ πατρίδι ἐν ἡμέραις χαλεπαῖς καὶ ἐπικινδύνους, καταδαπανήσας ἅπασαν τὴν μεγίστην πατρικὴν μου περιουσίαν πρὸς εὐημερίαν αὐτῆς καὶ ἀπαλλαγὴν ἐκ τῶν δεινῶν ὑπὸ ζήλου καὶ ἀγνοῦ πατριωτισμοῦ διαφλεγόμενος. Δὲν ἐπιθυμῶ οὔτε εὐχαριστήρια, οὔτε ἐγκωμιαστήρια, ἀλλὰ ἔν καὶ μόνον ἐπιθυμῶ καὶ ἀπαιτῶ παρὰ τῶν πατριωτῶν, ὅπως πλεονάσῃ ἐν αὐτοῖς ἡ εὐαγγελικὴ εὐσέβεια καὶ φυγαδεύεται ἡ ἐσπέριος ἀχαλίνωτος διαφθορὰ καὶ πολυτέλεια καὶ πᾶσα ἄλλη κακία, βασιλεύει δὲ μεταξὺ αὐτῶν ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁμόνοια . . . τοῦτο δὲ θέλει εἶναι ἡ μόνη χαρὰ μου. Τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν ζωὴν μου ἐκινδύνευσα ὑπὲρ τῆς πατρίδος μου ταύτης, ὡς οὐ λανθάνει πάντας τοὺς πατριώτας τὸ σουλτανικὸν φιομάνιον ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς⁴¹.»

Σώας καὶ ἀκμαίας ἔχων τὰς πνευματικὰς δυνάμεις καὶ σωματικὰς μετὰ βραχυχρόνιον κατάρρουν ἀπεβίωσε τὴν 13 Σεπτεμβρίου 1891 καὶ τὴν ἐπαύριον ἐτάφη ἑξῶθι τῆς οἰκίας αὐτοῦ ἐν μέσῳ ἀπείρου κόσμου, μεταξὺ τοῦ ὁποίου διεκρίνοντο οἱ ἐπίσκοποι Περιστερᾶς Παρθένιος ὁ ἐξ Ἀγιάσσου τῆς Λέσβου καὶ ὁ Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὁρους Ἰλαρίων Μακαρῶνης, ὁ εὐφραδέστατος Κυδωνιεύς, ὅστις καὶ ἐπλέξε τὸν ἐπικήδειον τοῦ μεταστάντος καὶ ὡσεὶ ἀντιπρόσωπος τῆς πατρίδος αὐτοῦ τὸν φόρον τῆς εὐγνωμοσύνης ἀξιεπαίνως ἀνταπέδωκεν. Ἐζῆσε δὲ 105 ἔτη καὶ ἀρχιεράτευεν 60 πλὴν ἑξ ἀκριβῶς μηνῶν. Μετὰ τρία ἔτη ἐγένετο ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων αὐτοῦ ὑπὸ τῆς τριμελοῦς ἐκείνου συνοδείας· καὶ ἐπεύχομαι νὰ κομίσωσιν οἱ συμπολιταὶ μου ἐν τῇ γενετείρᾳ τὰ ὅσῃ τοῦ μεγάλου τούτου εὐεργέτου καὶ λαμπρὸν κενοτά-

φρον πρὸς αἰδίδιον μνήμην τοῦ ἀνδρὸς νὰ ἰδρύσωσιν, ἀφοῦ ὁ εὐγενὴς λαὸς ἡμῶν, ἵνα τύχη τῆς εὐλογίας καὶ συγχωρήσεως ἐκείνου τοῦ δημοφιλοῦς, καθ' ἐκάστην ἐμνημόνευεν καὶ ἦται τὴν ἐπάνοδον, ἣν ζῶντες ἐκώλουν μόνον ἄσπλαγχοι ἐχθροὶ τοῦ δικαίου.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ ὁ Α'.

Κατήγετο ἐκ Λακρίσσης τῆς Θεσσαλίας καὶ ἦν ἔγγαμος ἱερεὺς· ἐχρημάτισε δὲ προϊστάμενος εἰς τινὰς ἐκκλησίας τῆς βασιλευούσης καὶ ἐφημέριος ἐν τῷ πατριρχικῷ ναῷ ὅτε πεντηκονταέτης τὴν ἡλικίαν ἐξελέγη ἀρχιερεὺς καὶ ἐπίσκοπος Μοσχονησίων περὶ τὰ τέλη τοῦ 1842. Ἦν κατὰ τὸ σῶμα χθαμαλὸς καὶ λεπτὸς, ἐρυθρομέλας κατὰ τὴν μορφὴν καὶ ὀλιγογένειος, ὡς ἐκ τούτου ἀποκαλεῖται μέχρι τοῦδε τὸ Μελετάκι. Συμβιβαστικὸς καὶ ἀκούραστος. Φοβούμενος μὴ πάθῃ τὴν συμφορὰν τοῦ γενναίου προκατόχου αὐτοῦ ἀφῆκε τὴν μάνηδραν ἀνοικτὴν καὶ οἱ δέκα ἐκεῖνοι λύκοι ἐχάρησαν σφοδρὰ, διότι ἐπέτυχον τὴν συνθήκην ἣν πρὸ χρόνων ἤτουν παρὰ τῶν προβάτων· ἐντεῦθεν διηνεώγησαν πληγαὶ αἵτινες μετὰ πάροδον τριῶν δεκάδων ἐτῶν φρικτότεραι παρουσιάσθησαν, ἀλλ' ἀμέσως ἐκαυτηριάσθησαν ὡς θὰ ἴδωμεν παρακατιόντες. Ἡ θέσις τῶν προκρίτων ἦν ὡς χρυσωρυχεῖον· ὁ πτωχὸς ἀνέβαινε τὴν οἰκίαν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ προὔχοντος ὅπως εὐκρινέστερον ἐκθέσῃ τὰ ἑαυτοῦ παράπονα καὶ οὗτος ἔβλεπε τὰς χεῖρας τοῦ ἰκτεύοντος ἂν γυελίζωσιν· ὡς ἐκ τούτου ἐπλούτισάν τινες τῶν προκρίτων, μολονότι ὅλοι οἱ πολῖται ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίαν πένητες μετὰ τὴν παλιγγενεσίαν, καὶ αἱ ἐργασίαι καὶ αὐτῶν τῶν ἐγκρίτων ἦσαν σμικραὶ καὶ ἀσήμαντοι· κατέλιπον ὁμῶς εἰς τοὺς κληρονόμους μεγάλας περιουσίας καὶ διὰ δακτύλου δείκνυνται οἱ τοιοῦτοι ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ἐτέρποντο ἀκούοντες νὰ λέγωνται προεστῶτες, γέρον-

(38) «Τριάκοντα Τύραννοι Κυδωνιῶν» ὑπὸ Στ. Ἀνγκνώστου, σ. 102.

(39) Δοκίμιον Ἑλλ. ἐπ. Ἰ. Φιλ. Γ'. 360.

(40) Νεολόγος ΚΠ. α'. Ἰουλίου 1889.

(41) Κώδ. ἐν Μοσχ. ἐπιστ. ἔγγρ. σ. 187.

τες, τσορπατσῆδες, ρεῖζῆδες· μάλιστα δέ τινες θεσιθῆραι, ἵνα χειροτονηθῶσιν ἔγκριτοι, ἔτρεχον εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἵνα προσκυνήσωσι τὸν Πανάγιον Τάφον καὶ νὰ λουσθῶσιν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ· ἐπιστρεφόντων δὲ εἰς τὴν πατρίδα ἐγένετο εἰς αὐτοὺς τοιαύτη δεξιῶσις καὶ ὑποδοχὴ οἷα τελεῖται εἰς τὴν ἄφριξιν νέου ἐπισκόπου ἡμῶν· δηλαδή ἀπὸ τῆς παραλίας ἐλαμβάνοντο ὑπὸ καταστολίστου κλήρου μετὰ φανῶν καὶ ἐξαπτερύγων καὶ σημαίων, τῶν κωδῶνων ἀπάντων ἀντηχούντων, καὶ ἐν πομπῇ εἰσῆρχοντο εἰς τὸν ναὸν, ἐν ᾧ ὁ λαὸς κατεφίλει τὴν χεῖρα τοῦ χατσή καὶ τῆς χατσήδαινας καθ' ὁδόν, ἐν ἐκκλησίᾳ καὶ οἰκίᾳ, καὶ μετὰ δοξολογίαν συνώδευον οἰκῶντες μετὰ τῆς αὐτῆς τιμῆς. Οὕτως κατέκτα ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ καὶ τὴν εὐλάβειαν. Δὲν ἐκράτει ποτὲ στατῆρα ὁ χατσή· ἵνα ζυγίσῃ ἢ πλάστιγγα καὶ μάλιστα ἔπλυνε καλὰ καλὰ τὰς χεῖρας ὁπόταν ἐμέτρει ἐκκλησιαστικὰ χρήματα· καιροῦ δὲ προϊόντος, ἵνα ἐνδυναμώσῃ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐκτίμησιν τῶν ἄλλων, ἐδείκνυε καὶ τὸ σάβανον ὃ τῷ ἐδόθη ἐξ Ἱεροσολύμων. Ὑπὸ τοιούτου ὑπώπτειν ἐν ἀδικίᾳ ὁ λαός; καὶ οὕτως εὐκόλως πᾶν ἐκεῖνος προσήρχετο ἰησουϊτικῶς εἰς τὴν τάξιν τῶν δημογερόντων ἢ προκρίτων. Ἐφιλονεῖκουν οἱ πρόκριτοι ἕκα εἰς τὴν λαφυραγωγῆσιν τῶν δημοσίων χρημάτων καὶ ὁ λαὸς ἐμάνθανε τι ἐκ τῶν ἀπορρήτων, διότι ὁ μυστικισμὸς εἶνε ἴδιος τῶν ἀπολυτάρχων· παρεπονεῖτο δὲ τις φανερά ὅτι τῷ ἐδόθησαν 8,000 γρόσια καὶ ἔλεγε· τί, ἐγὼ ναυτίπαις εἰμὶ ὅπως μὴ λάβω σωστὸν μερίδιον; ἦν ὅμως διαθεσιμότης τὸ ἔτος ἐκεῖνο· ἕτερος ἐξ αὐτῶν ἐξομολογηθεὶς παρεκινεῖτο ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ ἵνα ἐπιστρέψῃ τὸ ἄδικον, τότε θὰ μείνω πάμπτωρος ἀπεκρίθη ὁ παραινούμενος. Ἰνα δὲ καλύψῃ τὰς καταχρήσεις προσεποιήθη τις ὅτι τὰ κατὰστιχα τοῦ κοινοῦ ἀπώλεσε καθ' ὁδόν· ἄλλος τὰ ἔρριψε κατὰ λάθος εἰς τὴν θάλασσαν διαβαίνων πρὸς ἐξέλεγγιν εἰς Κυδωνίας, ἐν αἷς τινες προὔχοντες ἦσαν οἱ μορφῶται καὶ οἱ συνέταιροι τούτων, ἡ σκέπη καὶ ἡ καταφυγὴ, ὡς ὑποκειμένης διοικητικῶς τῆς πόλεως ἡμῶν εἰς ἐκείνων· καὶ μέχρι σήμερον καθυστεροῦνται ὀρφανῶν καὶ γνησίων χρήματα, ἐνῶ οἱ ὀφειλέται πρόκριτοι ἔχουσιν ὁ-

μολογίας ἐπικεκρωμένους διὰ τῆς ἐπιστήμου σφραγίδος. Ὁ λαὸς ἐκάλει τοὺς προὔχοντας τότε καλικάταρους, οὗτοι δὲ καρμανιόλιδες ἐκείνον, ἥτοι ἐπευφημοῦντο βρυκόλακες καὶ δῆμιοι. Ὁ λαὸς ἐνώρις ἐνόησε τοὺς σφετεριστὰς τῶν δημοσίων χρημάτων, τοὺς αὐθαιρέτους καὶ ἀδίκους δέκα ἐκείνους, οὓς καὶ καταδιώκει σποράδην καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ συστάδην, διότι ἀνεχώρησεν ὁ Μοσχονησίων Καλλίνικος ἐκεῖνος.

Πρωτὰκουστον καὶ σπάνιον γεγονός ἀπαντῶμενον οὐχὶ μόνον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς πόλεως Μοσχονησίων ἀλλὰ καὶ ἐν μείζονσι τῆς Ἀνατολῆς κοινότησι λαμβάνει χώραν ἐνταῦθα· ἡ συνθήκη τῶν κομμῶτων, καὶ πῶς γὰρ οὐ; μετὰ τὸν πόλεμον ἡ εἰρήνη ἦς τὸ θεμέλιον αἱ συνθήκαι· συνθήκη ὅμως ἐνταῦθα δολία καὶ ἄτιμος. Οἱ δέκα ἐκεῖνοι σφετερισταὶ ἐθεώρησαν τὴν φυγὴν τοῦ Καλλινίκου ὡς τρόπαιον ἐνδοξον, καὶ προέβλεπον τὴν ἔλευσιν ἀρχικυάρχου φιλοφρονουμένου τῷ ἐχθρῷ ἐκείνων καὶ τοῖς γνωρίμοις, ἀληθῶς ἀρκετὰ ἐνεθαρρύνθησαν ὅπως αἰτήσωσιν ὑπογραφὴν παρὰ τῶν ἀντιπάλων ἢ κάλλιον εἰπεῖν ὑπὸ τῶν πρώτων τοῦ λαοῦ. Ἐχω ἐνώπιόν μου τὴν συνθηκὴν ταύτην ἐπίσημον· εἶνε μνημεῖον μεγάλης ἀπάτης δι' ἧς ρίπτεται· ἀχλὺς ἐπὶ τῶν ὁμμάτων ὅλου τοῦ λαοῦ· σκοπὸν ἔχει τὴν ἀγῆπην, τὴν εἰλικρίνειαν, τὴν ὁμόνοιαν τῶν ἐνδιαφερομένων, τὴν διατήρησιν τῶν συμφερόντων τῆς κοινότητος καὶ τοῦ κράτους ἀπαθῶς καὶ ἀμερολήπτως· εἰ δέ τις ἤθελεν αἰτήσῃ νὰ καταστρέψῃ τὸν ἄλλον ἐνώπιον τῶν ἀνωτέρων ἀρχῶν ἢ ἐντὸς τοῦ τόπου ἢ ἐκτὸς, νὰ παιδεύηται ὁ ἄδικος κατὰ τὸν ποινικὸν νόμον. Κατὰ τὸ 1843 ἰανουαρίου 31 ἐγένετο ἡ συνθήκη αὕτη ἐν τῷ δημοτικῷ καταστήματι, συνοδικῷ καλουμένῳ, ἔνθα ἐνώπιον τοῦ συμβολαιογράφου καὶ δύο μαρτύρων ὑπέγραψον τὰ ρηθέντα οἱ ἐνδιαφερόμενοι, οἵτινες ἐν τῇ ἐκθέσει 22 ἀναφέρονται, 16 ὅμως ὑπογράφουσιν, ἐξ ὧν εἰς μουκτάρης ἐκ τῶν τεσσάρων· ἀφοῦ δὲ ἐτέθη ἐπὶ τῆς ψευδοσυνθήκης ταύτης ἡ ἐπίσημος σφραγὶς τῆς κοινότητος, ἀνεγνώσθη εὐκρινῶς καὶ μεγαλοφώνως εἰς ἐπήκοον τῶν συνθηκολογησάντων, ὧν κατ' αἵτησιν ἐδόθη εἰς χεῖρας τῶν δημογερόντων. Ἀλλὰ τίς ἡ ἀνάγκη νὰ αἰτῇ τις

συμπριλιωτικὰ ἔχον δὲν συναισθάνηται ἑαυτὸν ἔνοχον καὶ ὑπόχρεον πρὸς τὸν ἄλλον ; Πότε δίδονται τοιαῦτα καὶ τίς τῶν πολιτευομένων ἐπισπεύδει τὴν ἔκδοσιν τοιούτων ; Δὲν μνημονεύω καὶ αὐτῶν τῶν συνθηκολογησάντων τὰ ὀνόματα ἵνα μὴ οἱ μεταγενέστεροι ἄχθονται ὡς ἀποστρέφεται τις καὶ λυπεῖται βλέπων ἐντὸς ἀσβόλης καὶ πολυτίμους λίθους· ἀγαθοὶ καὶ φρόνιμοι τὰς ἀπεράντους διαμάχας ἡθέλησαν νὰ εἰρηνεύσωσι θυσιάζοντες τὰς ἀπαιτήσεις τῆς πατρίδος.

Βαρέως ὅμως ὁ λαὸς ἔφερε τὴν ἔξωσιν τοῦ ἀρχιερέως Καλλινίκου καὶ ὁπότε διωρίσθη ἀρχιναύαρχος ὁ Χαλὶλ πασᾶς ἐπεμψαν δύο ἀντιπροσώπους ἵνα συγχαρῶσιν αὐτὸν ἐπὶ τῷ διορισμῷ καὶ προφορικῶς νὰ εἴπωσι τὰ δυστυχήματα τοῦ τόπου μας καὶ τὴν ἄδικον σκοφαντίαν τοῦ ἀρχιερέως μας· ἔχω ὑπ' ὄψιν μου τὴν ἀναφορὰν ταύτην γενομένην κατὰ τὴν 5 ἰουνίου 1843 ὑπογεγραμμένην ὑπὸ 51 ἐγκρίτων ἐξ ὧν δύο σφραγιδοφύλακες καὶ τινες ἐκ τῶν συνθηκολογησάντων. Ὁ ρηθεὶς ἀρχιναύαρχος, ἥδη ἐν Μιτυλήνῃ διατρίβων, ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν τῶν Μοσχονησίων καὶ ἡπέλιθε τοὺς προὔχοντας ὅτι εἰς τὴν Ἀμμόχωστον τῆς νήσου Κύπρου θὰ μετοικήσῃ πανοικεῖ ἔχον δὲν ὁμονήσωσιν. Ἀμειλικτοὶ, ἀκκαμπτοὶ καὶ ἀδυσώπητοι ἐνώπιον τῶν ἄλλων ἔμενον ὁπότεν προέκειτο περὶ δικαιοσύνης ὡς ὁ λαὸς ἔχει παραδείγματα· αἴλουρον ἔβαλον ἐντὸς ἀναξυρίδος κλεπτρίας τινὸς ἀδαμηντίνων ἀντικειμένων ὅπως μαρτυρήσῃ τὰ καθέκαστα, ἥτις χάριν τῆς τιμῆς τὴν θεόληπτὸν ποτε προσεποιήθη· ἄλλοτε δὲ ἐπίορκον γέροντα ἐγαδαροκαβαλλίκευσαν καὶ ἐπόμπευσαν ἀνὰ τὴν πόλιν.

Μέγα ἀγαθὸν εἰς τὴν ἡμετέραν ἐπισκοπὴν καὶ ἀληθὲς εὐεργέτημα πρὸς τὴν πατρίδα ἡμῶν ἐγένετο κατ' ὀκτώβριον 1848, ἡ ἔνωσις τοῦ μοσχονησιακοῦ μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου μετὰ τῆς ἐπισκοπῆς Μοσχονησίων· ἔθεωρήθη δὲ ἀναγκαία ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων, ἰδίᾳ διὰ τὸ ὀλιγάνθρωπον καὶ γλίσχρον τῶν ἀρχιερατικῶν εἰσοδημάτων ἡ πόλις ἐφάνη ἵνα στερηθῇ τοῦ θρόνου. Σιγίλλιον δὲ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κων)πόλεως Ἀνθίμου Γ'. καὶ ὑπογεγραμμένον καὶ ὑπὸ τῶν συνοδικῶν δι' οὗ τὸ μοναστήριον μετὰ πάντων τῶν

σωζομένων κτημάτων αὐτοῦ καὶ πραγμάτων ἔστι καὶ ἔσται γνήσιον καὶ ἀνκράϊρετον μέρος τῆς ἐπισκοπῆς· τὰ εἰσοδήματα νὰ καρπῶται ὁ νῦν ἐπίσκοπος Μοσχονησίων Μελέτιος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν τὴν ἐπισκοπὴν διαδεξάμενοι ὡς καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἐπαρχίης δικαιώματα· ἀλλ' ὅμως ὀφείλουσι καὶ οἱ καρποῦμενοι νὰ μὴ ἐρημώσωσι τὸ μοναστήριον καὶ τὰ κτήματα καὶ νὰ μὴ ἀποξενώσωσιν ἀφιερώματα ἢ πωλήσωσι τι ἐκ τῆς περιουσίας τῆς μονῆς ταύτης, ἀλλὰ νὰ φροντίζωσι περὶ τῆς προσόδου καὶ εὐτυχίας. Ὡς ἐν τοῖς ἐπισκοπικαῖς κώδικι παρηρηεῖτο τότε, ὡς καὶ πρὸ αἰῶνος, οἱ πρόσοδοι τοῦ ἀρχιερέως ἦσαν, ἐκτὸς τῶν τυχηρῶν, τὸ ἐμβατοίκιον ἐκ τῶν ἀνὰ δύο ἱερέων ἰδίᾳ τῶν ναῶν ἀγίων Τριάδος, Δημητρίου καὶ Παναγίας· περιεφέρετο δίσκος τούτου εἰς τὴν ἐπέτειον ἐορτὴν πάσης ἐκκλησίας τῆς χώρας καὶ μονῆς· εἶχε μερίδιον εἰς τὰς συνάξεις τῶν ἱερέων, διότι ἐλάμβανεν ὅσα ἕκαστος εἰς χρήματα καὶ ἄρτον, οἵτινες καὶ ὄρνιν τῷ προσέφερον τὰ Χριστούγεννα· ἐκ δὲ τῶν μοναστηρίων ἐλάμβανεν ἐμβατοίκιον, φαμελιάτικα, τὸ λειτουργικὸν τῆς πανηγύρεως καθὼς καὶ ἐν τοῖς ναοῖς τῆς πόλεως, λαγήνια ἐλαίου ὀλίγα, κοιλὰ σίτου καὶ ἐλαιῶν, ὀκάδας ἀχύρου, οἶνου καὶ ρακῆς, ἀμνοὺς τὸ Πάσχα καὶ ὄρνιθας τὰ Χριστούγεννα· καὶ ὅτε διένεμεν ἐν τῷ ναῷ ἀντίδωρον ὁβολὸν ἕκαστος τῶν χριστιανῶν προσέφερεν ἐν τῷ δίσκῳ αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν Θεοφανείων ἡγίαζε τὰς οἰκίας μετὰ συνοδείας.

Τὰ ἐπόμενα ἐπεισόδια σώζονται παρὰ τῷ μοσχονησιακῷ λαῷ ὡς πρὸς τὸν βιογραφούμενον. Διηγοῦντο οἱ γέροντες ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Μελέτιος εἶπεν εἰς ἄρπαγα προεστώτα, οὗ τὸ καπηλεῖον ἦν τὸ χαλκεῖον πάσης τοῦ κοινοῦ πράξεως, «ἀδὲν θὰ λαμβάνω ἐγὼ πεντακόσια γρόσια ἀπὸ θαρὴν ἢ ἀπὸ γάμορ καὶ σὺ τὰ ἡμίση ὡς ἦρως καὶ πάτρων μου»· διότι ἐθάπτετο ἡ ἐνυμφεύετο οἰδεῖς· ἐὰν δὲν προσέφερον εἰς τὸν ἀρχιερέα ἱκανὰ χρήματα οἱ συγγενεῖς. Ὅμοια τοιαῦτα ἠνάγκασαν τοὺς γνωστοὺς ἐκείνους δέκα ἀμουργοὺς ἵνα στήσωσιν ἐνέδραν κατὰ τοῦ ἀρχιερέως τούτου, περὶ οὗ ἐκοινολόγουν ὅτι ὑπέπεσεν εἰς τὸ πάθος τῆς οἰνοπλυγίας καὶ τὴν φιάλην εἶχεν ὑπὸ τοῦ ἀνακλίντρου· ὅτι διὰ μόνων τῶν λευκῶν ἐνδυμάτων ἐπε-

σκέφθη νύκτωρ προεστῶτας καὶ μάλιστα ὃν ἐστηλίτευσεν· ὅτι τὴν ἐσπέραν τῆς κυριακῆς τῶν Βαίων ἐδίδαξε τὸ περὶ τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Παγκάλου δις ὡς ἐπιλήσμων· ὅτι κατὰ τῶν ψαλτῶν αὐθαδῶς ἐπολιτεύετο καὶ κατὰ τῶν ἱερέων· μάλιστα δὲ πρὸς τινὰ ὕψωσε τὸ χασράνι, συνήθη ἀρχιερατικὴν ράβδον ὅχι τὴν πατερίτσαν, ἵνα ἐπὶ κεφαλῆς κτυπήσῃ τὸν ἱερέα μὴ ἄδοντα, εὐθυμοῦντος ἐκείνου ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Προδρόμου : κάθου εὐσημότερον διότι ἀπὸ τὰς χεῖράς μου ὁλος ὁ κόσμος δὲν σὲ ἐλευθερώνει καὶ ὁ ἀρχιερεὺς ὡπισθοδρόμησεν καταισχυνθεὶς· μετὰ τινὰ δὲ καιρὸν καὶ πρῶτον ἱερέα ἐχειροτόνησε καὶ συχνάκις ἔλεγεν αὐτῷ· ἐνθυμεῖσαι ὅτι ἀσκὸν θὰ μὲ ἔκαμνεις; τόρα ἔγεινεις ἀρνάκι, ἀρνάκι μου. Εἰς δεξιὸν ψάλτην εἶπε ποτέ· ψάλε βρὲ—δὲν ψέλνω βρὲ, ἀπεκρίθη ὁ λαϊκὸς—φῦγε, ἀχρεῖε, ἀπὸ τὸ στασίδι—ἀπὸ τοῦ πατέρα σου τὸ σπίτι μὲ διώχνεις βρὲ. Ἴδου καιροὶ καὶ χρόνοι !

Ὁ Σμύρνης Παῖσιος ἦλθεν ἐνταῦθα ἐπὶ σκοπῷ δῆθεν ἵνα συμβιβάσῃ ἀρχιερέα καὶ προὔχοντας διὰ τι χρέος χρηματικὸν πρὸς τὸν πρῶτον τούτων, ἀλλὰ δὲν ἡδυνήθη· καὶ ἀναφορὰς πέμπουσιν οἱ Μοσχονήσιοι πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ὥστε ἐπιτυγχάνουσι τὴν παῦσιν τοῦ Μελετίου κατὰ τοὺς 1855 αὐτῷ ἀφορήτου οὔτης τοῦ λοιποῦ τῆς περαιτέρω διαμονῆς του εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην διὰ τὸ πάθος τῆς ὀινοφλυγίας εἰς ᾧ παρέπεσε καὶ διὰ τὰ κανονικὰ ἐγκλήματα ἀτινα συνεπέειχ τούτου ἀνασθητῶν κατεργάζεται¹². Ὅτε δὲ ἐκηρύχθη ἔκπτωτος ὁ ἀρχιερεὺς ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἐνταῦθα μονὴν τοῦ Προδρόμου καὶ ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς Σμύρνην· ἦτο δὲ ἐλεεινὸν θέαμα ὡς ἐκ τῆς ρυπαρᾶς περιβολῆς ἵνα ἴδῃ τις ὡς μοι ὡμολόγησε σπουδαῖός τις. Κατὰ διαταγὴν τοῦ πατριαρχείου ἀπεσύρθη εἰς Ἅγιον Ὅρος εἰς τὴν ὠραίην μονὴν Ξηροποτάμου¹² καὶ μετὰ τινὰ καιρὸν φεύγει κρυφίως διὰ μοσχονησιακοῦ πλοίου τυχαίως παρατυχόντος μόνος ἄνευ ἀποσκευῆς καὶ πλέει εἰς τὴν νῆσον Σκόπελον· λέγεται ὅτι ἀπὸ χαρᾶς ἐπειδὴ ἡλευθερώθη ἐξέπνευσεν εἰς τὴν παραλίαν καὶ οἱ Σκοπελίται ἐνεταφίασαν αὐτὸν ὡς ἤρμοζεν εἰς ἀρχιερέα.

(12) Ἑλλ. Ἑκκλ. Σελ. Ε. Ι. Δράκου Α'. 51.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ὁ Β΄.

Ὁ μόνος ὅστις ἐνόησεν ἵνα πολιτευθῇ τὰ πνεύματα καὶ ἐνώσῃ τὰς κομματικὰς μερίδας εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῆς ἰδιοτελείας καὶ τοῦ σφετερισμοῦ, καθ' ἣν ἐλυμαίνετο ὁ μοσχονησιακὸς λαός, ὑπῆρξεν ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος Κύριλλος, καὶ τοὶ εἰς τὴν παρακμὴν ἦσαν οἱ ἄδικοι ὡς ἐκ τῆς γενικῆς περιφρονήσεως. Ὁ ἐπίσκοπος οὗτος κατήγετο ἐκ Βουτζᾶ, περιχώρου Σμύρνης, ἐγεννήθη δὲ τὸ 1805· ἐπιποθήσας τὸ ἱερατικὸν σταδίου ἐγένετο ἱεροδιάκονος καὶ Κύριλλος μετωνομάσθη, Ἀθανάσιος λεγόμενος κατὰ κόσμον, καὶ εὐδοκιμώτερος γενόμενος ἐχειροτονήθη ἱερεὺς ὑπὸ τοῦ Ἐφέσου Ἀνθίμου τοῦ Κουταλιανοῦ καὶ ἱεράτευεν ἐν Μαγνησίᾳ τῆς ὑπὸ Σιπύλου ἀξιοπρεπῶς, εἴτα δὲ ἐγένετο ἐφημέριος εἰς τὸν ἐν Σμύρνῃ ναὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Διέλαμπεν ὡς ἐκ τῆς ἀρετῆς καὶ ἐμπειρίας αὐτοῦ ἐν τῷ σμυρναϊκῷ κλήρῳ· ὁ δὲ Σμύρνης Παῖσιος ἔκρινε τὸν ἱερομνήμονα τοῦτον ἵνα πέμψῃ ὡς σωτῆρα εἰς τὴν πόλιν τῶν Μοσχονησίων καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ ἐπισκοπὴ καὶ τὰ κοινοτικὰ ἐθεωροῦντο ἐν ἐλαινῇ καταστάσει. Ὡς ἔξαρχος ἐξεπλήρωσε τὰ ἑαυτοῦ καθήκοντα πιστῶς καὶ εὐλαβῶς καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον εἰς Σμύρνην οἱ Μοσχονήσιοι αἰτοῦσι τοῦτον ἀρχιερέα καὶ ἐπίσκοπον· ὅθεν ὡς τοιοῦτος χειροτονεῖται ἐν τῷ ναῷ τῆς ἱσαπόστολου Φωτεινῆς κατὰ τὴν 13 ἰουνίου 1855 ὑπὸ τοῦ Σμύρνης Παῖτιου συλλειτουργούντων καὶ τοῦ πρώην Φαναριοφερσάλων Διονυσίου καὶ τοῦ Ἐρυθρῶν Ἀνθίμου⁴³.

Αὐτῇ δικαιοσύνης ἤρχισε νὰ τηλαυγῇ ἐν τῇ πόλει τῶν Μοσχονησίων ἅμα ἐπάτησε τὸ ἔδαφος ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος, ὅστις ὡς ἀληθὴς πατὴρ ἐμερίμνα περὶ τοῦ ποιμνίου. Δὲν ἦτο πεπαιδευμένος, ἀλλ' ὅμως φιλόπονος καὶ φιλομαθὴς ὢν ἐσχηματίσε βιβλιοθήκην σμικρὰν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ γῆρας κατεδέχθη ἵνα παραδιδῶται ὑπὸ ἱεροδιδασκάλου τὸν περὶ ἱερωσύνης λόγον Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Ἐδίδασκε τὸ ποιμνιον αὐτοῦ διὰ τῆς μαχαίρας τοῦ Εὐαγγελίου οὐχὶ ἐκ τετραδίων

(43) Ἑλλ. Ἑκκλ. Σελ. Ε. Ι. Δράκου Α'. 52—56.

ἀλλ' ἀπὸ στίθους ᾗσαν δὲ οἱ λόγοι ἀπλοῖ, προτρεπτικοὶ καὶ σφόδρα ἐλεγκτικοί· μακρὰν ἐξ αὐτῶν ἡ λεξιθηρία, ἡ πολλὴ σκέψις, ἀλλὰ τὸ ἔτοιμον καὶ σοβαρόν. Ἐλεγε δὲ ὅτι «οἱ Μοσχονήσιοι κρατοῦσι τὰ ἑαυτῶν ἀπόρρητα ἐπὶ τῶν νῶτων· κακολογοῦσι μέχρι ταρτάρου καὶ ἐπαινοῦσι μέχρι ἀστέρων, χωρὶς νὰ κρίνωσι τὰ πράγματα· ἄλλως εἶνε λαὸς φιλόπρονος καὶ ἡσυχος ἀνεχόμενος καὶ τοὺς ἀδίκους μέχρι τινός». Ἀλλ' ἐλησμόνησε φαίνεται ὁ ἱεράρχης οὗτος ὅτι, τὸ ὄνειδιζειν καὶ κατακρίνειν εἶνε ἐν ἐκ τῶν ἐθνικῶν μεγάλων ἀσχημιῶν μάλιστα ἡμῶν τῶν νεωτέρων ἐλλήνων· οἷον: τίς ἐστὶν οὗτος;—ψωρίτης, ἄθλιος, τρελλός, ἄτιμος, ἢ καὶ τινα χείρονα· δὲν χωνεύουσι νὰ εἴπωσιν ἐπαινετικὰ οὔτε οἱ μικροί, οὔτε οἱ μεγάλοι, ἐνῷ ὁ ὄνειδιζόμενος ἴσως εἶνε τιμιώτερος λίθων πολυτελῶν. Ἐστηλίτευσ τοὺς πλουσίους οἵτινες ἐθεώρουν τὰ χρήματα ἀνώτερα τῆς τιμῆς καὶ τὸ συμφέρον μεγαλύτερον τῆς ἀρετῆς. «Εἶνε ἀπαιτητικοί, ἔλεγεν ὁ αἰκιδίμος, ὅχι τόσον εἰς τὰς φιλίας ὅσον εἰς τὰς ἔχθρας· δηλαδή, ἐπιμόνως αἰτοῦσι τὸν ἐχθρὸν αὐτῶν τοιοῦτον νὰ ἔχῃ καὶ οἱ φίλοι καὶ οἱ σχετικοί. Εἶνε χαϊρέκακοι καὶ φθονεροί. Αἱ γυναῖκες τούτων ἔχουσι πλείονας κατάραις εἰς τὸ στόμα καὶ βλασφημίας καὶ ψόγους ἢ λόγους ἐτέρους». Παρρησιῇ ἤλεγε τὰς ἀδικίας καὶ τὰς δεισιδαιμονίας τοῦ λαοῦ· ἐστηλίτευσ ἐκεῖνας αἵτινες ἔτρεχον εἰς τὰ ἐν Κυδωνίαις εὐρισκόμενα μαντεῖα, ἰδίᾳ δὲ τὰ εἰς τὰς ἐπιπολὰς τῆς πόλεως καὶ ἐνορίας τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ καὶ ἀγίου Βασιλείου· καὶ τίς θὰ πιστεύσῃ ὅτι ἀνὴρ μάντις διὰ χρησμῶν ποριζόμενος ἀνήγειρε πρό τινος μέγαν ναὸν ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος ἐν τῇ νοτιοανατολικῇ συνοικίᾳ Κυδωνιῶν⁴⁴. Παῖς δὲ ἐγὼ τότε κάλλιστα μέμνημαι τὰς διδασκαλίας. Πρὸς διάκοσμον τοῦ κλήρου τῆς ἐπισκοπῆς ὑπέστη πολλοὺς μόχθους, διότι ὁ τότε κληρὸς, καὶ τοὶ ἐνάρετος καὶ πιστὸς ἐκπληρωτὴς τῶν θείων νόμων καὶ πατροπαράδοτων, εἶχε καὶ τὰς ἐλλείψεις· ἐν τῇ ἀλληλοδιδασκτικῇ σχολῇ εἶδον τότε ἱερέα νὰ φοιτᾷ καὶ τὰ στοιχειωδέστατα νὰ μανθάνῃ.

(44) Δεισιδαιμονίας Δοξίμιον Α. Καραγιάννη, Α'. 108.

Οἱ ἄδικοι προὔχοντες ἐκεῖνοι, ὧν τὰ ὀνόματα διακωδωνίζε-
 ρει μέχρι τοῦδε ὁ μὀσχονησιακὸς λαός, καὶ ὧν τὰ ἄθλα ἱστο-
 ρήθησαν ἐνταῦθα ὅχι πρὸς παράδειγμα τῶν μεταγενεστέ-
 ρων, παρουσιάζονται ὡς δανεισταὶ τοῦ κοινοῦ δι' ἀμοιβαίων
 πλαστῶν ὁμολογιῶν, ἐλπίζοντες εἰς τὸν νέον ἀρχιερέα, ὅστις
 αὐτοῖς ὤφειλε τὴν νέαν ἀποκατάστασιν καὶ συνεπῶς εὐγνω-
 μοσύνην ἀπεριόριστον· ἀλλ' ἔφυγον ἀπὸ προσώπου τυτύτου ὡς
 τήκεται κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρός, χωρὶς ἐπὶ τῆς ἀρχιερα-
 τείας τούτου ποτὲ νὰ ἐμφανισθῶσιν εἰς χεῖρας ἔχοντες τοι-
 αύτας ἀξιώσεις. Ὁ ἱστοριογραφῶν μετὰ τοῦ περιέργου θὰ ἴ-
 δωσι τοὺς υἱοὺς ἐκείνων μετὰ πάροδον ἐτῶν καὶ ἐκεῖ ἐπιστήμως
 περαίνει τὴν τρχωδίαν, ἥτις ὁμοία θεωρητέα ὡς ἡ κατατρο-
 φὴ τῆς πόλεως ἐπὶ τῆς ἐθνεγερείας. Οἱ ὁμολογιούχοι ὀρφα-
 νικῶν χρημάτων προσκαλοῦνται νὰ ἀποτίσωσι τὰ ἐμπιστευ-
 θέντα. Οἱ εἰσπράκτορες τῶν δημοσίων φόρων ἐλάμβανον τὰ
 κατὰστιχα τοῦ κοινοῦ καὶ μετεσχημάτιζον τοὺς ἀριθμοὺς κατ'
 ἀρέσκειαν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τούτου δύο ὅμοια συνετάτ-
 τοντο καὶ τὸ πρωτότυπον εἰς τὸ ἀρχεῖον διεφυλάττετο, οἱ δὲ
 συνάκται ἀπὸ τότε ἔδειξαν διαγωγὴν ἀρίστην. Ὁ κουτσάμ-
 πασισμὸς εἰς ὕψεσιν· καὶ τοι ὁ δυνατώτερος τῶν προὔχόντων
 ἔπεμπε τὴν ταμβακοθήκην ἢ κομβολόγιον εἰς τὸν ἀγᾶν ὅπως
 ἀποφυλακισθῇ ὑδριστῆς τοῦ δεσπότης. Ἐξελαίκωσε τὰ μὀ-
 ναστηριακὰ κτήματα κατὰ τὸ 1860, ὧν οἱ πρόσοδοι ἐτέ-
 θησαν καὶ νῦν ἐντὸς τοῦ σχολειακοῦ ταμείου, διότι πρῶην
 ἐκ τῶν μοναστηριακῶν οὐδὲν ὠφελεῖτο τὸ κοινόν, ἐνῶ νῦν καὶ
 οἱ ἡγούμενοι καὶ ἡ πόλις.

Θέσπισμα περὶ τῶν ἀρραβωνιζομένων καὶ ἕτερον περὶ τῶν
 στεφανωθησομένων συντάττει μετὰ τῶν προὔχόντων, ἅτινά
 εἰσιν ἐν ἐνεργείᾳ· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐκ πέντε ἄρθρων σύγ-
 κειται ἐξ ὧν τὸ ἐπισημότερον ὀρίζει ὅτι ἔαν τις ἀφήσῃ ἀδί-
 κως τὴν μνηστὴν αὐτοῦ ἢ ἐκείνη τούτου νὰ πληρώνη 20
 τοῖς 100 ἐπὶ τοῖς εἰς τὸ προκοσῦμφωνον καταγραφείσης πο-
 σότητος τῆς προικός, ἐξ ὧν τὰ μὲν ἡμίση θέλει λαμβάνει τὸ
 προσβαλλομένον μέρος, τὰ δὲ ἕτερα ἡ σχολή· τὸ δεύτερον
 δὲ εἶνε μονομερές καὶ θεσπίζει ἵνα ὁ νυμφευόμενος δίδῃ, ὅ,τι
 λαμβάνει ὡς προῖκα ὑπὸ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ἐν τοῖς ἐκατὸν

πρὸς ὄφελος τοῦ ἐκπαιδευτηρίου. Ἀμφότερα τὰ θεσπίσμα-
τα ταῦτα¹⁵ ἐγένοντο κατὰ τὴν 1 Σεπτεμβρίου 1864 ἐπὶ
παρουσίᾳ τῶν τεσσάρων δημογερόντων (Συμβούλιον ἐ-
πιλεγομένων ἐξαιρέτως), ἐγκρίτων μελῶν εἰκοσιν καὶ ἑνὸς (Κοι-
νότης Μοσχονησίων ἐπικαλουμένων) καὶ τοῦ ἀρχιερέως Κυ-
ρίλλου, ἐνῶ εἰς τὸ περὶ στεφανωθησομένων 3 ὑπογράφουσι
δημογέροντες οἵτινες ἐκράτουν καὶ τῆς Κοινότητος τὴν
σφραγίδα, καὶ 19 ἐγκριτοὶ πολῖται προσκαλούμενοι εἰς συνέ-
λευσιν ἑκτακτον, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀόριστος πάντοτε· ἀπορῶ πῶς
δὲν ἐπεμψαν ἀμφότερα εἰς μητρόπολιν πρὸς ἐπικύρωσιν, διότι
μετὰ τριακονταετῇ πορείαν, ἡμιτελῶς ἄλλοτε ἐφαρμοζόμενα
καὶ ἄλλοτε οὐδὲν ὡς τεκμήρια ἔχει ὁ λαός, προσέκοψε
ὑπὸ πλουσίου συμπολίτου, ὅστις τὴν οἶκον μνηστείαν διαλύ-
σας καὶ εἰς Σμύρνην ἀναχθείσης τῆς ὑποθέσεως, ὁ μητρο-
πολίτης Βασίλειος δὲν ἀνεγνώρισε τὸ θέσπισμα καὶ ἐκ τοῦ
ἐφετείου εἰς τὸ ἀκυρωτικὸν δηλαδὴ τὸ πατριαρχεῖον ἤχθη τὸ
ζήτημα, ὃ φιλονόμως ἡ δημογεροντία διὰ δημοσίων δαπα-
νῶν ὑπεστήριξεν. Ὡστε τὸ πολυθρύλητον καταστὰν θέσπισμα
τῶν ἀρραβωνισθησομένων τῇ γνώμῃ τοῦ μητροπολίτου ἐτροπο-
ποίησεν ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νεόφυτος ὁ Η΄.
μετὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου¹⁶ εἰς τέσσαρα ἄρθρα καὶ κηρύσσει
ισχύον ὡς ἔθος ἐπιτόπιον. Διὰ τούτου τὸ προικοσύμφωνον γίνε-
ται ἐν τελετῇ μνηστείας, ἣτις θὰ διαρκῇ τὸ πολὺ ἐν καὶ
ἡμισυ ἔτος μετὰ ἐπικυρώσεως τοῦ ἐπισκόπου· ὁ ὑπαίτιος δὲ
τῆς διαλύσεως ἄνευ νομίμου πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς αἰ-
τίας ὑποχρεοῦται 20 τοῖς 100 δοῦναι ἐπὶ τοῦ προικός, ὡς
ἐρρέθη ἀνωτέρω, τῷ προσβαλλομένῳ προσώπῳ ὃ κρατεῖ τὸ
δακτυλίδιον καὶ τὰ πεμφθέντα δωρήματα, ἔστω καὶ ὡς ποι-
νικὴ ρήτρα τοῦτο δὲν τεθῇ ἐν προικῶρις ἐγγράφοις· εἰς τὸ
δυστροποῦν δὲ πρόσωπον μετὰ τὸν χρόνον τῆς μνηστείας δι-
δοται τρίμηνος προθεσμία καὶ ὁ ἀρραβὼν κηρύσσεται διαλε-
λυμένος εἶτα· ἡ προῖξ ἐκτιμᾶται ὑπὸ εἰδημόνων ἐκτιμητῶν
καὶ τὰ πάντα ἐνεργοῦνται ἐν ἀνάγκῃ διὰ τῆς νομίμου ἐκτε-

(15) Μοσχονησίων Κώδ. διαθ. καὶ προικ. σ. 17—19.

(16) Πατριαρχείων, Ἱερ. Πρωτ. 5120, Κώδ. Σμύρνης ἀρ. 233 σ. 81.

λεστικῆς ἀρχῆς. Ἐγένετο οὕτως ἐν τοῖς πατριαρχείοις κατὰ τὴν 6 ὁκτωβρίου 1894. Τὸ γνήσιον δὲ ἐπέμφθη ἀμέσως ἐν Μοσχονησίῳ ἐπισκοπῇ καὶ ἀνεγνώσθη ἀπ' ἀμβωνος· ἐπιγράφεται δὲ μόνος ὁ Πατριάρχης καὶ κάτωθι ὁ ἀρχιγραμματεὺς ἀρχιμάνδριτης Κύριλλος.

Πρῶτος ὁ Μοσχονησίῳ οὗτος ἐπίσκοπος ἠνέωξεν ἐλληνικὴν σχολὴν κατὰ τὸ 1865, καὶ τοι οἱ κάτοικοι ὡς σκεῦος πολυτελείας ἐθεώρησαν ταύτην. Ὑψώθησαν κωδωνοστάσια λίθινα καὶ ὑψηλὰ καὶ εὐγλυπτα ἐπὶ τινων ναῶν τῆς πόλεως ὡς ἁγίου Δημητρίου καὶ ἁγίας Τριάδος, ἥτις ἀνενεώθη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τούτου καὶ ἐνεοδμήθη βυζαντιακῶς ὁ τοῦ ἁγίου Νικολάου. Βεζυρικὸν διάταγμα πέμπεται ἐν τῇ πόλει ταύτῃ κατὰ τὴν 12 Σεπτεμβρίου 1867 δι' οὗ γίνονται ἰδιοκτησίαι τῶν κατοίκων αἱ βακουφικαὶ γαῖαι τῶν Μοσχονησίων, οὔσαι ἐκ τοῦ βακουφίου τοῦ μακαρίτου Κιλτίζ Ἀλῆ πασᾶ, ὑπουργοῦ τῶν ναυτικῶν διορισθέντος κατὰ τὸ 1571, καὶ οὗ σώζονται μέχρι τοῦδε παρ' ἡμῖν τοῖς Μοσχονησίοις ἐνδεικτικὰ γαιῶν πωλήσεως ὑπὸ τούτου. Κοινωφελὲς πρᾶξις ἐγένετο ἀξία μνείας. Ἀναφορὰν πέμπει μετὰ τῶν δημογερόντων, ἀνώτατον συμβούλιον τοῦτο δὲ, εἰς τὰ πατριαρχεῖα⁴³ κατὰ τὸ ἔαρ 1868 δι' ἧς ἀναφέρουσι τὰ δεινὰ καὶ τὰς ὕβρεις ἃς ὑποστᾷ ἡ πόλις ὑπὸ τῶν ὁμογενῶν ὑποκειμένη εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Κυδωνιῶν, ὥστε ἡ κυβέρνησις προσαρτεῖ τὰ Μοσχονήσια εἰς τὴν διοικητικὴν ἀρχὴν τῆς Μιτυλήνης παρ' ἧς ἐκυβερνῶντο καὶ πρότερον· μετὰ τέταρτον δὲ τοῦ αἰῶνος ἐψιθυρίσθη ὅτι ὁ νομάρχης Προύσης ἀπετάθη εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν καὶ παρέστησεν ὅτι ἐνεκα διῶικητικῶν καὶ ἀπογραφικῶν λόγων ἀνάγκη νὰ ἐνωθῶσι τὰ Μοσχονήσια εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Κυδωνιῶν, ἐνῶ ἡ πόλις ἡμῶν εὐρίσκεται ὑπὸ τοιαύτῃ ἐποψίᾳ εἰς πᾶν ἐπιζήλον θέσιν, ἀλλ' εἶνε κεντήματ' αἰνῶν ἀριστοκρατικῶν γειτόνων ἡμῶν, οἵτινες ὑποχειρίους θέλουσιν ἵνα ἔχωσιν ὡς μικροπολίτας καὶ πειθηνίους ἐνεκα τῶν πολλῶν κερδῶν ὧν τινων ἀπολαμβάνουσιν ἐκ τῆς ἡμετέρας πόλεως· καὶ τὸ νόστιμον εἶνε ὅτι ἐνῶ οἱ Κυδωνιᾶται ἀριστοκρατικῶς ἴστανται πρὸ τοῦ μοσχονησιακοῦ λαοῦ, οὗτος δημοκρατικῶς πρὸς ἐκείνους· ἐκ πολλῶν δὲ ἐπεισοδίων νοεῖ πᾶς ἀμερόληπτος,

καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς διορύξεως τῶν στομιῶν τοῦ λιμένος ὅσαι ἐγένοντο σκηναί, ὅτι ἐὰν αὗται αἱ δύο πόλεις ᾗσαν Αὐτόνομοι Πολιτεῖαι καθ' ἑκάστην θὰ εἶχον εἰς χεῖρας τὰ ξίφη καὶ τὰς λόγχας.

Φλογιζόμενοι ὑπὸ τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων τοῦ ἀρχιερέως τούτου φαῦλοί τινες δὲν ἠδυνήθησαν ἵνα ἐκτελέσωσι σκοποὺς, ὅθεν ἐτοιχοκόλλησαν εἰς τὰ κεντρικὰ μέρη τῆς μωσχονησιακῆς ἀγορᾶς σάτυραν καὶ ἔντυπον διένειμαν ἀλλαχοῦ ὀνειδιζόντες τοῦτον ἐπὶ ἀδιαφορίᾳ καὶ ψυχρότητι τῶν συμπερόντων τοῦ ποιμνίου, ἥτις ἠκούσθη εἰς τὰ πατριαρχεῖα καὶ ἔντυπον κρατῶ κἀγὼ εἰς χεῖρας· ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὅμως ἡ σάτυρα καὶ ἡ εἰκασία καὶ ἡ παράδοσις εἶνε οὐχὶ κύρια ἀλλὰ καταχρηστικαὶ πηγαί· ἐκχειλίζει τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ δίκαιον κατὰ συνέπειαν ἐπειδὴ εἶνε ἀνυπόγραφος καὶ κρυφίως διεδόθη δὲν εἶνε ἔργον τιμίου καὶ φιλοπάτριδος ἀνδρός.⁴⁷ Ὅθεν οὐδὲν οἷός τις οἱ ὀνειδισμοὶ ἐκείνοι ἐπηρέεσαν τὸν μωσχονησιακὸν λαόν, διότι οἶδε τὸν ἀρχιερέα ἐπὶ τόσον χρόνον, οἶδε καὶ τοὺς συκοφάντας καὶ σατυρογράφους, οἵτινες ἐφάνησαν μετὰ πάχους ὅτε ἀνεγινώσκετο τὸ κατ' αὐτῶν ἐπιτίμιον ἐν τῷ ναῶ τοῦ Ταξιάρχου· ἐταλάνιζεν ἡ πόλις ἐαυτὴν διότι καὶ τρίτον ἀρχιερέα θὰ ἔβλαπτον οἱ ἐν τοῖς πράγμασιν. Εἰς τὸ μέτωπον τοῦ ἱεράρχου τούτου διεκρίνετο ἡ προχότης, ἡ ἀμνηστικαία, ἡ εὐθυδικαία· ἀπήλλαξε δὲ τὸν λαὸν ἐκ προφανοῦς κινδύνου καὶ ζημίας, ὅτε τὸ Πάσχα τοῦ 1865 ἤθελε νὰ ὀρμήσῃ κατὰ τοῦ διοικητηρίου ἵνα δώσῃ τὰ ἀντίποινα πρὸς ζεῖμπέκον, μεθυσθέντα μετὰ τοῦ μουδέρου, φονεύσαντα δύο καὶ πληγώσαντά τινας χριστιανοὺς· ὁ δὲ εὐγνώμων δῆμος ἰδὼν τὴν πρόληψιν αἰματηροτέραν σκηνῶν ἤλθε σύσσωμος καὶ ἐζητωκραύχασεν ὑπὲρ τοῦ ἀρχιερέως τούτου. Περισσότερα δὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ διότι εὗρε τὸ μῖτος καὶ τὴν κακίαν πλεονάζουσαν. Ἐποίμανε τοὺς Μωσχονησίους ἔτη δέκα καὶ ἐπτὰ· τὴν δὲ 7 φεβρουαρίου 1872 μετὰ μακρὰν ἀσθένειαν ἐπὶ ποδὸς ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν, ἄγων τὸ 67 τῆς ἡλικίας, ἐν Σμύρνῃ· ἐγένετο δὲ τὴν ἐπαύριον ἡ ἐκταρὰ αὐτοῦ δημοτελεστέα-

(47) «Σατυρογράφους ἐν Μωσχονησίῳ» ἐκαυτηρίασα ἐν τῇ «Ἀρμονίᾳ» τῷ 1891.

τη, ἐπειδὴ ἐτιμήθη ὡς μητροπολίτης. Ἐπικήδειον λόγοι ἐξεφώνησεν ὁ ἀρχιδιάκονος Παρθένιος Δανηλίδης καὶ ὁ νεκρὸς ἐτάφη ἐν τῷ προκυλίῳ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Φωτεινῆς. Οἱ Μοσχονήσιοι ἄπειρα δάκρυα κατέχυσαν ὁπότε ἔμαθον τὸν θάνατον τοῦ ἀρχιερέως Κυρίλλου· ἡ δὲ ἐφορεία τῶν σχολῶν εὐεργέτην ἀνεκήρυξε καὶ ἀμέσως εἰς τὴν ὀνομαστικὴν ἐορτὴν μνημόσυνον ἐτέλεσεν, ἱεουργοῦντος τοῦ διαδόχου τούτου, καὶ λόγον ἐπιμνημόσυνον ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Τριάδος ὁ συμπολίτης Θεόκλητος ἀπ' ἁμβωνος ἐξεφώνησε.

ΠΑΪΣΙΟΣ ὁ Β΄.

Εἰς τῶν σπανίων καὶ μεγάλων εὐεργετῶν τῆς πόλεως Μοσχονησίων εἶνε καὶ ὁ ἱεράρχης αὗτος, διότι ἐξετέλεσεν ἔργα σημαντικὰ ἢ κάλλιον κατορθώματα, καὶ ἐστόλισε τὴν πόλιν πρωτοβουλία αὐτοῦ εἰς βαθμὸν ἐπίζηλον, ὥστε οἱ γείτονες ἐζήλευον τὴν χώραν ἡμῶν διότι ἀπέκτα τοιοῦτον πομπέαρχον. Δὲν ἦτο μεγάλῃ παιδείᾳ ἀνὴρ, οὔτε κλάδος πλουσίας οἰκογενείας, ἦτο ὁμῶς μεστὸς ἀρετῶν. Ὁ Μοσχονησίων Παῖσιος Νικολαΐδης Σμυρναῖος ἦν τὴν πατρίδα γεννηθεὶς τὸ 1838 καὶ ὀνομασθεὶς Θεόδωρος· εἰκοσχέτης δὲ ἐχειροτονήθη διακονος μετακληθεὶς Παῖσιος παρὰ τοῦ Σμύρνης Χρυσάνθου τοῦ Λεσβίου, ὅστις καὶ δευτερεύοντα προεβίβασε κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1866, διότι εἶδε τοῦτον χρηστὸν καθ' ὅλα καὶ χρήσιμον ἐν καιρῷ τῆς χολέρας φανέντα εἰς τοὺς χριστιανοὺς οἵτινες ἐζήτουν τὴν περίθαλψιν τούτου. Ὁρῶν δὲ τὴν πρὸς τὰ γράμματα ἀδυναμίαν αὐτοῦ καθίζει εἰς τὰ θρανία τοῦ μαθητοῦ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Γυμνασίῳ Σμύρνης ἵνα διδαχθῇ κάλλιον τὴν γλῶσσαν τῶν προγόνων καὶ τὰ θρησκευτικὰ ἔχων συνάμα ἴδιον διδάσκαλον κατ' οἶκον καὶ τοι τριακονταέτης. Κανονικὸς ἱεροδιάκονος ἐχρημάτισε τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ Σμύρνης ὡς πάνυ καλλίφωνος ἐπισπῶν οὕτω τὸν ἔπαινον πάντων ἰδίᾳ τῶν ἐπιδημούντων, οἵτινες ὡς ἐκ φήμης ἐκ τῶν ἀναποφεύκτων ἐθεώρουν ἵνα ἀκούσωσιν αὐτόν· πρῶτος ἦν ἐκ τῶν πυροσβεστῶν ὁπότε πυρκαϊὰ ἐλυμάνετο τὴν πόλιν· ὦ-

στε δημοφιλὴς κατέστη ἐν Σμύρνῃ ἐκ μόνων τῶν πλεονεκτημάτων.

Στάδιον ἐνεργείας ἠνεώγη τῷ Παῖσιφ ὁπότε ἐχήρηνεν ὁ ἐπισκοπικὸς θρόνος τῶν Μοσχονησίων· αὐτόθι ἔδειξεν ὁποῖος ἦν ὁ ἄνθρωπος· πραγματικῶς ἡ ἱκανότης καὶ ἡ δραστηριότης δύνανται νὰ καταβροχθισθῶσιν ἐντὸς σμικροῦ καὶ περιωρισμένου κύκλου, διότι ὁποῖα ἂν τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν ἀνθρώπων ἦ, τοιοῦτο ἀνάγκη καὶ τὸ φρόνημα ἔχειν· καὶ ὁ μνημονεύμενος ὡς ἄσημος καλόγηρος θὰ ἀπεβίου ἐντὸς τοῦ κελλίου ἐὰν δὲν ἐδίδοτο αὐτῷ ἐξουσίαι· ἡ ἐξουσία ἔδειξεν αὐτὸν εἰς τὸν σύγχρονον αἰολικὸν καὶ ἰωνικὸν κόσμον ὅτι εἶχεν ὑπεροχὴν πνεύματος. Τὸ πατριαρχεῖον οὐδόλως ἔδωκε προσοχὴν εἰς τὰς παραλόγους αἰτήσεις τῶν συμπολιτῶν μου, οἵτινες ἐζήτουν τὴν κατάργησιν τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου⁴⁸, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ πληρώνωσι μὲν τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα, νὰ ἀντιπροσωπεύῃ δὲ τὸν κυριάρχην κληρικὸς τις, προφασιζόμενοι ἁδράνειαν ἐπισκόπου καὶ γενικὴν πενίαν· οἱ οὐσιωδέστεροι ὅμως λόγοι ἦσαν ἵνα διευκολυνθῶσιν αἱ ἐξοφλήσεις καὶ αἱ ἐξρχυρώσεις ἐκείνων τῶν πλαστῶν ὁμολογιῶν, ὧν τὴν τύχην θὰ ἴδῃ ὀλίγον κατωτέρω ὁ φιλίστωρ, καὶ ἀπολυταρχικῶς ἵνα φέρονται τινες ἀρχοντίσχοι ἀνὰ τὴν πόλιν μὴ ἔχοντες τὸν ἀρχιερέα βάρος ἐπὶ τῶν ἑαυτῶν νεφαλῶν· ὑπεδαυλίζοντο δὲ καὶ ὑπὸ τινος ἡγουμένου ἰδιοτελοῦς τῆς μονῆς τοῦ Περδορόμου. Ἀλλ' ὁ θρόνος εἶναι ἀδαμαντίνη πυξίς· ἐὰν τὸ ἐσωκλειστον τύχει πρὸς τὸ παρὸν μὴ πολύτιμον δέον θραύσει τὴν θήκην ; ὁ θρόνος εἶναι ἀνώτερος τοῦ ἀρχιερέως, ὥστε ἕτερον ἐκάτερον· ὁ θρόνος εἶναι ἱερός καὶ ἀσάλευτος, ὁ δὲ ἱστάμενος εἶναι διαβατικὸς καὶ τὰ ἔργα θὰ τιμήσωσιν αὐτόν. Ὅλος ὁ ἑλληνικὸς κόσμος χαίρει καὶ ζηλεύει τὴν μικρὰν ἡμῶν πατρίδα διότι ἀπολαύει ἐπισκοπικοῦ θρόνου, ὅστις εἶδε καθημένους ἁδρανεῖς τινὰς ἐπισκόπους, ἀλλὰ ἔσωσε τὴν πατρίδα ἡμῶν ἐκ πολλῶν κινδύνων· διατί λησμονοῦμεν τὰς ἀγαθοεργίας καὶ κοινωφελείας ; ἀπειράκις παρηγόρησε καὶ συνήγαγε τὰ τέκνα ὡς ἔρnis ὑπὸ τὰς πτέρυγας τὰ νεοσσία ἑαυτῆς· ἐστόλισε τὴν πατρίδα ἡμῶν διὰ καθιδρυμάτων ἐπωφελῶν· ἔπαυσε τὰς ἀδικίας τῶν προϋχόντων· εἰρήνην καὶ ἀγά-

πην πάντας περιβάλλει ὡς ἐκ τούτου τὰ ἄλλα δικαστήρια σχολάζουσιν· ἀπλοῦς ἱερεὺς ἠδύνατο νὰ πονήσῃ τοιαῦτα ; πέτρην λοιπὸν ἀναθέματος ρίπτει ὁ φιλόπατρις κατὰ τῶν προϋχόντων ἐκείνων, οἵτινες ἤτησαν τὴν κατάργησιν τῆς ἐπισκοπῆς καὶ ἀδίκους ἀποκαλεῖ. Ἀλλὰ καὶ τὸ πατριαρχεῖον ἀπέπεμψε τὸν διδάσκαλον ἐκεῖνον, ὅστις ἐκόμισε τὴν ἀναφορὰν ἐκείνην καὶ ἀμέσως διατάττει ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως "Ανθιμος ὁ 5'. τὸν μητροπολίτην Σμύρνης Μελέτιον⁴⁸ ὅπως μεταβῇ ὁ ἴδιος εἰς τὴν ἐπισκοπὴν καὶ πείσει τὸ ἀδύνατον τῆς τοιαύτης αἰτήσεως, ἐντόνως δὲ διατάσσεται ἵνα δείξῃ πρόσωπον πρὸς ἐκλογὴν ἐπισκόπου καὶ ἔὰν δὲν ἔχῃ νὰ δηλώσῃ ἀμέσως· πέμπεται λοιπὸν ὁ Παΐσιος εἰς τὴν βασιλεύουσάν καὶ συνοδικῶς ἐγκρίνεται ἀρχιερεὺς καὶ ἐπίσκοπος Μοσχονησίων⁴⁹ κατὰ τὴν 20 Μαρτίου 1872· ἐχειροτονήθη δὲ ἱερεὺς ὁ ἐψηφισμένος Μοσχονησίων ἐν Σμύρνῃ ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Φωτεινῆς τῇ 2 ἀπριλίου καὶ τῇ 9 ἰδίου ἀρχιερεὺς, ἐροῦργούντων τοῦ Σμύρνης Μελετίου, τοῦ Ρύμνης Παναρέτου καὶ τοῦ Μυρέων Κυρίλλου. Λογίδριον ὁ νέος ἀρχιερεὺς τότε ἀπήγγειλε⁴⁹ καὶ ὁ σχολάρχης Γεώργιος Βοντζίδης τὸν πανηγυρικὸν τοῦ Μοσχονησίων Παΐσιου ἐξεφώνησε πλήρη νυκτεσιῶν⁵⁰. Ἦλθεν εἰς τὴν ἐπρχίαν ὁ ἐπίσκοπος οὗτος κατὰ τὴν 28 μαΐου καὶ κάτωχρος ἐπὶ τινὰ λεπτὰ ἐκράτει τὸ οὐτοκρατορικὸν βεράτιον εἰς χεῖρας ἀνοικτὸν ἐν τῇ παραλίᾳ, διότι ἐφοβεῖτο ἀποπομπήν· ὁ καλοκῆχαθος ὁμως λαὸς τῶν Μοσχονησίων ἅμα ἤκουσε τὴν ἀνεπίσημον ἄφιξιν τοῦ ἀρχιερέως· τοῦ ἔτρεξε μετὰ δακρύων, κατάρῳμενος τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος καὶ γενικῇ ζητωκραυγῇ ἀντήχησεν εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἀντελάλησαν πυροβολισμοὶ εἰς τὸν λιμένα καὶ κωδωνοκρουσίαι· τὸν περιεκύκλωσαν προὔχοντες, κληρὸς, διδάσκαλοι καὶ μαθηταί, καὶ πολλαὶ γυναῖκες κατῆλθον ἐν τῇ ἀγορᾷ ὃ ἀπ᾿ ἔδει τοῖς ἡμετέροις ἦθελον· ἐπισήμως κατόπιν ἡ παρχάτζις ἦλθεν ἐν τῷ καθεδρικῷ τότε ναῷ τῆς ἁγίας Τριά-

(18) Ἑλλ. Ἑκκλ. Σειλ. Ε. Ι. Δράκου, Α' 56—60.

(49) Ἑφημ. «Πρόδοξ» ἐδημοσίευσεν ἐν 90 ἀρ.

(50) «Μέντωρ» περιοδ. ἐν Σμύρνῃ τ. Γ'.

δος, ἐνῶ ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐρρίπτοντο ἄνθη ὑπὸ παρθένων καὶ ὁ λιθανωτὸς ἐπλήροι τὸν ἀέρα, ἔνθα ἐψάλλη τελετή, καθ' ἣν ὁ ἀρχιερεὺς ἀπήγγειλε τὸν ἐνθρονιστικόν, ὡμίλησε δὲ περὶ ὁμονοιῶς· οἱ πρεσβύτεροί δὲν ἐνθυμοῦνται τοιαύτην ἐπίσημον δεξιῶσιν ὡς μὴ δοθεῖσαν εἰς τοὺς προκατόχους τούτου.

Ἔργα τοῦ δραστηρίου ἀνδρὸς τούτου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐαυτοῦ εἰσι πολλὰ καὶ μεγάλα. Ἡ ἀνασύστασις τῆς ἐλληνικῆς σχολῆς μὴ λειτουργούσης πρὸ δύο ἐτῶν πρὶν ἀφίχθῃ οὗτος, ἡ κανονικὴ λιθοστρωσις τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως, ἡ μετοχέτευσις τῶν ὑδάτων ἐν τῇ πόλει⁵¹, ἡ ἱδρῦσις παρθεναγωγείου, ἡ σύστασις ἀναγνωστηρίου, ἡ μεταρρύθμισις τῶν μοναστηριακῶν, ἡ ἀνέγερσις τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ τοῦ Ταξιάρχου, ἡ νεόδμησις ἀρρεναγωγείου, ἐπισκοπείου καὶ νεκροταφείου. Ὅποτε δὲ ἐκτίζοντο τὰ κοινωρελῆ ταῦτα ἔργα ἔβλεπε πᾶς πολίτης τὸν ἀρχιερέα τοῦτον ἵνα ἐπ' ὤμων κομίζῃ λίθους ἀπὸ τῆς παραλίας πρὸς τὴν οἰκοδομήν, ἐφ' ἧς ὅλημερὼς νὰ ἐπιστατῇ, καὶ ὑδωρ δι' ὑδρίας νὰ φέρῃ ὡς λέοντες ἐπιπτειν οἱ κάτοικοι, οὐδ' αὐτῶν τῶν παρθένων καὶ παιδιῶν ἐξαιρουμένων, διότι εἶδον πολλὰ τοιαῦτα μετὰ τῶν μητέρων νὰ μετακομίζωσι λίθους καὶ διὰ σακκιδίων ἄμμεν ἔνθα δεῖ ἐπὶ τῆς ἐργασίας ἐκείνης καὶ οὕτως ἐξεπληροῦτο δωρεάν· παγκοινιὰ δὲ τοῦτο μοναστηριακῶς λέγεται. Πρῶτος καὶ γενναῖος ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν συνδρομητῶν ὅποτε ἐπράττοντο τὰ ρηθέντα ἔργα, ἐνῶ οἱ πλούσιοι ἡμιλλῶντο τίς νὰ καταθέσῃ πλείονα τοῦ ἀρχιερέως· δὲν ἠκολούθει τὴν πολιτικὴν ἱεραρχῶντινων οἵτινες συμβουλεύουσι μὲν τὰ ἡδέα, δὲν πράττουσι δὲ τὰ ἐέλπιστα ἵνα μὴ ἐξαντληθῇ ποσὸν τι ἐκ τοῦ ταμείου αὐτῶν καὶ μόνον εὐχονται, ἐνῶ σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κινητέον νομίζουσι· δὲ τὰς ἐπαρχίας βαλκανιδιώνα ἢ λεπτοκαρυώνα ἐξ ὧντις καρπὸν ἀπολαμβάνει ἄνευ καλλιεργείας. Αὐστηρότης καὶ ἐξέλεγκξις παρετήρειτο ἐπὶ τῶν σχετικῶν ἐπιτροπῶν. Συ-

(51) Μετοχχευθῆσαν τὰ ὕδατα ἐν τῇ πόλει· τοῦ Μόσχου 12 ἰουνίου 1875, τῆς Παναγίας 26 Σεπτεμβρίου 1876, τοῦ Ὀπίου 19 Μαΐου 1880, τοῦ Κρηναίου, πρὸς δυσμὰς καὶ οὐ μακρὰν πόλεως, 24 ἀπριλίου 1881, παρ' ἣν δὲ ὁ τότε ἀρχιερεὺς ἀγιάζων τὰς πηγὰς ἐν ταῖς ρηθείαις ἡμέραις.

νεκέρασε τοὺς ὥσει προνομιστοὺς ἄρχοντας μετὰ νεοφρανῶν πλουσίων καὶ ἄλλων ἀνδρῶν. Ἵνα ἐπιτύχη τοὺς φιλοπάτριδας σκοποὺς αὐτοῦ, ὥπως ἰδρυθῶσι κοινωρεῖα ἰδρύματα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, ἐκάλει ὅλους εἰς συμπόσια ἰδίᾳ δὲ ἐξοχικῇ. ὅλοι αἱ τερπναὶ θέσεις καὶ μοναὶ τῆς νήσου ἤκουσαν τὴν καλλικέλαδον φωνὴν τοῦ ἀρχιερέως καὶ βοῶσι τὰ ἐν κώδικι πρακτικῇ.

Εὐρεῖν ἀντιπολιτευομένους εἰς τὰ καλὰ ἔργα κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ δὲν ἀπεθαρρύνθη, βαναύσους δυνατοὺς καὶ φλυάρχους, οὓς στηλιτεύει ἐν λόγῳ ἐκφωνηθέντι ἐπὶ τοῖς ἐγκαινίοις τοῦ παρθεναγωγείου: «ἐν τῇ τελειοποιήσει ταύτῃ, ἔπαυσαν πλέον οἱ φόβοι μου καὶ αἱ ὑποψίαι μου κατηργήθησαν, λέγει, αἱ ἀντενέργειαι καὶ αἱ ἐνστάσεις καὶ θριαμβεύει τὸ ἀγαθὸν ἐπὶ τῇ προσδοκωμένῃ ἀπολαύσει τῶν ἡδέων αὐτοῦ καρπῶν... ἃς παύσωσι πλέον νὰ ἀκούωνται καὶ νὰ διδάσκωνται αἱ ὀλέθριαι καὶ ἐπιβλαβεῖς προλήψεις ὅτι τὸ παρθεναγωγεῖον μέλλει νὰ ἐπιφέρῃ ζημίαν εἰς τὴν πατρίδα σας, ὅτι μέλλει νὰ διαρθείρῃ τὰ τέκνα σας». ⁵² Ἐδιορθώθη ὁμοως τὸ κείμενον ἐν ἀντιγραφῇ, διότι εἰλικρινέστερον ἰδοὺ τί ἐλέχθη: «Τινὲς ἐκ τῶν πατριωτῶν ἐστοχάζοντο ὅτι τὸ ἱδρυμα τοῦτο βλάβης μᾶλλον ἢ ὠφελείας πρόξενον θὰ καθίστατο τῇ πατρίδι καὶ ὅτι ἀληθὲς χαμαιτυπεῖον θὰ ἀνεδεικνύετο». ⁵³ Φράσεις δηκτικαὶ μὲν ἀλλὰ δίκαιαι, ἀρκετὸς χαρακτηρισμὸς τῆς ἐποχῆς, μὴ ἐρυθριῶν οὐδὲ ὁ συγγραφέων τοιαῦτα πολλὰ ἐνταῦθα, διότι ἡ ἱστορία ἀπροσωπὸληπτον εἶνε δικαστήριον.

Ἡκύρωσεν ὅλας τὰς πλαστὰς ὁμολογίας, ἃς εἶχον ἀναμῖξ τελέσει τινὲς προὔχοντες ἐπὶ ἀρχιερατείας τοῦ ἀντιπροκατόχου τούτου, ὅτι δηλαδὴ ἐχρεώσται τὸ κοινὸν τῶν Μοσχονησίων εἰς αὐτοὺς, διότι ἐπλήρωσαν ἐξ ἰδίων φόρους κατὰ καιροὺς. Οἱ κληρονόμοι ἐκείνων τῶν ἀδίκων εὖρον τὸν καιρὸν ἀρμόδιον ἤδη καὶ διὰ βεζυρικῆς διαταγῆς διατάσσεται ὁ δι-
οικῶν τότε κατὰ τὸ 1873 τὴν νῆσον Λέσβον Τσαβῆτ πασᾶς, ἡπειρώτης, ἐγκρατὴς δὲ τῆς ἐλληνικῆς καὶ εὐπαίδευτος, ἵνα

(52) Κώδιξ ἐπιτημῶν ἐγγράφων ἐν ΜΝ. ἐπισκοπῇ, σ. 160—3.

(53) Ἀνατολικὸς Ἀσθερ, ἐφημ. βυζαντινῇ, ἐδημοσίευσεν κατ' ἀπρί-
λιον 1873.

ἔλθῃ εἰς Μοσχονήσια ὅπως θεωρήσῃ τὴν πολύκροτον ὑπόθε-
σιν ταύτην, διότι οἱ πρόκριτοι ἡρνήθησαν οἱ πλείονες ἵνα πλη-
ρώσωσι τὸ χρέος ὡς δόλιον· μάλιστα δὲ καὶ οἱ ζῶντες ἐξ ἐ-
κείνων τῶν σφετεριστῶν, οἵτινες ἀπεκόμιζον γενικὴν περιφρό-
νησιν, ἰδόντες πολλοὺς ἀδίκους συναδέλφους τυμπανιαίους ἐ-
ξεληθόντας τῶν τάφων, ἐμχατύρησαν ἐνώπιον τοῦ πασᾶ τὴν
ἀπάτην, ἥς τὸ ποσὸν ἐκ δισχιλίων λιρῶν ἀπηρτίζετο καὶ τρι-
ακοσίων περίπου ὀρφνικῶν. Καὶ οὕτω ρίπτεται ἡ αὐλαία τοῦ
δράματος ὃ ἔληξεν εἰς ἱλαροτραγωδίαν καὶ οὐ πρωταγωνι-
σταὶ ἦσαν οἱ δέκα ἐκεῖνοι σφετερισταὶ ἐπὶ Καλλινίκου καὶ Με-
λετίου. Ἐμεισέτευσεν παρὰ τῷ Ἰωάννῃ Σάββα πασᾶ ἵνα κα-
ταργηθῇ τὸ ἐσωτερικὸν τέλος τῶν νησιῶν ἡμῶν· ὁ μεγιστὰν
ὁμογενῆς, νομάρχης τοῦ Ἀρχιεπαγγέλου διατελῶν, ἦλθεν ἐν
τῇ πόλει τῶν Μοσχονησίων κατὰ τὸ 1877· τοῦτο δὲ τὸ ἐ-
σωτερικὸν τέλος νεωστὶ καθυπέβλεπεν ὁ ἀρχιτελώνης Κυδω-
νιῶν Ἀχμέτ βέης ὑπὸ τιμῶν προϋχόντων τῶν Κυδωνιῶν
κινούμενος, ἵνα ὅλα τὰ ἐμπορεύματα καὶ προϊόντα τὰ διερ-
χόμενα διὰ τῆς πλωτῆς γεφύρας τὰ ἐκ τῆς ἡπείρου καὶ ἐκ
τῶν νησιῶν ἡμῶν διὰ πλοίου καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Πατερίτσας
ὑπεχρεώθησαν νὰ πληρώνωσι τέλη, πρωτοφανῆς εἰς τοὺς κη-
τοίκους καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα τριετίαν διήρκησαν· τότε ὁ Σάβ-
βα πασᾶς ἐνήργησε παρὰ τῇ Κυβερνήσει ἵνα διὰ βεζυρικῆς
διαταγῆς, πρωθυπουργεύοντος τοῦ Χουρεδδίν πασᾶ Τυνη-
σίου, καταργηθῇ τὸ αὐτόθι ἐσωτερικὸν τέλος, πειθόμενος εἰς
τὰς ἐκείνας τοῦ ἀρχιερέως Παΐσιου, ὅστις τοσοῦτον ὑπεχρέω-
σεν αὐτὸν ὡς καὶ ὁ λαὸς διὰ ξενίας ὥστε εἶπε· ζητήσατε
καὶ τὴν καρδίαν μου καὶ θέλω δώσειν ὑμῖν αὐτήν. Ὡς ἐκ
τῶν τοιούτων ἔργων αὐτοῦ ὁ Παΐσιος ἐθεωρεῖτο ὁ ἄγγελος
τῶν Μοσχονησίων, τὸ καύχημα καὶ ἡ χαρὰ τούτων, μάλι-
στα δὲ ὅποτε ἐξήρχετο ἡ μήτηρ αὐτοῦ Σταματούλα αἰ γυ-
ναῖκες ἡμιλλῶντο τίς νὰ κατασπασθῇ τὴν χεῖρα ἐκείνης ἥτις
ἀνέθρεψε τοιοῦτον υἱόν.

Εὗρε τοὺς Μοσχονησίους ὁ Παΐσιος ὄχι μόνον ἐχθρικῶς ἀ-
μυθναίως εὐρισκομένους, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν γειτόνων. Ἡ
δημαγεροντία καὶ ἡ δημαρχία Μοσχονησίων κατὰ τὴν 21
σεπτεμβρίου 1872 πέμπουσιν ἀναφορὰν πρὸς τὸν νομάρχην

τοῦ Αἰγαίου Πελάγους Ἀχμετ πασᾶν, δι' ἧς αἰτοῦσι τὴν ἀνασύστασιν τῶν ἀλιευτηρίων, τῶν ἐπὶ τῶν δύο στομιῶν τοῦ λιμένος Κυδωνιῶν καὶ Μοσχονησιῶν σχηματιζομένων· ἀλλ' οἱ Κυδωνιᾶται κατορθοῦσι τὴν διόρυξιν. Ἡ αἰολικὴ ἱστορία τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος ὀλίγα θρυμαστὰ καὶ ὠφέλιμα ἔργα ἔχει νὰ δείξῃ ἐν τῇ κονίστρῃ τῆς Μικρασίας ὡς ἐπὶ παραδείγματι τὴν νεόδμησιν τῶν Κυδωνιῶν καὶ Μοσχονησιῶν, τὴν ἰδρυσιν γυμνασιῶν ἐν Μιτυλήνῃ καὶ Κυδωνίαις· ἐπίσημον ὅμως θέσιν κατέχει τὸ λιμενικὸν ἔργον ὡς ἐκ τῆς ἐμπορικῆς σημασίας τῶν δύο πόλεων, ὧν τὸ ὕναιρον ἦν, ἐνῶ ἐν τοῖς ἄλλοις αἰῶσιν ἐθεωρεῖτο τὸ ἀβάθες τῶν στομιῶν ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ προμαχόνων κατὰ τῶν πειρατικῶν. Ὡραῖον σχεδίασμα τῆς τοποθεσίας τῶν μερῶν τούτων παρουσίασαν κατὰ τὸ 1840 οἱ ἡμέτεροι πρὸς τὸν αἰοίδιμον Σουλτᾶν Μετζίτ, ὅστις ἐχάρη μὲν διότι δύο τοιαῦται περικαλλεῖς πόλεις ἦσαν περικλειστοί· ὑπὸ θεοφρουρήτου λιμένος, ἐλυπήθη ὅμως διὰ τὸ ἀβάθες τῶν στομιῶν, ἅτινα ἐσχημάτιζον δύο πλουσιώτατα ἀλιευτήρια καὶ ἐνφικιάζοντο ἀντὶ 50,000 γροσιῶν κατ' ἔτος κατ' ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος τούτου· ἀλλὰ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς διορύξεως Μοσχονησιοὶ τινες ἐπάκτωσαν ταῦτα ἀντὶ πέντε χιλιάδων λιρῶν ἐπὶ πενταετίαν, ὡς ἐκ τούτου περιέπεσαν εἰς ἁμιλλαν καὶ ἀντιζηλίαν Κυδωνιῆς ἐπίσημοι, ὥστε προσεπάθησαν ἵνα ματαιώσωσι τὴν περίφραξιν τῶν στομιῶν διὰ βαθύνσεως· ἀπορρήν δὲ λαβόντες ὡς ἐκ τῆς τότε διακυμάνσεως τοῦ νομίματός ἐκλείσαν τὴν ἀγορὰν καὶ πρόκριτοι καὶ πρόξενοι καὶ λαὸς διὰ τηλεγραφημάτων κατ' ἀρχὰς, εἶτα δὲ δι' ἐπιτροπῆς μετὰ πολλῶν ἀγώνων ἀντικρούουσι τὸ μοσχονησιακὸν ρεῦμα καὶ κατορθοῦσι νὰ λάβωσι τὸ ρηθὲν αὐτοκρατορικὸν φερμάνιον κατὰ τὴν 23 δ' Σεμαζῆ-ούλ ἐββέλ τοῦ 1297 ὑπὸ τοῦ τρισεθιάστου ἡμῶν ἡνακτοῦ Σουλτᾶν Ἀπτούλ Χαμίτ Χάν τοῦ Β'. συντελειούτων καὶ τοῦ Γεωργίου Ζακρίφη μετὰ τοῦ Ἐφέσου Ἀγαθαγγέλου, ὅστις ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ ἔργου καὶ τὸν ἀγιασμόν ἐξετελείσεν ἐν μέσῳ ἀπείρου κόσμου ἐπὶ λευθῶν ἱσταμένου ἐπὶ τοῦ στομιῶν Ταλιάνι καὶ παραινετικὰς ἀνέγνω ἐν τοῖς ναοῖς Κυδωνιῶν ὅπως κατασταθῇ

συμφιλίωσις μετὰ τῶν Μοσχονησίων. Τὸ ἔργον ἤρχισε τὸ φθινόπωρον⁵⁴ τοῦ 1880 καὶ ἔληξε μετὰ διετίαν διὰ 20,000 λιρῶν, μετοχῶν Κυδωνιέων, οἵτινες πᾶν εὐγενῶς δὲν ἠθέλησάν τινος Μοσχονησίου τὴν μετοχὴν ἐκ 500 λιρῶν ὡς ἐνὸς καὶ μόνου, ἀντὶ δικαιώματος ἐκμεταλλεύσεως ἐπὶ τῶν ἐισαγομένων πραγμάτων ἐπὶ εἴκοσι καὶ δύο ἔτη. Τὰς δυσαρρεσκείας, τὰς ὑβρεῖς, τὰ πάθη, καὶ ἄλλα παρατράγωδα ἀρτίνει ὁ λόγος ὡς εὐνότηα ὡς ιδιώματα ἑλληνικά, ἅτινα κατεπράυνον οἱ ποιμενάρχαι πως, οἵτινες ἔκλινον μετὰ τῶν περὶ αὐτῶν αὐτοδικαίως, διότι τὸ ἔργον ἐφαίνετο καὶ ὠφέλιμον καὶ βλαβερὸν. Πραγματικῶς δὲ ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη ὅτι ἔβλαψε τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν τοῦ τόπου, ὠφέλησε δὲ πολλοὺς ὡς καὶ τοὺς ἐμπόρους καὶ οὐδεμίαν ἐπήρειαν ἔφερεν εἰς τὰ ἥθη. Τοιαῦται κάποτε αἱ συνέπειαι τῶν σημαντικῶν ἔργων· μὴ ἡ τομὴ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου δὲν ὠφελεῖ προπάντων τὴν διεθνῇ ναυτιλίαν καὶ μεγάλως τὸν Πειραιᾶ, δὲν ἐχαλάρωσε δὲ τὰ συμφέροντα τῆς Σύρου καὶ Κορίνθου; τοῦτο ἐγνωρίζετο, ἀλλ' ἀπεφασίσθη καὶ ἐτελείωσεν.

Ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἔξαρχον ἀπέστειλε τὸν βιογραφούμενον εἰς τὴν νῆσον Λέρον, ἵνα ἐξετάσῃ τὰ παράπονα τῶν χριστιανῶν ἐναντίον τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν Μακαρίου, κατὰ τὰ 1874. Ἐξάρχος ὤρίσθη πάλιν τῆς κινήτης καὶ ἀκινήτου περιουσίας τοῦ Ἀγαθονικεῖας Γρηγορίου μετὰ τοῦ Ἐφέσου Ἀγαθαγγέλου καὶ Σμύρνης Μελετίου κατὰ τὰ

(54) Συνήθειν ἔχω εἰς τὰ συγγράμματά μου ἵνα μὴ θέτω παροράματα, διότι προσέχω πολὺ εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν μέρος· ἀλλ' ἐν εἰς τὸ γραμματικὸν συμπέσωσιν ὀλίγιστα, γνωρίζω ὅτι οἱ ἀθηναῖοι τεχνῆται δὲν ὀνειδίζουσι τὸ ὥραϊον ἔνδυμα χάριν ἐπιπεσούσης κροκίδος, ὡς καὶ οἱ σοφοὶ δὲν διαμάχονται ὑπὲρ ἐλαχίστων, ἀλλ' ἐνδιατρίβουσιν εἰς μεγάλα καὶ τὴν προαίρεσιν τοῦ ἐργάτου βλέπουσι. Καί τοι τὸ σφάλειν ἀνθρώπινον, ὠφέλιμόν ἐστιν ὅμως ἵνα προσέγῃ τις πολὺ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ μικρὰ λάθῃ ἵνα μὴ κινήται ἡ γλῶσσα τοῦ κακοῦ ὡς ἔσκωψε τὸν λύκον τὸ ἐπὶ δόγματος ἐρίριον.

Διορθωτὸν ἐν μὲν τῷ Α'. τεύχει, σ. 12, τὸ 1879 εἰς 1880. Σελ. 11 τὸ 125 εἰς 195. Σελ. 24, εἰρωνεύων ἀντὶ εἰρωνευόμενος. Σελ. 28 ὁ Μοσχονησίων ἀντὶ ὁ Μοσχονησίον. Ἐν δὲ τῷ Β'. ἐν τῷ μονολόγῳ σκοπεῖται ἀντὶ σκοπεῖται. Σελ. 48 πρωτοφανῆς ἀντὶ πρωτοφανῆ καλ.

1877. "Εξάρχος διετάχθη μετὰ τοῦ πρώην Καμπανίας Γρηγορίου, νῦν Δρυϊνουπόλεως, πρὸς ἐξελεγχῖν τῶν λογαριασμῶν τῶν ἐν Λέσβῳ σταυροπηγιακῶν μονῶν Λειμῶνος καὶ Μυρσινιωτίσσης, κατὰ τὸ 1879. Ὁ Σουλτὰν Χαμίτ ὁ Β'. ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ τοῦ παρασήμου Μετζητιέ Δ'. τάξεως τῇ συστάσει τοῦ ρηθέντος Σάββα μεγιστᾶνος. Οἱ Μοσχονήσιοι ἐδωρήσαντο δημοτελῶς τούτῳ δύο πολύτιμα ἐγκόλπια διὰ κοῖνου ἐράνου καὶ περιέχουσιν ὁλοσηρικὸν ἱεραρχικὸν σάκκον. Χαρμόσυνος δὲ διετέλει ἡ πόλις ἐπὶ τῇ ὀνομαστικῇ ἐορτῇ τούτου καὶ τὸ ἐπισκοπεῖον ἦν ἔξωθι καταστολιστὸν ὑπὸ σημαιῶν τῶν ἐθνῶν· ὁπότεν δὲ μετέβαινεν ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος εἰς Κυδωνίας ἢ μονὴν ἐκοσμεῖτο τὸ πλοῖον διὰ σημαίας λευκῆς πολυτίμου ἐχούσης μέγαν ἐρυθρὸν σταυρόν, ἐνῷ ὁ Ἀγαθονικεὶας ἔδιδε τὴν ἐλληνικὴν.

Ἀπέδωκε δὲ καὶ τὰ τροφεῖα εἰς τὴν γενέτειραν αὐτοῦ, τὴν Σμύρνην, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν Σχολήν, ἀξιολόγως, διότι ὅτε ἦν ἐπίτροπος τοῦ Σμύρνης Μελετίου, συνδικοῦ διατελοῦντος ἐν τοῖς πατριαρχείοις κατὰ τὰ 1879, ὁ Πατρις ἐκρούεν ἰδιοχείρως τὰς θύρας τῶν ἐλληνικῶν γραφείων καὶ οἰκίῶν χάριν τῆς βελτιώσεως τῶν ἐν Σμύρνῃ ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων, καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀντιπροσωπείας αὐτοῦ κατώρθωσεν ἐν ἡμέραις σφοδρῶν κοινοτικῶν διαπληκτισμῶν νὰ συμβιβάσῃ τὰς διεστώσας μερίδας.

Καίτοι τοιοῦτος διετέλει ἐν Σμύρνῃ δὲν κατελίμπανε τὰ κοινωφελῆ ἔργα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, ἀλλ' ἔτρεχεν ἐν αὐτῇ ἄλλοτε ἵνα καταθέσῃ τὸν θεμέλιον λίθον τῶν σχολῶν (χωπ') καὶ ἄλλοτε ἵνα μεταχετεύσῃ ἄλλα ὕδατα ἐν τῇ πόλει ὡς ἐλέχθη· ἀλλ' ἐνῷ ἀνηγείρετο ὁ περικαλλὲς πᾶν ναὸς τῆς Παναγίας ἔπεσε κλινῆρης πάσχων πρὸ καιροῦ ἐκ καρδιακοῦ νοσήματος, ὃ καὶ ἐπέφερεν αὐτῷ τὸν θάνατον κατὰ τὴν θ'. αὐγούστου 1882 ἐν Μοσχονησίῳ.

Τὴν ἐπαύριον ἡ ἀγορὰ ἐκλείσθη· ὅλοι οἱ κώδωνες τῶν ἐνοριακῶν ναῶν καὶ μονῶν ἀντήχουν πενθίμως· τὰ πλοῖα μεσιστίους εἶχον τὰς σημαίας καὶ τὰς κεραίαις ἀτάκτους, καὶ ὅλη ἡ πόλις ἔδραμε κλαίονσα πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν, τὰ δὲ δά-

κρουα ἦσαν εἰλικρινῇ, γνήσια, δίκαια· ὁ πατὴρ ἀπέθανεν! Ἡ κηδεία ἐγένετο λαμπροτάτη· παρῆσαν δὲ οἱ παῖδες καὶ τὰ κοράσια τῶν σχολῶν, αἱ διοικητικαὶ ἀρχαί, ἡ ἀδελφότης ἐκ Κυδωνιῶν, τριάκοντα ἱερεῖς καὶ κόσμος ἐκ τῶν πέριξ ἐπέκεινα τῶν τρισχιλίων· οἱ ἡγούμενοι ἐκράτουν τὸ νεκρόπανον, οἱ ἱερεῖς ἀξιώματικοί· τὰς ταινίας τοῦ νεκροῦ, καὶ ἐτελετάρχει ὁ συμπολίτης Ἐρυθρῶν Θεόκλητος· ὁ δὲ νεκρὸς ἐφέρετο ὅλως ἀρχιερατικῶς ἐνδεδυμένος μετὰ μίτρας καὶ καθήμενος ἐπὶ θρόνου. Τὰ κλαύματα καὶ οἱ ὀλοφυρμοὶ ὧλων ἐφθάνον εἰς τὸ μὴ περαιτέρω καὶ μάλιστα ὅτε διήρχετο ἡ πομπὴ διὰ τῶν κεντρικωτέρων ὁδῶν, διότι ἐγνώριζον οἱ συμπολιταὶ μου ὅτι ἔχονον ἓνα σπάνιον ἀρχιερέα. Ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τῶν Ταξιαρχῶν ἐψάλη ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία, καθ' ἣν ἐξεφώνησαν ἐπικηδεῖους ὁ σχολάρχης Ἀγαθᾶγγελος Ἀρχίτας, καὶ ὁ πολλὰ ἀγωνισθεὶς ὑπὲρ τῆς ὑγείας τοῦ μακαρίτου ἱατρὸς Ἀριστομένης Σταυρίδης, οὗ ὁ λόγος ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ συμναϊκῇ ἐφημερίδι Ἀρμονία. Ὁ νεκρὸς ἐτάφη εἰτα ὀπισθεν τοῦ βήματος τοῦ ναοῦ, ἐγγὺς τοῦ τάφου τοῦ ἀρχιερέως Ἀγαθονικεῖας Γρηγορίου, οἱ δὲ κήτοικοι κατόπιν ἤγειραν τάφον καὶ ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς ἐλαξεύθη ἐπιτύμβιον ἔχον οὕτως :

Ἀγλαὸν θάλος ἀφνειοῦ Σμέρτης ἐνθάδε γαῖα,
Νούσῳ Λυγρᾷ κεύθει καταφθίμενον.
Παῖσιον Μοσχορησίων Ἀρχιερεῖα,
Ποίμνην Χριστοῦ ἔτη δέκα ἰθύναντα,
Τρεῖς δ' ὅς πρὸς τεσσαράκοιτα βίου πλῆσας ἐνιαυτούς,
Λοίοθιον φῶς ἔδ' ἐν νήσῳ Φοίβου ἱερᾷ
Πλεῖσθ' ὑπὲρ τῆς δ' ἐπέτλη ἐο κλειὸς δ' ἄφθιτον ἔσται
Οὐχ ἰδε τύμβος κέκευθ' ἀρετὰς καὶ χάριτας
Ἐνθάδε σῶμ' ἀπεδέσσατο γῆϊον μοῦνον καὶ αὐτὸς
Ἀῖλος ἡέρθη δώματ' ἐς οὐράνια.
Ἐγεννήθη μὲν ἐν Σμέρτῃ πρὸ 40 ἐτῶν, ἐτελεύτησε δ'
ἐν Μοσχορησίῳ τῇ θ' αὐγούστου αὐτοῦ

Χρυσοῖς ἔγραψαν γράμμασι τὸ ὄνομα τοῦ ἀειμνήστου εἰς τὰς στήλας τῶν εὐεργετῶν τῶν σχολῶν, διότι ἐδόθη αὐτοῖς ἡ βιβλιοθήκη ἐκείνου, οὗ ἡ εἰκὼν ἐτέθη ἐν τιμητικῇ θέσει ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις. Ἀποῦ δὲ διεπράξατο τοσαῦτα μέγала ἔργα καὶ κοινωφελῇ ὁ δίκαιος Παΐσιος εὐρέθησαν αὐτῷ μετὰ θάνατον καὶ μετρηταὶ τετρακόσαιο χρυσαὶ λίραι καὶ τοὶ πέννης ἦλθεν ἐνταῦθα καὶ διέθρεψε συγγενεῖς πολλούς, ἐνῷ ὁ προκάτοχος τούτου προσεποιήθη ποτὲ πενίαν εἰς τὰ πατριαρχεῖα.⁴³

Ἴδου τί κατορθοῖ ἡ καλὴ θέλησις καὶ ἡ ἐνέργεια, ἔστω καὶ δι' ὀλίγων μέσων. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχιερέως τούτου ἀνεξάλειπτον καὶ μετὰ σέβασμον ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν Μοσχονησίων· ἀλλὰ δὲν ἐγεννήθησαν ὅλοι οἱ ἀρχιερεῖς τοιοῦτοι ὡς ἦν ὁ Παΐσιος δραστήριος, φιλόκαλος, ἀφιλοκερδής, σπάνιος καὶ ἐνάρετος. Καὶ ὅχι μόνον ἡ μοσχονησιακὴ ἱστορία καὶ ἡ πόλις σπάνιῳ· θὰ ἴδῃ ἕτερον τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ μεγάλαι ἐπαρχίαι, ὧν οἱ προϊστάμενοι γαυριῶσι μόνον διὰ τὰ ἀκαδημαϊκὰ χρυσόβουλλα καὶ τὸ πολὺγλωττον. Αἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ κοινότητες ἀπαιτοῦσι τὰ ἱερὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα αὐτῶν να ὑψῶνται τῇ ἐνθέρμῳ προστασίᾳ τοῦ ἀρχιερέως ὡς καὶ ὅλος ὁ δι' ἄκροσμος τῆς πόλεως, καὶ μάλιστα ἐκεῖ ἔνθα ἀκραιφνὴς ἐλληνικὸς πληθυσμὸς ὑπάρχει· δημάρχου καθήκοντα τοῦτέστιν ἀπαιτοῦσιν ὑπὸ τοῦ ἱερέα καὶ δικαστὴν ἐφ' ὅλων τῶν ὑποθέσεων ἐγκρίνουσι δι' ὃ καὶ τρέχουσι· ποθοῦσιν ἵνα βλέπωσιν αὐτὸν κορωνίδα ἐφ' ὅλων. Ἐὰν δὲ ἀναχωρήσῃ ἡ μεταστῇ τοῦ ζῆν οἱ ἐπαρχιωταὶ κρίνουνσι πρὸ πάντων ἐκ τῶν δημοσίων οἰκοδομῶν τὰς ἐνεργείας καὶ προσπαθείας ἐκείνου, ἃς τιμῶσι διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ διότι ἰδρύθησαν ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας ἐκείνου.

ΙΑΚΩΒΟΣ ὁ Α'.

Ἐγεννήθη ἐν τῇ ἐνδόξῳ νήσῳ τῶν Ψαρῶν περὶ τὰ 1830 καὶ Ἰωάννης ἐκαλεῖτο, Λεβεντίνος ἦν τὸ οἰκογενειακὸν δὲ ἐπώνυμον. Μειράκιον εἰσέτι εἰσῆλθεν καὶ ἐκέρη μοναχὸς καὶ οὗτος εἰς τὴν μάγδραν τοῦ Παντελεήμονος Ἀδριανουπόλι-

του, ὅστις ἐν τῇ σμικρᾷ ἐκείνῃ νήσῳ συνήγαγεν ἐν ἀνδρῶν καὶ γυναικείῳ μὲναστηρίοις μετανοοῦντας καὶ ἅγιος ἐθεωρεῖτο διὰ τὸ αὐστηρὲν τοῦ βίου ὑποκρυπτομένου ὑπὸ τῆς ἀπάτης· ὥστε ἡ Ἐκκλησία ἔσυρε τὸν θαυματουργὸν τοῦτον παρὰ τὰς αὐτὰς αὐτῆς καὶ καθήρεσε, τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας εἴτα γενόμενος ὁπαδὸς ὁ βέλτιστος. Διαλυθείσης δὲ οὕτω τῆς ἀδελφότητος ἐκείνης, ἥς τὰ ἄθλα καὶ τρόπαια ἡ ψαρριανικὴ ἱστορία ἄς τὰ εἶπη, περίλυπος ἀπέδρα καὶ ὁ Ἰάκωβος, ὅστις, κατὰ τὸ λέγειν αὐτοῦ, ἐλθὼν ἐν Ἐρμουπόλει τῆς Σύρου ἐχειροτονήθη εἰκοσαέτης ἱεροδιάκονος ὑπὸ τοῦ ἱερέως Κυκλάδων Δανιὴλ τοῦ Χίου. Ἐπιποθῶν δὲ εἰλικρινῶς τὸν μοναχικὸν βίον μεταβαίνει εἰς Ἅγιον Ὄρος καὶ ἐπὶ τινι καιρὸν χρονотριβεῖ, διότι συντόμως προστελήθη ὡς ψάλτης ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἐν Θεσσαλονίκῃ. Ἀλλὰ δὲν παρῆλθε πολὺ καὶ ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου ἐξαρχικῶς ἀπεστάλη πρὸς ἐπίσκεψιν ἱερῶν μονῶν τινων τῆς Μακεδονίας ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος Τρίκκης Ἰωσήφ, πρὸς ὃν ὡς ἱεροδιάκονος προσῆλθεν ὁ Ἰάκωβος, καὶ μετέβησαν ἀμρότεροι εἰς Ὀλυμπον καὶ εἴτα εἰς Βέρροιν, εἰς ἥς τὴν περιφέρειαν ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν ἣ καὶ ἐχειροτονήθη ἱερεὺς ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ὑπὸ τοῦ ρηθέντος ἀρχιερέως, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν μακεδονικὴν πρωτεύουσιν ἐκπληρῶν καθήκοντα ψάλτου καὶ ἱερέως. Διὰ τὸ καλλίφωνον καὶ ἱεροπρεπὲς συνιστᾶται πρὸς τὴν ἐν Βιέννῃ ὁμογενῇ κοινότητι ὡς ἐφημέριος καὶ πατριαρχικὸς ἀντιπρόσωπος ἐν τῷ ἐκείσῃ ναῷ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ιδιότητα διέμεινεν εἰκοσαετίαν, μαθὼν τὰ σπουδαιότερα ἐγκύκλια καὶ τὴν γερμανικὴν διὰ γραμμῶν, περιπαθῶς λατρεύων συνάμα τὰ καλλιθέλαδα πτηνὰ ἐν τῷ ἑαυτῷ κελλίῳ.

Καταλιπὼν τὴν Βιέννην ἔρχεται εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀμέσως ὁ πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Β'. ἐγκρίνει ἵνα ἀναβιβάσῃ τὸν ψαρριανὸν τοῦτον εἰς τὸ ἄξιώμα τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ νὰ προσδιορίσῃ προϊστάμενον εἰς τὸν ναὸν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου ἐν Σταυροδρομίῳ παρέχων αὐτῷ τιμὴν μεγάλην· λοιπὸν ὑπὸ τὸν ψιλὸν τίτλον ἐπίσκοπος Ἀμφιπόλεως ὁ Ἰάκωβος χειροτονεῖται ἐν τῷ εἰρημένῳ ναῷ κατὰ μῆ-

να ἰούλιον τοῦ 1875. Ἀξιοζήλως δὲ ἐκπληρώσας τὰ ἱεραρχικά καθήκοντα αὐτοῦ, ἡ Ἐκκλησία ἐνέκρινεν ἵνα ἀποστείλῃ τοῦτον εἰς τὴν Ρουμανίαν πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τῆς τότε ἀρτισυστάτου ἱερατικῆς σχολῆς ἐν Φαναρίῳ πρωτεύουσας, κατόπιν δὲ καὶ εἰς τὴν Ρωσσίαν.

Χηρευσάσης δὲ τῆς ἐπισκοπῆς Μοσχονησίων ἐγκρίνεται ὑπὸ τῶν πατριαρχείων ποιμὴν αὐτῆς κατὰ τὴν 25 αὐγούστου 1882. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τούτου ἀνιδρύθη ὁ ναὸς τῆς Παναγίας, ὃν ὁ προκατόχος ἀφῆκεν ἐπὶ θεμελίῳν ὡς ἐλέχθη· ἀνεκτίσθη ὁ ναὸς τοῦ μοναστηρίου τοῦ Προδρόμου, ἀνυψώθη τὸ παρθενάγωγεῖον ἐκ βάθρων καὶ ναοὶ τινες τῆς πόλεως φιλοκάλως διεκοσμήθησαν διὰ τῆς ἀμύλλης τῶν ἐπιτρόπων, καὶ διὰ τοῦ ζήλου τούτου καὶ τῆς θυσίας τοῦ λαοῦ.

Ἐν μέγα τιμῇ πολὺ τὸν ἄνδρα ὅτι τὰ παγκάρια τῶν ναῶν ἐνεπιστεύθη εἰς ἐναρέτους πλουσίους, ἐντεῦθεν καὶ τὸ χρῆμα ἐπλεόνασεν ἐν τοῖς ταμείοις, ὁ δὲ ἐπίτροπος ναοῦ τοσούτον ἐτιμῆθη, ὥστε μᾶλλον τις ἦτοι τὸν τίτλον τοῦτον ἢ τὸν τοῦ δημογέροντος ἔχειν. Καὶ τὰ μοναστήρια ὑπὲρ ἐπίσθησαν καὶ τὰ κτήματα ἐκείνων ὑψώθησαν, διότι ἡγουμένεον ἄνδρες οὐχὶ τῆς ἀναπαύσεως καὶ τῆς ἀδιαφορίας, ἀλλὰ τῆς δραστηριότητος καὶ αὐτενεργείας. Τὸ κυριώτατον μέλημα ὅμως τοῦ Μοσχονησίων Ἰακώβου ἦν τὸ θεῖον κήρυγμα, ἥτοι ὁ ψυχικὸς στολισμὸς τοῦ ποιμνίου μᾶλλον ἢ ὁ καλλωπισμὸς τῆς πόλεως, ὡς ἐκ τούτου καὶ εἰς τὰς κοινὰς συνεισφορὰς ἦν μετριώτατος ἐπιδότης. Τὴν χαρὰν μου δὲ ταύτην ἐδήλωσα καὶ ἐν τῇ δημοσίᾳ, καθὼς καὶ αἱ σμυρναϊκαὶ ἐφημερίδες ἀξιοπαίνως ὅτε ἀντεπροσώπευέ ποτε τὸν Σμύρνης Βασίλειον· ἀπήγγειλε τὸ θεῖον κήρυγμα ὅτε μὲν ἀπὸ μνήμης ὅτε δὲ ἀπὸ τετραδίου μετὰ φρονήσεως καὶ συνέσεως, στωμυλίας καὶ πειστικότητος, οὐδὲν ὅμως ἐδημοσίευσεν. Ὑπεστήριξε τὰ δίκαια τοῦ ποιμνίου ἐνώπιον διοικητῶν καὶ ἐπάρχων μετὰ πατριαρχοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἡ δωροδοκία πρὸς ἀδικίαν καὶ ὁ σιμωνισμὸς ἐξέλιπον ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς ἐπὶ τῆς ἐπισκοπείας τούτου. Ἐφυγαδεύθησαν οἱ πειναλέοι ἐκεῖνοι οἵτινες ἔζων διὰ τοῦ σφετερισμοῦ ἐκ δημοσίων θέσεων. Κατήργησε τὸ πλημμελὲς ἐκεῖνο σύστημα τῶν προκατόχων, οἵτινες τῶν ναῶν τὰ

χρήματα διεσκορπίζον εἰς ἄτομα ἐπὶ ὑποθήκαις, ὥστε ὁ νῦν ἀρχιερεὺς καὶ οἱ προὔχοντες ἐξ ἀναγκαίας ἐπιεικείας φερόμενοι, ἄκυρα ἀνέδειξαν δικαιοῦχα ὁμολογὰ τῶν ἐκκλησιῶν παρ' οἰκογενειάρχαις, οἵτινες ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῶν περισπασμῶν εἰς πενίαν ὑπέπεσαν· καὶ ἔπρεπεν ὁ ναὸς νὰ πωλήσῃ τὴν οἰκίαν ἐκείνην ἢ τὸν ἀγρὸν ὅπως ἡ ὀρφανὴ ἐκείνη μένη ἀνύμφευτος καὶ ἡ χήρα ριφθῇ ἐν ταῖς τριόδοις; Καὶ ἐν συναναστροφαῖς καὶ ἐν δίκαις διέκρινεν ὁ ψυχολογῶν πολλὰ πλεονεκτήματα τοῦ ἀρχιερέως τούτου. Πάντοτε παρὼν καὶ πιστὸς εἰς τὸ καθήκον, ὅθεν διὰ τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐναρέτου βίου ποιμαίνει μέχρι τοῦδε, δέκα καὶ τρία ἔτη, τὸν μοσχονησιακὸν λαόν. Μελετᾷ σπουδαῖα, διότι ἔχει ἐξ ὀκτακοσίων τόμων βιβλιοθήκην· ἀριστουργήματα δὲ εἶναι τὰ αὐτόγραφα τούτου. Ἐτιμῆθη παρὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως διὰ τῶν παρασῆμων Μετζίτη καὶ Ὁσμανιέ.

Ἀξιοσημεῖωτον εἶναι ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ὅτι εἰς μητρόπολιν τὴν ἐπισκοπὴν Μοσχονησίων ἤθελε νὰ ἀνακηρύξῃ τὸ πατριαρχεῖον κατὰ τὰ 1888 ὡς τὰς ἐπισκοπὰς Νικοπόλεως, Λέρνης, καὶ Ἐλευθεριουπόλεως τότε ἀνέδειξε· μάλιστα τὴν πρώτην τούτων μετωνόμασε Κελωνία, τὴν δὲ δευτέραν Λέρου καὶ Καλύμνου. Καὶ μήπως ἄλλαι μητροπόλεις εἰσὶ πολυανθρωπότεραι καὶ πλουσιώτεροι τῆς ἐπισκοπῆς Μοσχονησίων, ἥτις νῦν ἀπαρτίζεται ἐξ ὀκτακισχιλίων ψυχῶν· ἰδοὺ ἡ μητρόπολις Ἰμβρου νήσου εἶναι ἰσάριθμος ταύτης.

Ἡ εἴρη τοῦ μητροπολίτου Σμύρνης ἀνέκαθεν ἐθεσπίσθη οὕτω :

« Βασιλείου τοῦ Πανιερωτάτου καὶ Θεοπροβλήτου Μητροπολίτου τῆς ἀγιοτάτης Μητροπόλεως Σμύρνης, Ὑπερίμου καὶ Ἐξάρχου Ἀσίας, ἡμῶν δὲ πατρός καὶ ἐξάρχου πολλὰ τὰ ἔτη. »

Ἡ δὲ τοῦ ἐπισκόπου Μοσχονησίων :

« Ἰακώβου τοῦ Θεοφιλεστάτου καὶ Σεβασμιωτάτου Ἐπισκόπου τῆς ἀγιοτάτης Ἐπισκοπῆς Μοσχονησίων, ἡμῶν δὲ πατρός καὶ ποιμένος πολλὰ τὰ ἔτη. »

Οἷκοθεν νοεῖται ὅτι ἐν ταῖς εἴρηαις ἔπεται ἡ τοῦ ἐπισκόπου τῆς τοῦ μητροπολίτου, λειτουργούντος ἡμετέρου ἐπισκόπου, καὶ προτίθεται ἐν παντὶ τὸ ὄνομα μόνον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς μητροπόλεως ἢ ἐπισκοπῆς.

Ἀλλὰ πρὸς τί χρησιμεύουσιν αἱ βιογραφίαι τῶν ἐν ἐνεργείᾳ διατελεσάντων ἀρχιερέων καὶ μάλιστα τῶν ἐν Τουρκίᾳ, οἵτινές εἰσιν οἱ πρυτάνεις τῶν ὁμογενῶν κοινοτήτων, ἐὰν δὲν γνωρίσῃ ὁ φιλόστωρ καὶ τοὺς περιστοιχοῦντας αὐτοὺς ἀστοὺς ἢ τῶς, οὓς ὁ λαὸς ἐξελέξεν ὡς ἀντιπροσώπους, κατὰ συνέπειαν φέρουσιν εὐθύναις ἐπὶ τῶν πεπραγμένων. Ἐξεταστέον ὅθεν τὴν κοινοτικὴν κατάστασιν τῆς πόλεως Μοσχονησιῶν ἐπὶ τῆς μέχρι τοῦδε ἀρχιερατείας τοῦ Ἰακώβου.

Οἱ εἰς τὰ κοινοτικὰ τῶν Μοσχονησιῶν ἀσχοληθέντες δημογέροντες καὶ ἔφοροι τῶν σχολῶν καὶ ἐπίτροποι τῶν ναῶν κατὰ τὸ τρίτον τεταρτημόριον τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἰδόντες τὰς σημαντικὰς ἐκείνας ἀδικίας καὶ τὴν πάνδημον ἠθικὴν κατὰδικίαν τῶν πλησιεστέρων προκατόχων ἥλλαξαν πορείαν καὶ μολονότι ἀστοιχείωτοι οἱ πλείονες ἦσαν ἐν πολλοῖς, ἐμερίμων ὁμῶς μετὰ φρονήσεως καὶ ἀγάπης περὶ τοῦ γενικοῦ καλοῦ καὶ τῆς προόδου τῆς πόλεως, καὶ εἰς ἀποφάσεις εὐγενεῖς καὶ γενναίας προέβησαν ὡς τὰ θαυμαστά ἔργα αὐτῶν μαρτυροῦσι, βελτιούμενοι ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ πηδαλιουχούμενοι ὑπὸ τοῦ πατροπαράδοτου σεβασμοῦ πρὸς τοὺς ἀνωτέρους καὶ πρὸς τὸν λαόν, γνωρίζοντες ὅτι ἀνθρώπων ἄρχουσι καὶ κατὰ νόμον ἄρχουσι καὶ οὐκ αἰεὶ ἄρχουσιν, εἰργάσθησαν ἐπαξίως τῶν προσδοκιῶν τῆς πόλεως· ὠρέλυσαν τὴν πατρίδα ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις καὶ μάλιστα διὰ τοῦ χρηστοῦ παραδειγματός, συμμαχίαν μεγίστην δὲ εἶχον ἵνα πράξωσι τὰ δίκαια· ἀφῆκαν τὸ παρελθόν καὶ παρ' αὐτοῖς ἐβασίλευεν ἡ φρόνησις, ἡ ἐμόνοια, ἡ καλὴ θέλησις, ἡ δικαιοσύνη, ἡ φιλοπατρία. Τὸ ἐπισκοπεῖον ἦν τότε ἀληθὲς πρυτανεῖον, ναὸς τῆς Θεΐμidos, ἀρχηγεῖον τῆς προόδου καὶ τῶν καλῶν ἔργων· μολονότι ἐν τῷ ἀνθῶνι ἐκείνῳ δὲν ἀπέλιπον καὶ οἱ ἐκκεντρικοί, οὓς ἡ ἐπισκοπικὴ ἐμπειρία καὶ ἡ τῶν παρισταμένων καλοκαίγαθία εἰς ὁμαλὸν πεδῖον καθωδήγουν. Ὁ δὲ λαὸς, βλέπων τοὺς πατέρας τοῦ τόπου νὰ πολιτεύωνται ἐνδοξῶς, ὑπεστήριζεν αὐτοὺς παντὶ σθένει. Δικαίως λοιπὸν ἡ μετὰ τὴν ἐπάνοδον δευτέρα περίοδος τῶν κοινοτικῶν ἡμῶν πραγμάτων, ἐπὶ ἀρχιερατείας δηλαδὴ Κυρίλλου καὶ πλείστον ἐπὶ Παΐσιου, δὲ-

ναται νὰ κληθῇ λαμπρὰ ἐποχή, ἐνῷ ἡ πρώτη μέλαινα· ἀλλ' ἡ τρίτη ὁποία;

Συνέχειαν τῆς κοινωφελοῦς ἐκείνης πορείας, τῆς ἐπὶ Παῦ-
σίου, ἠκολούθησέ πως καὶ ὁ νῦν Μοσχονησίωv Ἰάκωβος,
καὶ ὅσον τὸ ἐφικτὸν ἐνεδυνάμωσε τὰ κοινοτικὰ μετὰ τινος ὁ-
μως χλιαρότητος, ἣν διέκρινεν ὁ λαὸς παραλληλίζων τοῦτον
μετὰ τοῦ προκατόχου, οὐ οἱ πλείονες συνεργάται ἐζῶν ἐπὶ
τοῦ νῦν, οὓς ἐχρησίμευε κάλλιον ὥς ἐπιτρόπους τῶν να-
ῶν, διότι νέαι ἄκνηθαι ἐματτώσαν τὸν κοινοτικὸν ἐκείνων
ζῆλον. Τὸ ἀδιάφορον τῆς πόλεως ὡς πρὸς τὰ κοινοτικὰ κα-
ταχρώμενοι πάντε ἢ ἐξ πολῖται κενόδοξοι μᾶλλον ἢ τυχοδι-
ῶνται ἠθέλησαν ἵνα πρωτεύσωσιν ἐπὶ αὐτῆς, συνέλεξαν δὲ
καὶ ἐταίρους ἐξ ἀγχιστεῶν καὶ ἄλλων δεσμῶν σχηματίσαν-
τες οὕτω κόμμα ὑπὸ τὸ πρόσχημα συνλόγου κοινωφελοῦς ἐ-
πὶ καπηλείου παρὰ τὸν βωμὸν τῆς Θεοτόκου, ἐνθα μετὰ πά-
ροδον ἐτῶν οἱ ἰδρύται ἠθέλησαν ἵνα ἐκ τοῦ ἐπιτελείου ἐξέρ-
χωνται αἱ διαταγαὶ πρὸς τοὺς πρωτοδικας, δήμάρχον, ἑπαρ-
χον, ἐπίσκοπον, δημογέροντας καὶ παρέδρους διὰ τῆς βίας,
ἄλλως καταδιωγμός. Τὰ γεγονότα θὰ μαρτυρήσωσι τὴν ἀ-
λήθειαν, περιλήψιν τούτων δὲ παραθέτω ἐνταῦθα ἐκ τομίδιου
μου.⁵⁴

Τρία τινὰ διακρίνουσι κυρίως τοὺς κομματικούς· ἀσέβεια
πρὸς τοὺς ἀνωτέρους, αὐθαχεσία καὶ σπατάλη πρὸς τὰ κοι-
νοτικὰ, φανακισμός δὲ πρὸς τὸν λαόν. Ξένα καὶ περίεργα ὁ-
λως ταῦτα πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ φιλόπατριν σύγχρονον μο-
σχονησιακὴν κοινωνίαν.

Ἀνέκαθεν οἱ κομματικοὶ ὠρμησαν κατὰ τοῦ νῦν ἐπισκό-
που, διότι εὗρον αὐτὸν ἄτρωτον καὶ ἀμείλικτον ὡς πρὸς τὰς
δικτατορικὰς ἐαυτῶν ἀξιώσεις καὶ διαθέσεις, ὅθεν ἐν παντὶ ἡ-
νοίγον τὸν λάρυγγα κατ' αὐτοῦ παριστῶντες ὡς λέμβον σα-
θρὰν διακυμαινομένην ἄνευ λογικῆς πυξίδος ὡς ἄλλον Με-
λέτιον ἐπίσκοπον, ἐνῷ ἐφάνη ἐφάμιλλος τῷ Κυρίλλῳ· καὶ μό-
λις κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1895 σχηματίζουσι ψευδοσυνέλευσιν ὑ-
πὸ τριάκοντα καὶ πέντε ὁμοφρόνων μόνον, ἐναντίον τῆς γνώ-
μης 850 κτηματιῶν, ἵνα κατηγορήσωσιν ἐπὶ νωθρότητι καὶ
ἀδρανεῖα τὸν ἄνδρα πρὸς τὸν μητροπολίτην ἡμῶν καὶ ἀρα-

χνώδη τότε ἐξετόξευσαν δημοσίῃ, ἐνῶ ὁ ἀκατάβλητος ἀνὴρ ἰστιοδρομεῖ ὅσον ἐπιτρέπουσιν αὐτῷ τὰ πάρεδρα νῦν κύματα τῆς ἀδικίας καὶ αὐθαιρεσίας. Εἰς μέγαν κίνδυνον περιέπλεξαν τὴν πόλιν οἱ κομματικοὶ ὅτε εἰς τῶν δημογερόντων ὕβρισε τὸν ἑπαρχον τῆς πόλεως Ἰωάννην,⁵⁵ διότι ἐκώλυσεν ἐν ἀπόκρεφ πολίτας νὰ φορῶσιν ὀθωμανίδων στολὰς, δι' ὧν ἐξετίθετό πως τὸ ἐν λόγῳ στοιχεῖον· ὁ ὕβριστής, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ὑπερασπίζεται τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τοῦ τόπου, ἐνεργεῖ μετὰ τῆς σπείρας ἀναφορὰν κατὰ τοῦ ἐπαρχου. ἐν ἣ ὑπογράφουσιν ὅλη ἡ πόλις καὶ αὐτοὶ οἱ πρωτοδίκαι, ὥστε ἡ διοίκησις Μιτυλήνης ἔπεμψεν ἀρμοδίους πρὸς ἐξέτασιν· ἀλλ' ὁμῶς πάντες ὑπέπεσαν εἰς παλινωδίαν, ὁμολογήσαντες τὴν πλάνην καὶ τὴν ἀπάτην εἰς ἧς ὠλίσθησαν καὶ τὸ ἐνάρτεον τοῦ κατηγορουμένου, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ ἐπίσκοπος δὲ ἠκύρωσε τὴν υπογραφὴν πρὸ τῶν ἀνακρίσεων. Τότε τὸ ὑπουργεῖον τῆς δικαιοσύνης ἔπεμψε τὸν ὕβριστὴν εἰς δίκην καίτοι ὡς ἀθέμιτα εὔρον οἱ ἀντίπαλοι ἵνα καταγγείλῃσι τὸν ἑπαρχον διὰ δύο τότε καλὰ τοῦ τόπου, ἦτοι τὸ χαρτονόμισμα, ὁ ἐπὶ εἰκοσαετίαν ἐπιτοπίως κυκλοφορεῖ ἐπ' ὀνόματι τῶν σχολῶν, ποσὸν ἐξ 60,000 γροσίων, καὶ τὴν εὔρεσιν καὶ ἐπισκευὴν πως τῆς μεσχιωνικῆς μονῆς τῆς Εὐαγγελιστρίας. Σταυροφορίαν διωργάνωσαν οἱ κομματικοὶ κατὰ τοῦ ἐν ἔτει 1894 ἐκλεγέντος δημάρχου· διὰ τῶν ἐαυτῶν ἐκλογέων ἀνέδειξαν οὗτοι τὸν ἄνδρα ἵνα πειθῇται εἰς πᾶν νεῦμα, ἐπειδὴ δὲ περιεφρόνησεν ἀξιοπρεπῶς πάρθια βέλγη ἐξεσφενδόνισαν καὶ ἐν ἐφημερίσιν. Ἀσεβεῖς ἐφάνησαν καὶ πρὸς τὴν μητροπόλιν γράψαντες ἀπ' εὐθείας πρὸς τὰ πατριαρχεῖα περὶ τοῦ θεσπίσματος τῶν ἀρραβωνισθησομένων⁴⁵ ἵνα ἐπιταχυνθῇ ἡ ἐπικύρωσις,⁴⁶ ἀλλ' ἐ-

(54) Ἐδημοσιεύθησαν τὰ πλεῖστα καὶ ἐν ταῖς σμυρναϊκαῖς ἐφημερίσιν «Ἀναλλοίφα» καὶ «Ἀρμονία». Ἐν τῷ Α'. τεύχει ἐπαινοῦνται οἱ εἰς τὰ δημόσια διατελοῦντες, διότι καὶ νῦν ἀφῆκα τὸ ἔργον ἄθικτον ὡς τὸ πρῶτον ἐδημοσιεύθη κατὰ τὸ 1888.

(55) Ὁ Ἰωάννης Δζαζόπουλος ἐξ Ἰκονίου ὁρμώμενος, πτωχολόγος καὶ ἐνάρτεος, ἐχρημάτισεν ἑπαρχος, δηλαδὴ καὶ μακάμης, Ψαρδῶν, Ἰκαρίας, καὶ ἐπὶ ἐξαετίαν Μοσχονησίῳν μέχρι τέλη τοῦ 1891.

κείνα ἀπειλητικῶς πολιτεύονται πρὸς αὐτοὺς λόγῳ ἀναρμοδιότητος. Ἀπειθεῖς ἐφάνησαν καὶ ὡς πρὸς τὴν σύστασιν τοῦ μικτοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συμβουλίου, δι' ὅπερ καὶ τὸ πατριαρχεῖον ἐπιπλήττει. Ἐν τῇ μέθῃ τῆς ἀσεβείας καὶ φιλοπρωτίας εὐρισκόμενοι δὲ ἐσκοτίσθησαν κατὰ τὰς φρένας, διότι ὁ μὲν κάπηλος ὕβρισε τὸν λόγον ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ὃν ἐπόνθησα καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπὶ ὀκτάμηνον ἐσκιάσθη ἐν ταῖς μιτυληναϊκαῖς εἰρικταῖς, ὁ δὲ ὕβριστὴς καὶ τοὺς νόμους ἐν ἐκλογαῖς...

Ἐὰν οἱ κομματικοὶ ἀνευλαβῶς ἐπολιτεύοντο πρὸς τοὺς ἐξόχους τῆς πόλεως, ἀνωτέρας ἀρχὰς καὶ τιμαλφέστερα τοῦ κράτους, πῶς ἄρ' αὖτε ἐδείκνυντο πρὸς τὸν λαόν ;

Ὅλη ἡ παντοδυναμία τοῦ κόμματος ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τῆς δημογεροντικῆς ὡς ἀνωτάτης κοινοτικῆς ἀρχῆς, εἰς ἣς τὰς χεῖρας ὅλα ἔνεκα τοῦ αὐτόθι μονομεροῦς πληθυσμοῦ. Ἐξἄλλοι ἐγένοντο δὲ ὅτε ἐπλησιάζειν ἡ πρώτη τοῦ σεπτεμβρίου, καθ' ἣν τίθεται κάληπ' ἐν τῷ ἐπισκοπεῖῳ καὶ πίνακες τῶν νομίμως ψηφοφορούντων. ἦσαν δέ, ὡς εἶδον κατὰ τὰ 1894, ἐκλογεῖς μὲν 114, ἐξ ὧν ἐκλέξιμοι 49, ἐνῶ πρὸ τούτου 188 ἐξ ὧν 85 ἐπὶ τὸ χαριστικώτερον. Διὰ πολλῶν παρατραγῶδων ἐκέρδισαν οἱ κομματικοὶ καὶ μολονότι ἡ ἀντιπολίτευσις ἐφάνετο ὡς σῶμα τι ἄψυχον ἐν τοσούτῳ ἐκέρδισε ψήφους 50 προαιρετικούς καὶ οὐχὶ κοπιαστικούς. Τραγέλαρον ἀμέσως σωματεῖον σχηματίζουσιν ὡς μητροπολιτικὸν συμβούλιον, κοινότητα δὲ κατ' αὐτούς, ὑπὸ ἐξ συμβούλων χαιρόντων ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἐπὶ πάντων ὡς ποτε οἱ Ἐφοροὶ τῆς Σπάρτης. Ἐθεωρήθησαν δὲ ἐκλέξιμοι οἱ ἄνω τῶν 120 γροσίων δίδοντες τοπικὰ καὶ ἐκλογεῖς οἱ 80, ἦσαν δὲ οἱ ψηφοφόροι 180 πλὴν 50 παρουσιάσθησαν ὥστε διὰ τῆς φενάκης ταύτης εἰσεπήδησεν ὁ ἀποβληθεὶς ὕβριστὴς δημογέρων εἰς τὰ κοινοτικὰ ἀπὸ τοῦ παραθύρου.

Ἄλλ' ἐὰν καὶ κατώρθωσε τὸ κόμμα ἵνα κρατήσῃ εἰς χεῖρας τὰ κοινοτικὰ ἡνία ἐπὶ τετραετίαν περίπου μέχρι τοῦδε. αὐγῆς, ὁδεῦον ἀπολύτως, ἔπραξέ τινα ἄξια ἵνα ἐπισύρῃσιν τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ λαοῦ ; Πολλὰ καλὰ πρὸς τοὺς ὁμόφρονας, ὅχι ὅμως καὶ πρὸς τὴν πόλιν. Ἀξίεπαινον τὸ τηλε-

γράφημα τῆς δημογεροντίας, πρὸς τὸν ἄνακτα ἵνα μισθοδο-
τῶνται οἱ πρωτοδίκαι, καί τοι ἀπαντήσεως δὲν ἤξιώθη. Φιλάν-
θρωπος ἡ ἐνέργεια πρὸς σωτηρίαν τῶν ἐν εἰρήταις διατελε-
σάντων λαθρεμπόρων. Φιλόπατρις ἡ παράτυπος ὑποστήριξις
τῶν θεσπισμάτων περὶ τοπικοῦ φόρου καὶ μνηστευθησομέ-
νων. Εὐγνωμοσύνην διδάσκει ἡ ἔγερσις μνημείου πρὸς τινα
εὐεργέτην τῶν σχολῶν. Δικαία ἡ διάθεσις πρὸς μέριμναν μο-
νῶν, ναῶν καὶ σχολῶν.... Ἐὰν εἶχον ἵνα ἱστορήσω τοιαῦτα
λαμπρά, οὐχὶ καὶ μυρία ὄσα, θὰ ᾔτο ἡ μόνη μου χάρις καὶ
μεταρρυθμιστὰς καὶ σωτῆρας θὰ ἀνηγόρευεν ἡ πατρίς μου.

Ἄλλ' ὅμως τὰ ὄργανικὰ καὶ τὰ σχολειακὰ χρήματα ἔδω-
καν οἱ κομματικοὶ εἰς χεῖρας μὲν φιλικάς, οὐχὶ δὲ καὶ στι-
βαράς. Πολλὰ ἀνωφελῶς ἔδαπάνησαν εἰς τὰ ἰδρυτικὰ καὶ
ψευδῶς αὐτεπηνέθησαν δημοσίᾳ ὅτι ἐν τῷ μόσῳ ἰδρύουσιν
ἀρτεσιανά, ἐνῶ καὶ νῦν εἰς τὰς ἐν τῇ πόλει κρήνας ἵστανται
300 ἢ 500 στάμναι εἰς ἐκάστην πρὸς ὕδρευσιν καὶ μόλις ἀνὰ
μίαν λαμβάνει ἐκάστη οἰκογένεια τὴν ἡμέραν. Ἠνάγκασαν
διακοσίους ἐπέκεινα γυναῖκας ἵνα ποιήσωσι διαδήλωσιν χάριν
τῆς οἰκογενειακῆς τιμῆς, διότι δὲν ᾔθελον νύκτωρ ἵνα κλείων-
ται τῶν κρηνῶν οἱ κρουνοί. Ὡς πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἔ-
χρισαν μὲν τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῶν Ταξιαρχῶν, ἀλλὰ τὰ
χρήματα ἦσαν ἑτοίμα ὡς συλλογὴ ἐπὶ εἰκοσαετίαν· ἀντενέ-
ρησαν δὲ πρὸς τὸν μελλόκτιστον ναὸν τοῦ ἁγίου Παντε-
λεήμονος, ὅστις ἐπὶ τοσούτῳ ἀπέκτησαν ἴδια, ἀλλ' ἀπικρούσθη-
σαν ὑπὸ τῆς σταθερότητος τῶν ἐνοριτῶν. Ἀθῦρον ἀφῆκαν ἐν
τῷ ταφείῳ τὸ κοιμητήριον καὶ ὅς εἰσερχομένη καταπρώγει τὰ
κόκκαλα τῶν πατέρων ἡμῶν. Τὸν ἡγούμενον τῆς μονῆς Λέκ-
κας προσεκάλεσαν οὐχὶ εἰς τὸ ἐπισκοπεῖον ἀλλ' εἰς τὸ δημαρ-
χεῖον, παρρησίᾳ ἐγκαθέτων ἐπὶ τὸ πανηγυρικώτερον, ἐπὶ τῷ
λόγῳ ἵνα ἀποβάλλῃ ἐκ τῆς μονῆς δύο δῆθεν σεμνὰς· τὸν δὲ
τῆς τῶν Σελίνων ὡς ὄργανον, χάριν τεισάκρων λαγηνίων ἐ-
λαίου, μετεχειρίσθησαν κατὰ τοῦ ἐπισκόπου, ὅστις δικαίωμα
ἐτήσιον ἔχει ὑφ' ἐκάστης μονῆς τὸ ρηθὲν λαμβάνειν. Αἱ πυ-
ροσβεστικαὶ ἀντλίαι ὡς δαναΐδεις πίθος εὐρέθησαν ἐν σπου-
δαίᾳ πυρκαϊᾷ, καθ' ἣν ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου ὡς ἐκ τῆς
λειψυδρίας ἠΐθαδίασε τοὺς παρόντας καὶ εἶπε· «ἔϋλον θέλει

ὁ βάρβαρος οὗτος λαὸς ἐν πολλοῖς» καὶ ὁ ὑβριστής, καὶ ὁ κάπηλος ἐρράπισάν τινας, ὥστε ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἐπέλθῃ ἐμφύλιος. Ἀλλὰ τὰ κατωτέρω εἶνε τὰ χεῖριστα καὶ πρῶτον τὰ φορολογικά.

Ὁ πρὸς δαπάνην τῶν ἀναγκῶν τῆς κοινότητος τοπικὸς φόρος ἀνέκκθην ὑπῆρχεν, ἰδίᾳ δὲ ὡς ἐκ τῶν ὑδραυλικῶν ἀπηρτίζετο κατὰ τὰ 1893 εἰς γρόσια 112,125 [πρὸς 178 τὴν λίραν] ἢ εἰς 630 λίρας τουρκικὰς, διαιρούμενος εἰς τρεῖς κλάσεις· α') 76,325 ἐξ ὧν οἱ μὲν 56,000 εἰς μισθοὺς διδασκάλων, αἱ δὲ 5,000 εἰς γραμματέως καὶ αἱ λοιπαὶ εἰς ὑδραυλικά, καὶ ἕτερα σμικρά· β') 16,000 εἰς ἀγροφυλάκων καὶ γ') 19,800 εἰς ἐπιχορήγησιν ἀρχιερέως. Τὰ τρία κονδύλια ταῦτα ἔχουσιν ἴδιον κατ'ἀστίχον ἕκαστον καὶ οἱ μὲν φορολογούμενοι τῶν τοπικῶν ἦσαν 1605 ἄτομα, διαχειριστὴς δὲ ἡ δημογεροντία. Ἐπεὶ δὲ ὅμως οἱ κομματικοὶ ἐπεβάρυνον τὸ δημόσιον καὶ εἰς ἐξέλεγχιν τακτικὴν δὲν παρουσιάζοντο, ἐξηγέρθη ἡ ὑγιειντέρα μερίς τῶν πολιτῶν καὶ ἔδωκεν ἀναφορὰν ὑπὸ διακοσίων κατεστολισμένην πρὸς τὰς διοικητικὰς καὶ ἐκκλησιαστικὰς ἀρχάς. Οἱ φιλοπάτριδες οὗτοι ἄνδρες ἦσαν ὀλίγιστοι, ἐγκωμιασται παντὸς καλοῦ καὶ ψέκται παντὸς κακοῦ· ἦσαν πλατωνικοὶ φίλοι, βαρεῖς, εὐλαβεῖς πρὸς πάντας, ἀλλὰ φειδωλοὶ καὶ μὴ σταθεροὶ ἐν κρίσει περιστάσει τῆς πατρίδος. Οἱ φιλόπρωτοι παντοίως θέλουσι νὰ πνίξωσιν ὡς ἔθος καὶ τὸ νεφύδιον τοῦτο· ἵνα ἀπατήσωσι δὲ τὴν κοινὴν γνώμην παριστῶσι τοὺς ἀντιπάλους ὡς καταστροφεῖς τῶν πατροπαράδοτων καὶ ὡς καταφυγὴν θέσπισμα ἑπὲρ τοῦ τοπικοῦ φόρου ψηφίζουσι κατὰ τὴν κβ' ὀκτωβρίου 1892, ὑπογεγραμμένοι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου καὶ τριακοσίων οἰκοκυραίων, ἔκθεσιν δὲ τῆς διοργανώσεως τῶν τῆς κοινότητος μακροσκελῆ πέμπουσι πρὸς τὸν διοικητὴν, καὶ διὰ πολλῶν παρακλήσεων καὶ μέσων πρὸς ἐπισήμους ὁμογενεῖς ἐν Μιτυλήνῃ κατ'ὤρθωσαν καὶ δὲν ἔδωκαν εὐθύνας· ὁ δὲ λαὸς ἀδίκους ἀπεκάλεσεν. Εἰς βάρος τοῦ δημοσίου ὑπερβολικὰς καὶ παραλόγους δαπάνας ἐπεφόρτισαν ἀπὸ τότε οἱ ἀνεύθυνοι, καὶ τόσον εὐσυνείδητοι κατήντησαν ὥστε καὶ παρ' εὐεργέτου τῆς πατρίδος ἀπήτησαν δέκα καὶ ὀκτὼ ἐτῶν στρατιωτικὸν φόρον, ἐνῶ

οἱ προκλήτοχοι δι' ἀτελείας ἐτίμησαν τὸν αἶνευ ἀπαιτήσεων ἐκείνον.

Ἀλλὰ μὴ λησμονητέον καὶ τὰ νῦν ἐκπαιδευτικὰ ὡς περίεργα. Ἐκ τῶν ἐξ διδασκάλων τῶν ἀρρένων ἀπολυτήριον δὲν ἔχει ὁ διευθύνων τὴν δημοτικὴν στεροῦνται τοιούτου καὶ αἱ πέντε τοῦ παρθεναγωγείου πλήν τῆς διευθυντρίας, ἐνῶ ἡ πρώτην ἐτέρα τοιαύτη δὲν ἐκέκτητο ὡς καὶ αἱ τρεῖς νῦν τοῦ νηπιαγωγείου. Δὲν ἠκροάσθησαν τὴν νέαν μέθοδον, τὴν γερμανικὴν, κατὰ συνέπειαν δὲν ἔχουσιν ἐνδεικτικὸν σχετικόν, ἐν τοσοῦτῳ ἐπαγγέλλονται ταύτην ὡς ὁ σχολαρχὼν καὶ αὐτὸς ἐν τῇ πέμπτῃ ἐκ τῶν ὀκτὼ τάξεων τοῦ ἀρρεναγωγείου, ἄλλως δὲ ἐπιδέξις ἀποδειχθεὶς πρὸς διαπληκτισμοὺς καὶ ὕβρεις μετὰ ἀξιολόγων πρὸς αἰσχύνῃν τῆς πατρίδος· καὶ ἐν τοσοῦτῳ ὑποχρεοῦσι τοὺς γονεῖς καὶ τὰ ὄρφανὰ ἵνα ἀγοράζωσι πολλὰ βιβλία ἐν σμικρᾷ τάξει καὶ ἕτερα προῶς νὰ ἀποφοιτῶσι, διότι καὶ ἡ ἐφορεία καπηλεύει πωλοῦσα τὰ βιβλία διπλασίως ἐπέκεινα τῆς ὠρισμένης ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἀξίας, ἐνῶ αἱ σχολαὶ κέκτληται πόρους μεγάλους καὶ μονίμους.

Καὶ ἠθικῶς μεγάλως ἀντέδρασαν ἐπὶ τῆς μοσχονησιακῆς κοινωνίας οἱ κομματικοί. Παρέσυρον τὸν λαὸν διὰ τοῦ συλλόγου ἐκείνου, ὅστις οὐκ εἰς μακρὰν ἀπώλεσε τὴν ὑπαρξίν καταδιωχθεὶς καὶ ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ὡς χαλκεῖον κατὰ τῶν καθεστῶτων. Οἱ ἰδρυταὶ διήρσαν τὸν τόπον εἰς δύο ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα, καὶ κατέβροχθισαν τοὺς ἐράνους. Διέσπασαν φιλίας διὰ ραδιουργιῶν, ὥστε ἐστεροῦντο οἱ πλεῖστοι καὶ τοῦ καθ' ἡμέραν χαιρετισμοῦ. Συνηθροίζετο λεγεὼν ὁπόταν ἤθελον ἵνα ὕβρισωσί τινα ὡς καὶ αἱ γυναῖκες τούτων. Ἐρράπιζον φανερά τοὺς ἀντιπάλους καὶ ἀπέναντι τοῦ νόμου ὠρκίζοντο ὡς κωμικοὶ μετὰ ψευδομαρτύρων. Διηρέθιζον κατ' ἀθῶων τοὺς λαθρεμπόρους ἵνα ὡς ἀρχοντίσκοι ἀπειλητικοὶ φαίνωνται. Ἄρρητα καὶ ἀθέμιτα διεδίδον. Σκοπίμως διέστρεφον τὴν ἀλήθειαν καὶ πτωχὸν παρίστων τὸν τρισχίλια γρόσια ἀποτίοντα κτηματικὸν φόρον ἐτησίως. Σάτυραν ἔριπτον κατὰ ἐπικινδύνων ἢ προσεποιούντο ὅτι εὖρον αὐτὴν καὶ ἔχαρακτήριζον τὴν προέλευσιν. Ἐσυκοφάντησαν ἐπιλέκτους καὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων, διότι εἶχον διατριβογράφον ὁμαίμονα.

ἐκ τῶν ἐσπερίων δρέψαντα καὶ γερμανικοὺς, ἀμоргὸν δὲ νομομαθὴ ἐκ τῆς γείτονος ὡς φῶς ἐκ φωτὸς ἵνα ὀδηγῶνται ὡς ἐμαρτύρουν. Ἄλλ' ὅποιον τὸ σύμπλεγμα τῶν πρωταγωνιστῶν τοῦ κόμματος; ὁ κάπηλος φημίζεται ὡς κομματάρχης· ὁ ὑβριστῆς ὡς δικτάτωρ· ὁ θεράπων ὡς ἄθεος· ὁ μόνσχος ὁ σιτευτὸς ὡς σφετεριστῆς τριῶν χιλιᾶδων λιρῶν τοῦ προστάτου· ὁ τέκτων ὡς ἄστοργος· ὁ ὀρφανὸς ὡς ὑπεξαίρετης ἀλλοτρίων· ὁ δημογέρων ἐπὶ στενοτάτῃ αἰμομιξίᾳ· ἄλλ' ἡ ρίζα καὶ ὁ χυμὸς τῆς ὀδυνηρᾶς ταύτης καταστάσεως εἶναι ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου, ὅστις καὶ ἐπὶ τῇ διορύξει τοῦ λιμένος ὀλίγον ἔλειψεν ἵνα προξενήσῃ τὸν ἐμφύλιον τῶν δύο πόλεων.

Τῆς κακίας μᾶλλον ἢ τῆς ἀμυχθίας τηλικαῦτα τὰ ἀποτελέσματα! τῇ πόλει δὲ εἶναι γνωστὰ τὰ γεγονότα καὶ τὰ πρόσωπα, ὅθιν δὲν σκιαμυχῶ. Ἐγκώμιον ἢ λίβελλος δὲν λέγεται ἡ ἱστορία ὅταν ἀντικείμενον πάντοτε ἔχει τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀκρίβειαν, ἀδιάφορον δὲ στέφανον ἔαν κερδίσῃ ὁ ἱστοριογράφων ἢ τὸν πορφυροῦν θάνατον, ὃν δέον ἀμελεῖν πρὸς χάριν τῆς πατρίδος καὶ τοῦ δικαίου.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

ΙΕΡΑΡΧΩΝ ΕΚ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΩΝ

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΠΑΪΣΙΟΣ Ο Α΄. Ο ΑΠΟ ΛΑΡΙΣΣΗΣ

Ἐκόσμησε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀπὸ ἰουλίου 1652 ἐπὶ ἓν ἔτος καὶ δεύτερον ἐκλήθη κατ' ἀπρίλιον 1654 διαμείνας ὅσῳ καὶ τῷ πρώτῳ εἶτα δὲ ἀμέσως προεδρικῶς λαμβάνει τὴν μητρόπολιν Κυζίκου καὶ κατοπινὴν τὴν Ἐφέσου. Ὑπὸ τῶν ἱστοριογράφων δὲν μνημονεύεται τίς ἡ πατρὶς κατ' ὅτε συνέβη ὁ θάνατος τούτου, ὑπὸ τῶν Μοσχονησιῶν ὅμως

καὶ ἐκ κωδίκων τῆς ἑαυτῶν ἐπισκοπῆς τεκμαιρόμεθα ὅτι ὁ πατριάρχης οὗτος ἦν Μοσχονήσιος, πρὸς δὲ καὶ οἱ κάτοικοι δεικνύουσι τὸν τόπον τῆς οἰκίας τοῦ πατριάρχου ὡς κείμενον πρὸς τὰ να. τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Τριάδος· ἰδίχ δὲ ὅτι ἐμόνασεν ἐν τῇ ἀπέναντι τῆς πόλεως ταύτης ἐπὶ νησίδος μονῇ τοῦ Τιμίου Προδρόμου, ὡς ἀνθηροτέρας τῶν ἄλλων, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τοῦ μοναστηρίου τούτου κατὰ τὰ 1694, καὶ τοι ἐκ παραδρομῆς μειοῦται ἡ εἰδησις κατὰ δέκα ἔτη, διότι εὐρέθη σεσημειωμένος ἐν τινι βίβλῳ τῆς ρηθείσης μονῆς ὁ θάνατος τοῦ ἀνδρός. Δύο ἔγγραφα ἐπίσημα τῆς μονῆς, ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἐπιβεβαιούμενα ἐν ἔτεσι 1680 καὶ 1688, σωζόμενα δ' ἐν σχετικῷ κώδικι ὡς ἐξ ἀντιγραφῆς, ἐνῶ τὸ τελευταῖον πρωτοτύπως ὑπάρχει ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς ἐπισκοπῆς, ἐπικυροῦνται ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Σμύρνης Ἀνθίμου κατὰ τὰ 1817 καὶ μετὰ εἰκοσιπενταετίαν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Μοσχονησίων Καλλινίκου, οἵτινες λέγουσι καὶ γραμμὰς τινὰς περὶ τοῦ πατριάρχου, μετὰ τινων ἀναχρονισμῶν ὅμως ὑπὸ τοῦ δευτέρου ἀμαθοῦς. Ἄλλ' ἐκ τῆς ὥραιας ὑπογραφῆς καὶ χαρακτῆρος τοῦ πατριάρχου μαντεύει τις τὸ πανάγιον τῆς ψυχῆς καὶ τὸ ἥρεμον· διότι αἱ πολύπλοκοι καὶ κακόγραφοι ἀρχιερέων ὑπογραφαὶ οὐδὲν ἄλλο δηλοῦσιν εἰμὴ βίαιον καὶ ἀκατανόητον χαρακτῆρα ψυχολογικῶς, ἱστορικῶς δὲ ἐνεκα τούτου μένουσιν εἰς τὴν λήθην καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα. Σώζεται ἐν Μόσχῃ ἡ εἰκὼν τοῦ πατριάρχου τούτου.

Ο ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΣ

Ο ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΩΝ ΠΑΪΣΙΟΣ

Ο ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΩΝ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

Ο ΚΩΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΣ

Ὁ ἐνάρετος Κῶου Κύριλλος κατήγετο ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Περπυράδων καὶ ἐκαλεῖτο κατὰ κόσμον Μιχαήλ· διετέλεσε τὸ πρῶτον ἐπίσκοπος Κίτρους, τῆς ὑπαγομένης εἰς τὴν μητρόπολιν Θεσσαλονίκης, ἔνθα μετὰ ὀκτῶ καὶ δέκα ἐτῶν ποίμανσιν ἐπαύθη καὶ ἐστάλη ἐπὶ σμικρὸν εἰς Ἀθῶνα, εἴτα δὲ

προεβιβάσθη εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Κώου, νήσου, ἣν καὶ ἐποίμανε τριετίαν ἀποβιώσας ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐξ ἀποπληξίας, ἡλικίας 53 ἐτῶν περὶ τὰ Κριμαϊκὰ.

Θ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Ἐμυκτήρευσε ἐπὶ βραχεὶ διαστήματι ὁ ἐσθλὸς οὗτος ἐν τῇ ἐν Κυδωνίαις περιφήμῳ σχολῇ καὶ τὴν ὥρολογιοποίησιν ἔμαθεν ὑπὸ τινος τεχνίτου, ἥτις ἀρκετὰ ἐχρησίμευσεν αὐτῇ εἰς τὸν βίον, καλούμενος δὲ Χατζῆ Διάκος ἢ κάλλιον Χατζῆ Γρηγόριος Ὁρολογᾶς. Ἐχειροτονήθη διάκονος ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Μασχονησίων Διονυσίου κατὰ τὸ 1816, καὶ διδάσκαλος ἐχρημάτισεν ἐν τῇ νήσῳ Καλύμνῳ. Ἦν ἄνθρωπος πρακτικὸς, νοήμων, μελαχροινὸς καὶ διὰ φυσικῶν χαρισμάτων πεπρωκισμένος, ἐνέργησε πολὺ ἵνα ὑποσκελίσῃ τὸν ἐπίσκοπον τῆς πατρίδος, Μασχονησίων Καλλίνικον, ὅπως ἀναβῇ ἐπὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ αὐτῆς θρόνου βοηθούμενος ὑπὸ ὀλίγων ἀποκτήσας δὲ τὴν εὐνοίαν λογάδων τοῦ ἔθνους χειροτονεῖται ἀρχιερεὺς ἐν τῷ Συναγικῷ μετοχίῳ τοῦ Προδρόμου ἐν Κωνσταντινουπόλει προφητισθεὶς μητροπολίτης Σάμου καὶ Ἰκαρίας κατὰ τὸ 1842. Ἐπταετίαν ὁλόκληρον ἐποίησανεν αὐτὴν μετὰ συνέσεως, ἀλλ' ὅτε ἡ ἡγεμονία τῆς Σάμου διαταράχθη κατὰ τοῦ ἑαυτῆς ἡγεμόνος Στεφάνου Βογορίδου, ἐνθέρμου προστάτου τοῦ μητροπολίτου τούτου, ὁ Γρηγόριος ἡγεμονίζων ἀναγκάζεται ἵνα ἐνδημήσῃ εἰς τὴν βασιλεύουσαν καὶ χρεὴ πρωτοσυγγέλλου ἐκπληροῖ ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐν τοῖς πατριαρχείοις. Ὅτε δὲ ὁ πολιτικὸς σάλος τῆς νήσου ἐκόπασε καὶ διωρίσθη κυβερνήτης αὐτῆς ὁ Ἰωάννης Γκίκας, ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐνέκρινεν ἵνα μετὰ τούτου πέμψῃ καὶ τὸν ἀρχιερεῖα Γρηγόριον· ἀλλ' οἱ Σάμιοι τὸν μὲν κυβερνήτην ἐδέχθησαν, τὸν δὲ μητροπολίτην οὐ, ὡς ἰσχύοντος εἰσέτι τοῦ κόμματος τοῦ Κουνεμένου· ἀπέπλευσε λοιπὸν ὁ Γρηγόριος ἀπὸ τῶν σαμικῶν παραλίων καὶ ἡσύχασεν ἔτος καὶ ἡμισυ ἐν τῇ ἐν τῇ νήσῳ Πάτρῳ ἱερᾷ μονῇ τοῦ Θεολόγου Ἰωάννου. Ἡ Ἐκκλησία ὁμῶς δὲν παρέβλεψε τὸν ἄνδρα καὶ προβιβάζει περὶ τὰ μέσα θέρους 1855 εἰς τὴν μητρόπολιν Δημητριάδος καὶ Ζαγορίου· ἀλλὰ δὲν ἐχάρη πολὺ τὸν θετταλι-

κὸν θρόνον, διότι ἀπεβίωσεν ἐξηκοντούτης κατὰ σεπτέμβριον 1858 καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τοῦ Προδρόμου ἐν τῇ κώμῃ Ἀγυῖζ τῆς Θεσσαλίας.

Ο ΑΓΑΘΟΝΙΚΕΙΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ.

Ἄμα ἐγεννήθη ὁ ἱεράρχης οὗτος κατὰ τὰ 1809 ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἀπὸ χαρᾶς ἀνεκαίνισε τὸν ναῖσκον τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἔνθα κατ' ἔτος εἰς τὰ βορρηνὰ τῆς πόλεως τὰ ἵπποδρόμια τελοῦνται· ἦν δὲ ὁ πατὴρ πατριαρχικὸς πάνυ ὡς πρὸς τὰ ἥθη, ἀφοῦ εἰς στύλον προσήλωσε τὸ ὄτιον τοῦ υἱοῦ ἀτακτήσαντός ποτε· ὥστε ἠναγκάσθη ἵνα ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς ἐν Μοσχονησίοις μονῆς τοῦ Προδρόμου, ἔνθα ἡγουμένευσεν ὁ πατὴρ, καὶ νὰ αἰτήσῃ πόρον ζωῆς εἰς τὰ ξένα. Δὲν ἐξέκλινεν ὁμως εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀπωλείας, ἀλλὰ τὸ ἱερατικὸν στάδιον παιδίσθεν ζηλώσας χειροτονεῖται κατὰ τὴν 28 αὐγούστου 1830 ἱεροδιάκονος ὑπὸ τοῦ πρώην Πισιδίας ἀρχιερέως Γερασίμου ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ Τσουμπαλῆ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Γρηγόριος μετονομάζεται ὁ Γεώργιος Γουδόχειρας. Ὑπηρετήσας δὲ εἰς διαφόρους θέσεις τῆς βασιλευούσης ἀξιεπαίνως, ἔρχεται εἰς τὴν Ρουμανίαν κατὰ τὰ 1839 ἔνθα ἐδόθη αὐτῷ ἡ ἄδεια ἵνα ἐξασκῇ ἱερατικὰ καθήκοντα. Ἐν Βουκουρεστίῳ ἔχειρε τὴν ὑπόληψιν τῶν ἐπισήμων, ἰδίᾳ τοῦ μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας Νεοφύτου τοῦ Λεσβίου, καὶ ὡς πακτωτῆς λαμβάνει τὰ ἐκεῖ κτήματα καὶ τὸν ναὸν τοῦ μετοχίου τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, ὑπαγόμενα εἰς τὴν μονὴν τοῦ Θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ, ὅθεν καὶ ἀρχιμανδρίτης Ἀγιοκατερινιώτης ἐλέγετο. Ἐπειδὴ ἀπήλασε τῆς ἀγάπης τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σιναίου Κωνσταντίνου τοῦ σοφοῦ, ἐνεργεῖται ἵνα ἐκδοθῇ πιττάκιον ὑπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Ἀνθίμου τοῦ Δ'· καὶ γράμματα πρὸς τὸν Οὐγγροβλαχίας, ὥστε κατὰ τὸ ἔαρ 1849 χειροτονεῖται ἀρχιερεὺς ὑπὸ τὸν τιμητικὸν τίτλον Ἀγαθονικεῖας, ἐπισκοπῆς πάλαι ποτε πρώτης τῆς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως ἐν Θράκῃ. Ὡς πρὸς τὸ μετόχιον ἀνεκάλυψεν ἰδιοκτησίας παρκαμειθεύσας ὑπὸ τῶν προκλήτων καὶ ἀρπαγείσας πρὸς τῶν παρκαμειμένων ἀνί-

δρυσεν τὸν ναὸν εἰς ὃν σώζεται ἡ εἰκὼν τοῦτου καὶ τὸ ὄνομα ἐπὶ πλακὸς. Οἱ ἡγούμενοι τῶν ἐκεῖσε ἐλληνικῶν μοναστηρίων εἶχον προστάτην καὶ στερέωμα· ὅτε δὲ ποτε ἐσυκοφαντήθησαν ὡς δημοσιεύσαντες ὅτι ὁ ἡγεμὼν Κούζας ἦν φαναριωτικῆς οἰκογενείας βλαστὸς, καὶ ὁ τελευταῖος προσεκάλεσε ζητῶν ἵνα μάθῃ τὸν συντάκτην, διαμαρτυρούμενος ὅτι ἐὰν ρανὶς αἵματος ἐλληνικῆς ἐκυκλοφόρει ἐν αὐτῷ θὰ ἀπέκοπτε διὰ πελέκειος, ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος ἀφοῦ τὸν συνεχάρη διὰ τὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα, τῷ ὑπέμνησεν ὅτι τοιαύτας δηλώσεις ἔπρεπε νὰ ποιήσῃ εἰς τὸν ρουμανικὸν λαὸν καὶ ὅχι ἐνώπιον τῶν ἐλλήνων καλογῆρων, οἵτινες ἠδιαφόρουν περὶ τῆς ἐθνικότητος αὐτοῦ. Κατ' ἔτος πολλὰς χρυσᾶς λίρας ἔδωκάν αὐν ἐκεῖ ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ ἡμέρᾳ τῆς Ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἡ τύχη τὸν ἐβοήθησεν ἀρκετὰ καὶ ἐπλούτισεν ἐν τῇ Ρουμανίᾳ· προνοήσας δὲ τὰ σχέδια τοῦ Κούζα ἀναχωρεῖ ἐκ Βουκουρεστίου καὶ ἔρχεται εἰς τὴν πατρίδα κατὰ τὸ 1860 καὶ κτίζει ἐπὶ τῆς νοτιοανατολικῆς ἄκρας ἐπὶ παραλίας τῆς πόλεως μέγαρον μεγαλοπρεπές, «τὸ παλάτι τοῦ δεσπότη» καλούμενον, δι' οὗ ἔδωκ' ἀπάνησεν χρυσᾶς λίρας ἑνδεκα χιλιάδας καὶ ὃ δὲν ἔχει παρόμοιον ἐτέρα πόλις ἐπὶ τῆς Αἰολίδος.

Ἦν ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος ἐν τῇ πόλει τῶν Μοσχονησίων ὡς τράπεζά τις χρηματικὴ ἐξ ἧς ἐδανείζοντο ἐπὶ ὑποθήκαις οἱ βουλόμενοι ἀντὶ ἐλαφρῶν τόκων. Ἠγόρασε κτήματα εἰς τινὰ μέρη τῶν νήσων καὶ ἡπείρου καὶ ἦν τέλειος ἐρημίτης χαίρων ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ. Ἐδωκ' ἀπάνησεν ὀλίγα εἰς ὑδραυλικά, εἰς δὲ τοὺς κοινούς ἐράνους ἔδιδεν ὡς ἀπλοῦς τις ἰδιώτης· ἦν εἰς ἄκρον ἐνδεικτικὸς καὶ φιλόδοξος· ἐνεδύετο πολυτιμώτατα φορέματα· περιζώνοντο σπάθην ἀργυρᾶν καὶ περιστροφὰ καὶ ἔπνευεν ὁσάκις ἐξήρχετο εἰς περίπατον· ἐδείκνυνεν ὡς τι μουσεῖον τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ ἄμρια καὶ χρυσᾶ· ἡ αἵθουσα καὶ ἡ τράπεζα αὐτοῦ ἄξιαι ἦσαν βασιλεία νὰ ὑποδεχθῶσιν· ἡ φειδωλία τὸν ὑπεβίβαζεν καὶ τὸ παρυσιαστικὸν καὶ ἡ συμπεριφορὰ τὸν ὕψου· ὅτε δὲ ἐλειτούργει ὡμοιάζεν ὡς πατριάρχης ὡς ἐκ βαρυτίμων ἀμφίων, ἱεροπρεπείας καὶ φυσικῆς καλλονῆς. Ἡ διατριβὴ τοιοῦτου ζαπλοῦτου ἐν τῇ πόλει τῶν Μοσχονησίων ἐὰν δὲν ἐφάνη κρινωφελῆς, δὲν ἦτο ὁμῶς καὶ ἐπιβλαβής. Οἱ

συμπολίται ἡγάπων καὶ ἐτίμων αὐτὸν καὶ τινες δυνατοὶ συνήθεις πικρολογίας ἐξεσπενδόνιζον, ἐπειδὴ ἐμέμφοντο τῆς κακίας τοῦ πατρὸς.

Ἄθλιοι τινες Κυδωνιᾶται, πλούσιοι δὲ, μετεπέμψατο ἐκ τῆς νήσου Σύρου κακούργους ἵνα δολοφονήσωσι συγγενῇ αὐτῶν πανοικί, ἓνα ἐκ τῶν δύο ζαπλούτων τῶν Κυδωνιέων· οἱ κακοὶ εὐσπλαχνίσθησαν τὰ τέκνα τοῦ μέλλοντος θύματος καὶ τοῖς ὑπεδείχθη ὁ ἀντικρὺ Ἀγαθονικεῖας· λοιπὸν ὑποφωσκούσης τῆς 8 ἰανουαρίου 1877 ἐδολοφόνησαν τὸν ἀρχιερεᾶ τοῦτον ἐν τῷ παλατίῳ καὶ τοι ἀντεστάθη· ἤρπασαν δὲ ὡς λέγεται οἱ κλέπτει 15,000 λίρας μετρητάς. Τὴν ἐπαύριον ἐγένετο ἡ κηδεῖα αὐτοῦ ἐπιβάλλουσα· παρῆσαν δὲ ὁ Ἐφέσου Ἀγαθᾶγγελος, ὁ Μοσχονησίων Παῖσιος, ὁ Μυρίνης Κωνσταντῖνος, καὶ λόγον ἐν τῷ ναῷ τῶν Ταξιαρχῶν ἀπήγγειλεν ὁ συμπολίτης Θεόκλητος· καὶ τὸ μὲν σῶμα ἐτάφη ἐκτὸς τοῦ δήματος· καὶ μάρμαρόν τι δὲν ἐτέθη ἵνα δεῖκνυται ὁ τόπος τῆς ταφῆς εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, ἀλλὰ μόνον τὰ ὅστ' ἐκεῖνου εὐρίσκονται ἐν τῇ αὐτοῦ μνη τῶν σελίνων ἐν τινι κρύπτῃ, ἔνθα καὶ τοῦ Μοσχονησίων Παΐσιου τοῦ Σμυρναίου. Καὶ θαυμάζω πῶς τοιοῦτος φιλόδοξος ἀνὴρ ἐλησμόνησε τὴν ὑστεροφημίαν, ἥτις θὰ ἐπεκράτετο ἐπὶ τῶν προμετωπίδων τῶν δημοτικῶν ἡμῶν καθιδρυμάτων ἀφρόεσσα· μὴ ἡ πικρολογία καὶ ἡ περιφρόνησις τῶν πολιτῶν ἐκαυτηρίασαν τὴν καρδίαν ἐκεῖνου; ὁ ἄδικος θάνατος ὁμῶς δὲν ἀφίνει τὴν δικαιοσύνην ἵνα μέλαιναν ψῆφον ρίψῃ κατ' αὐτοῦ καὶ ἀπεδείχθη ἅπαξ ἔτι ὅτι, τὸ μεγαλεῖον ἴσταται ἐπὶ κρημνοῦ. Παταγῶδες ζήτημα ἀμέσως περὶ τῆς ὑπηκοότητος τούτου ἐγένετο μεταξὺ Ἑλληνικῆς Πρεσβείας, Πατριαρχείου καὶ Ὁρους Σινᾶ· ὁγκῶδες δὲ τεῦχος δύναται νὰ ἀπαρτισθῇ ἐκ τῆς σωρείας τῶν ἀνταλλαγέντων ἐγγράφων, σχετικῶς πρὸς τὴν κληρονομίαν τούτου, σωζομένων ἐν τῷ κώδικι τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων τῆς Μοσχονησίων ἐπισκοπῆς· ἐπὶ τέλους ὁμῶς τὸ Πατριαρχεῖον, τὸ Σινᾶ⁵⁶ καὶ οἱ συγγενεῖς ἐθεωρή-

(56) Ἐγγράφον μετανοίας τοῦ Ἀγαθονικεῖας εὐρέθη 12 Ἰουνίου 1847 ὅτι ἦν Σιναιτικῆς, ὃ ἀπεκέρυξεν ὡς οἶδα.

θησαν νόμιμοι ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης· πλὴν τοῦ μεγάρου δὲ εὐρέθη ἡ κτηματικὴ περιουσία εἰς 600,000 γρόσια, καὶ 3400 καισαροβασιλικὰ φλωρία ὀφειλόμενα εἰς τὸν ἀρχιερέα τοῦτον ὑπὸ τοῦ μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος ἐν Βλαχίᾳ. Τὸ Ὅρος Σινᾶ ἐπώλησε τὸ 1893 τὸ μερίδιον αὐτοῦ, τὸ μέγαρον, εἰς τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν ἀντὶ 350 λιρῶν ! ὁ κατεστάθη ἀμέσως διοικητήριον. Ἡ πατρίς οὐδὲν ὠφελήθη ἐκ τῆς περιουσίας μετὰ τὸν θάνατον τούτου, μολονότι λέγεται ὅτι ἐκ Ρουμανίας ὅτε κατῆλθεν ἐνταῦθα συνεκόμισεν 80,000 λίρας χρυσᾶς.

Ο ΚΡΗΝΗΣ ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ.

Περὶ τὰ 1840 ἐγεννήθη ὁ Θωμᾶς Ἐλευθερίου, κατὰ κόσμον τοῦτο τὸ ἔννομα φέρων, καὶ τὰ στοιχειώδη ἔμαθεν ἐν τῇ πατρὶτι σχολῇ· παιδιόθεν ἐπιποθήσας δὲ τὸν μοναχικὸν βίον ἀπέρχεται εἰς Ἀθῶνα καὶ ὑποτακτικὸς γίνεται τοῦ πάνυ δυνατοῦ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ξηροποτάμου ἀρχιμандрίτου Διονυσίου, τοῦ ὡς ἐκ τῶν αὐθαιρεσιῶν καὶ φιλοπρωτιῶν Πάππ ἐπικαλουμένου· ὁ νεανίας σωστὸς Μοσχανήσιος, ὦν τὰ κυριώτερα ἡ σκληραγωγία, ἡ λιτότης καὶ ἡ τιμιότης, κατέκρινε τὸ ἀβροδίαιτον τοῦ κυρίου μετὰ τινος συναδελφου, δι' οὗ λόγου αὐθωρεὶ ἐξέβλήθησαν. Ἐχειροτονήθη εἰτα ἱεροδιάκονος ὑπὸ τοῦ Μοσχολησίων Κυρίλλου νεκρὸς τὴν ἡλικίαν· μετ' οὐ πολὺ δὲ εἰσῆχθη τῇ ὑποστηρίξει τοῦ Σμύρνης Χρυσάνθου ἐν τῇ ἐν Χάλκῃ Θεολογικῇ Σχολῇ, ἧς τὰ μαθήματα ἐτελείωσε λαβὼν βαθμὴν λίαν καλῶς, καὶ εὐχαριστήριον λόγον δημοσιεύσας ἐν τῷ «Νεολόγῳ» ἀνέγνω ὑπὲρ τῆς ἐκθρεψάσης Ἐκκλησίας, κατὰ τὰ 1872.

Ἐλθὼν ἀμέσως εἰς τὴν γενέτειραν διωρίσθη διευθυντὴς τῶν σχολείων καὶ ὡς διδάσκαλος τῶν παιδῶν εὐληπτος μὲν καὶ μεταδοτικὸς καὶ διὰ παραδειγμάτων ἦν προσιτός, ὡς ἱεροκῆρυξ δὲ ἐπωφελέστατος, διότι τότε ἐπλήσθη ἡ πόλις θείων ἀκροαμάτων καὶ σωρηδὸν ἔτρεχεν ὁ κόσμος ἵνα ἀκούσῃ τὰς διδασκαλίας, ἐπεὶ δὴ πρῶτην φορὰν ὁ ἄμβων οὕτως ἐλειτούργει· διέμεινε δὲ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ιδιότητα ἐν τῇ αὐτοῦ πατρίδι ἐπὶ ἐξαετίαν ὁλόκληρον. Καὶ οἱ μὲν συμπολῖται ἡ-

γάπων αὐτὸν διὰ τὰ πλεονεκτήματα, ἰδίᾳ διὰ τὴν σύνεσιν καὶ σεμνότητά, ὃ δὲ τότε Μοσχονησίῳ Παΐσιος ἐχειροτόνησεν ἱερέα καὶ ἀρχιεμυνορίτην, ὡς καὶ ἐπὶ διετίαν εἶχεν ἐφημέριον ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τῶν Ταξιάρχων καὶ πάντοτε συντρέπων. Ὁ Ἐρέσου Ἀγαθὰγγελος κατόπιν χειροθετεῖ πρωτοσύγγεγον τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ τὸν ἄνδρα καὶ ὡς συνεργάτην πέμπει εἰς τὴν Μαγνησίαν πρὸς τὸν τιτουλάριον Ἐλαίης Ἰωαννίκιον, νῦν Μογλενῶν μητροπολίτην, ὃν ἀπολύει τῶν καθηκόντων μετ' οὐ πολὺ καὶ προδιβάζει εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα ὑπὸ τὸν τιμητικὸν τίτλον Ἐρυθρῶν, τὸν Θεόκλητον, κατὰ τὴν 17 δεκεμβρίου 1878· ἐχειροτονήθη δὲ ἀρχιερεὺς ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου ἐν Βουούλλοις ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ἡλίουπόλεως καὶ Θυατείρων Ταρασίου, συλλειτουργούντων τοῦ Μοσχονησίῳ Παΐσιου καὶ τοῦ Μυρίνης Κωνσταντίνου.

Τέσσαρα ἔτη ἐποιήσανε καὶ τὰ δύο τμήματα τῆς ἐπαρχίας Ἐρέσου. Ὅτε δὲ ἡ ἐπισκοπὴ Κρήνης καὶ Ἀνέων κατὰ τὰ 1883 ἐδιχοτομήθη εἰς δύο, ὃ μὲν Ἐρυθρῶν ἐγένετο Κρήνης, ὃ δὲ Μυρίνης Ἀνέων. Ὁ Ἐρέσου πέμπων εἰς τοὺς Κρηναίους αὐτὸν ἔγραψεν ἐν ἐπιστολῇ ὅτι, τὸν δεξιὸν ὀρθόκλητον αὐτοῦ τοῖς στέλλει ποιμένα. Ὁ Κρήνης Θεόκλητος προσεπάθησε περὶ τῆς διχοστομείας τοῦ κλήρου, σχολείων καὶ ναῶν. Εἰς τὸ κρηναϊκὸν δὲ ζήτημα, καθὼς νομάρχαι ἐπὶ τόπου ἤλθον καὶ βεζυρικαὶ διαταγαὶ καὶ ἐξελεγκταὶ διὰ τὰς πακτωτὰς γαίτας ὅς εἶχον οἱ χριστιανοί, ὑπὸ τῶν τούρκων κατηγγέλθη εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἀλλὰ τὸ πατριαρχεῖον ἠθώωσεν αὐτόν. Τὸ πολύκροτον τοῦτο τῶν πακτωμένων ζήτημα, τὸ ὅποιον ἐπὶ ἡμῖς αἰῶνα ἐδοκίμαζεν τὴν ἐπαρχίαν Κρήνης, ἐλύθη, χάρις εἰς τὴν εὐθυκρισίαν καὶ εἰς τὸ φιλοδικαίον τοῦ νομάρχου Σμύρνης Χασάν Φεχμιῆ πασᾶ, κατ' ἀρχὰς τοῦ 1895. Καὶ γραμματεῖς δέ τις τούτου ἐξέδωκε βιβλίον τι ἄνωνύμως, ἔνθα ἄτοπὰ τινα σημειοῦνται ὡσεὶ πράξεις τοῦ ἀρχιερέως, ἅτινα δὲν ἦσαν ἀληθῆ κατὰ τὴν γνώμην συνετῶν Κρηναίων, οἵτινες σέβονται καὶ ἀγαπῶσι σύμπαντες αὐτόν, ἐνῷ ἡ τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλλήνων καταπορὰ κατὰ τῶν ἀρχιερέων εἶνε κατὰδηλος, προερχομένη ἰδίᾳ ἐκ τῶν δι-

καστικῶν ἱεραρχικῶν καθηκόντων ἐξ ὧν ἡ δυσαρέσκεια φίλων καὶ ἐχθρῶν ὡς ἀπεφάνητο καὶ ὁ δίκαιος ἐκείνος Ἀριστείδης.

ΚΑΙ ΤΙΝΕΣ. ΙΔΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Ὁ Ἰωάννης Δράκος. Ἀγιογράφος ἐκ τῶν σπουδαίων ἦν ὁ ἀνὴρ οὗτος καὶ ἀνῆκεν εἰς τὴν σχολὴν ἐκείνην ἣτις χαρρακτῆρα ἔχει τὸ σοβαρὸν καὶ ἱεροπρεπές, καθὼς δεικνύει ἐν μὲν ἀλλὰ πολύτιμον ἔργον τούτου «ἡ Ὁδηγήτρια» σωζόμενον ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τῶν Ταξιαρχῶν τῆς πόλεως Μοσχονησίων, ἐφ' ᾧ ἀναφέρεται «χειρ Ἰωάννου τοῦ Δράκου» ἐκτὸς πολλῶν καὶ τὸ ἔτος ΖΓ'. ὁ καλλιτέχνης οὗτος ἔζη λοιπὸν περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΒ'. αἰῶνος καὶ φαίνεται ἐκ τεκμηρίων ὅτι ἦν θλαστός τῆς οἰκογενείας ἡμῶν, πρῶτον μὲν ὅτι τὸ ὄνομα τεπώνυμον τοῦ ζωγράφου τούτου εἶχε καὶ ὁ ἐμὸς πατήρ, καὶ πρόγονος καὶ ἀπόγονος νῦν, ὡς συνήθειά ἐστι παρ' ἡμῖν τοῖς Ἑλλήσι διδόναι τὸ ὄνομα τῶν πάππων τοῖς ἐκγόνοις, καὶ τελευταῖον ὑπάρχει παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ οἰκογενείᾳ σμικρὰ μὲν εἰκῶν, πανόμοιος δὲ κατὰ χρόνον καὶ στάσιν καὶ χρωστῆρα τῆς λεχθείσης, οἷον εἶδε καὶ ὁ νῦν ἀρχιερεὺς ἡμῶν καὶ ὁ πρωτοσύγκελος ὅτε οἶκαδε ἐπισκέφθησάν με ποτε.

Ὁ Ἰωάννης Μοσχονήσιος. Οὕτως γράφεται ἐν παντὶ καὶ ἐγεννήθη τῷ 1821 ἐν τῇ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ τῆς καταστροφῆς τῆς πατρίδος ἐν αὐτῇ· ὁ πατήρ του δὲ ἦν ἐμποροπλοίαρχος. Ἐσπούδασε τὰ ἐγκύκλια ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τὸν διδάσκαλον μετέβλεπεν εἰς Μουδανίαν τῆς Βιθυνίας· ἐν Λειψίᾳ δὲ διήκουσε τὰ τῆς νομικῆς σχεδὸν τεσσαρακονταέτης διδάκτωρ ἀναγορευθείς. Διετέλεσε πρωτοδίκης ἐν Λαμίᾳ καὶ Ἀθήναις, ἐφέτης ἐν Πάτραις, ἔφορος εἰς τὰ ἐν Λαυρίῳ μεταλλεῖα ἐπὶ τῆς πρωθυπουργείας τοῦ Ἐπαμεινώνδου Δεληγεώργη οὗ συμμαθητῆς καὶ φίλος ἦν· καὶ νῦν δικηγόρος ἐπὶ μακρὸν διατελεῖ ἐν ὅλοις τοῖς δικαστηρίοις Ἀθηνῶν. Συνέγραψέ τινα τοῦ ἑαυτοῦ κύκλου καὶ μετέφρασεν ἕτερα χρήσιμα.

Ὁ Ἀνδρέας Μοσχονήσιος. Γεννηθεὶς ἐν Χαλκίδι κατὰ τὰ 1833 ὑπὸ πατρὸς ἀγωνιστοῦ. Νεώτατος ἐτάχθη εἰς τὸν στρατὸν, καὶ κατεδίωξε τὴν ληστείαν ἐν Ἀκαρονίᾳ καὶ

Αἰτωλίᾳ καὶ ἐτιμῆθη ὑπὸ μὲν τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ ἀργυροῦ σταυροῦ, ὑπὸ δὲ τῆς Τουρκίας διὰ τοῦ μετζίτι. Ἐνυμφεύθη διακεκριμένην κόρην τῶν Νικηταίων ἐν Ἀστακῷ ἐξ ἧς ἕξ τέκνα ἀπέκτησεν. Ἀπεβίωσε δὲ ἀντισυνταγματάρχης τοῦ πεζικοῦ κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1891 ἐν Μεσολογγίῳ ἐνθα καὶ ἐτάφη. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐδημοσίευσεν στρατιωτικὰς διατριβάς, τοπογραφικὰς, ἔτι δὲ ἀδημοσίευτον ὑπάρχει ἡμερολόγιον τοῦ στρατιωτικοῦ βίου.

Ὁ Ἰωάννης Κ. Ἀγγελῆ ἢ κάλλιον Ἀσπρομύστακος, ἐσπούδασεν τὰ ἐγκύκλια ἐν Ἐρμουπόλει καὶ ἐν Ἀθήναις τὴν ἱατρικὴν ἣν μετέρχεται εἰς τὰ ἀδραμυττηνὰ μέρη.

Ὁ Ἰωάννης Χατοῦ Ἐυστρατίου, τοῦ πικλῆν Τσάτσης ἢ Μισιρλῆς, ἐσπούδασεν ἐν τῇ μοσχονησιακῇ σχολῇ ὅτε ἐσχολάρευεν ὁ Θεόκλητος καὶ εἶτα ἐν τῇ θεολογικῇ τῆς Χάλκης, ἐξ ἧς προσελήρθη διδάσκαλος τῆς πατρῴας ἐν ἣ ἐχρημάτισεν ἐπὶ ὁλόκληρον τετραετίαν. Οἰκονομήσας δὲ τὰ χρειώδη κατόπιν μετέβη εἰς τὸ ἐν Γερμανίᾳ πανεπιστήμιον τῆς Ἰέννης ἐνθα μετὰ πρέπουσαν ἀκρόασιν τῶν μαθημάτων ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ἐκδούς καὶ αἰνέσιμον διατριβὴν περὶ τοῦ μονοφυσίτου Σευήρου κατὰ τὰ 1894.

ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Ξάνθης Διονυσίου, νῦν Γάνου καὶ Χώρας, ἐχειροτονήθη ὁ Ἰωάννης, μὴ μετονομασθεὶς ὡς ἐπιτρέπεται καὶ τοῦτο, ἱεροδιάκονος ἐν τῷ πατριαρχείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1889 ἱερεὺς δὲ ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ μετὰ ἐξαετίαν σχεδὸν προβιβάζεται, ἰδίᾳ δὲ ἀρχιμανδρίτης ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀθίμου τοῦ Ζ' ὅτε καὶ προσελήρθη ἱερατικῶς προϊστάμενος τῆς ἐλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος ἐν Λειψίᾳ τῆς Σαξωνίας.

ΤΑ ΕΠΤΑ

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΤΩΝ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΩΝ

Ἐν πολλοῖς ἡ δευτερολογία εἶναι πλουσιωτέρα καὶ μάλιστα ὅταν συμπεριλαμβανῇ καὶ τὰ πρῶτα τῆς ὑποθέσεως.

Οἱ περὶ τῶν ἑθνικῶν ἡμῶν πρᾶγματων μεριμνῶντες καὶ ἐξετάζοντες, θὰ θυμιάσωσι καὶ θὰ χαρῶσιν ὁπόταν ἀκούσωσιν ὅτι ἐπὶ τῇ ἀξιόλογῃ μοναστήρῃ στολιζουσι τὰ Μοσχονήσια· θὰ ἐρωτήσωσι δὲ τίς ἄρχαι ἦτο ὁ σκοπὸς τῶν τόσων πολλῶν ἐν μικροῖς μέρεσι ; μὴ ἔτυχόν ποτε τῆς εὐμενείας βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων καὶ αὐτοκρατορισσῶν, ἀλλὰ τότε ποῦ εἴσι τὰ χρυσόβουλλα καὶ τὰ ἄλλα μαρτύρια ; μὴ εἶχον βιβλιοθήκας ἢ ἐχρησίμευόν τινα σχολαί ἐν ἐποχῇ τινι ; Πάντα ταῦτα καλύπτει μέλας πέπλος καὶ τὸ βασιμῶτερον εἶνε ὅτι, ὑπὸ μόνῃς τῆς Θεοσεβείας κινούμενοι οἱ φιλοπάτριδες Μοσχονήσιοι ἱδρυσαν ταῦτα, ἅτινα δὲν ἀπαρτίζονται ἐξ ἐκκλησιδίου καὶ ἑνὸς ἢ δύο κελλίων, ἀλλὰ ἄλλα μὲν ἐξ αὐτῶν εἶνε ἰσομεγέθη ἀπέναντι δευτερευόντων βασιλικῶν μονῶν τοῦ Ἀθωνοῦ καὶ ἕτερα ἔχουσι περιοχὴν ἐκτενῆ καὶ εὐπρέπειαν ὡς οἱ καλλίτεροι ναοὶ σημαντικῶν πόλεων. Οὐδεὶς βεβαίως ἀντιλέγει ὅτι τὰ ἐπὶ τῶν Μοσχονησίων κείμενα μοναστήρια ἦσαν καὶ ἐπὶ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, ἐπὶ δὲ τῆς ἀρχαίας ὑποτίθενται τινα ἀσκληπιεῖα ὡς ἐν τοῖς ἀρχαιολογικοῖς μου λέγω βασιμῶτερον, οἱ δὲ νῦν κρατοῦντες ὡς ἔθος ἐχορήγουν ἀδείας ἐπὶ ἐρειπίων προγενεστέρων ὑπαρξάντων ὡς ναῶν ἢ μονῶν καὶ ἄλλων παρομοίων. Ὅτι δὲ ταῦτα διέλαμπον αὐτόθι ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν νησιωτῶν ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς εὐρέσεως πολυτίμου ψηφιδωτοῦ ἐπὶ νησιδὸς χρησιμεύουσης ὡς γυμνάσιον τῶν ἀρχαίων καὶ κειμένης ἐγγὺς πρὸς τὰ βόρεια τῆς σημερινῆς πόλεως· τὸ μωσαϊκὸν ἐκεῖνο ἐκάλυπτε σηκοῦ τὸ δάπεδον μέχρις ἐχθῆς· ὥστε ἐκ τοῦ μικροῦ τούτου, ἀλλ' ἐπισήμου τεκμηρίου, δύναται νὰ συμπεράνῃ τις ὁποῖαν μεριμναν καὶ διακόσμησιν εἶχον οἱ ἡμέτεροι βυζαντινοὶ πρόγονοι περὶ τῶν εὐαγῶν τούτων καθιδρυμάτων. Ἐνισχύει δὲ μᾶλλον τὸν ἑμὸν λόγον καὶ ἡ κατ' αὐτὰς εὑρεσις μεσαιωνικῆς μονῆς τῆς Εὐαγγελιστρίας ἐπὶ τῆς μεζονοῦς νήσου παρὰ πλεύρῳ τῆς ἀρχαίας πόλεως *Νασιωτῶν*· περὶ τῆς μεσαιωνικῆς δὲ ταύτης, ὡς ἐπὶ ναοῦ κειμένης τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, σαφέστερον ἐν τοῖς ἐμοῖς ἀρχαιολογικοῖς λέγω. Κρατῶ ἔγγραφα πρὸ δύο ἑκατονταετηρίδων ἀπὸ τῆς νῦν, ἀποδεικνύοντα τὴν ἀκμὴν καὶ εὐπραγίαν τῶν μονῶν, καὶ ὅσον ἐ-

προχώρει ὁ χρόνος πρὸς ἡμᾶς εὐτυχίαν καὶ ἡσυχίαν ἐδιδούχει· ἀλλ' ὅμως ἐλοκαυτώματα καὶ τὰ προσηνέχθησαν εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος πλὴν ἑνὸς ἐπὶ τῆς παλιγγενεσίας καὶ ἀνιδρυθέντα μετὰ τὴν ἐπάνοδον ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν Μοσχονησίων, τὴν σήμερον εὐρίσκονται τὰ πλείονα εἰς ἀξιόζηλον κατὰστασιν οἰκοδομικὴν, κτηματικὴν καὶ διοικητικὴν· καθίστανται δὲ θερινὰ ἐνδικαιτήματα τῶν κατοίκων καὶ τῶν πέριξ, ἰδίᾳ δὲ τῶν Κυδωνιατῶν καὶ Ἀδραμυττηνῶν, ὧν οἱ ἱετροὶ συνιστῶσι τοῖς ἀσθενέσι τοῖς χρῆζουσιν ἀλλαγὴν ἀέρος τὰ μοναστήρια ταῦτα, ἅτινα νῦν δὲν πρέπουσι καλογῆρους. Εἶνε δὲ ἐπὶ τὰ δύο ἐπὶ νησιδίων καὶ πέντε ἐπὶ τῆς μεΐζονος νήσου· ὅλα δὲ ἐνοριακὰ καὶ τιμῶνται ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προδρόμου, ἁγίου Γεωργίου, προφήτου Ἡλίου, Μεταμορφώσεως Χριστοῦ, Ταξιάρχου, ἁγίου Δημητρίου καὶ ἁγίων Ἀποστόλων· ἕκαστον δὲ ἔχει τὰ ἱστορικὰ αὐτοῦ ὡς ὑποδειχθήσεται.

ΤΟ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Πρὸ τῆς πόλεως τῶν Μοσχονησίων σώζεται ὡς μεσαιωνικὸν οροῦριον ἢ μονὴ τοῦ Βαπτιστοῦ ἐπὶ ὀμαλῆς νησίδος, παρὰ τὸ κυριώτερον στόμιον τοῦ μεγάλου λιμένος, οὕτω δεσπόζουσα στρατηγικῶς τῶν δύο πόλεων Κυδωνίων καὶ Μοσχονησίου, ὧν τὸ σπουδαιότερον θερινὸν ἐνδικαιτήμα ἐστίν ὡς ἐκ τοῦ ἡδυπνέου ζεφύρου καὶ φυσικῇ σκοπιᾷ τοῦ πέριξ ὠραίου κόσμου.

Περὶ τῆς νεωτέρας θεμελιώσεως τῆς μονῆς λέγεται ὅτι δύο μοναχοὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως τοῦ βυζαντινοῦ κράτους καταδικαζόμενοι ὑπὸ τινων ἐκ τοῦ μοναστηρίου αὐτῶν, κειμένου ἐγγὺς Ἀδραμυττίου,⁵⁸ μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις εὑρον ὡς

(58) Παρὰ τὸ ἀδραμυττηνὸν χωρίον Καθῆ-κιο φαίνονται ἐρείπια ναοῦ καὶ χωρὸς μονῆς. Ἰδίᾳ εἰς Πασὰ δὲ καὶ Τετὴ ἀγίασμα κυκλοφορεῖται δὲ ὅτι οἱ καλόγηροι ταύτης τόσον πολλοὶ ἦσαν ὥστε, καίτοι τὸ ἱερόμα ἀπέχετο περὶ πέντε ὥρας ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἔπαινον κατὰ σειράν καὶ ἐδίδον ὁ εἰς τῇ ἐτέρῃ κερῆμας πετακτὰ ἐν χειρὶν οἱ ἀδραμυττηνοὶ ἐτησίως πανηγυρίζουσιν αὐτῇ κατὰ τὴν ἐπέτειον τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἰωάννου· χρυσήθουλλα δὲ ταύτης ἔχει πατρικὸς μου φίλος ἐν Ζαϊντελῃ.

ἄσυλον ἐπὶ τῆς νησίδος ταύτης, ἥτις ἔβριθε μόνον καλάμων πυκνῶν τότε, γενομένων αὐτοῖς προπύργιον σωτηρίας. Μετὰ τὴν καθησύχασιν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἱδρύσαν ναίσκον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Προδρόμου Βαπτιστοῦ, οὗ τὴν εἰκόνα τοῦ μοναστηρίου ἐκείνου ἔφερον μεθ' ἐκυτῶν ὡς ὁ Τρωαδίδης Αἰνείας καὶ ἐμόνασхан αὐτόθι. Ἀλλ' ὅμως παρὰ τὴν ἀρκτῶ-
αν παραθαλασσίαν τῆς νησίδος ὑπάρχει ἀγίασμα ἐντὸς θα-
θῆος κλιμακωτοῦ πῶς κτιρίου καὶ ὁ μυστηριώδης λαὸς θε-
ωρεῖ περνερωμένην τὴν εἰκόνα τοῦ Βαπτιστοῦ, ἀλλ' ἴσως ἐπὶ τοῦ μεσαιῶνος ἄλλη ἐφανερώθη.

Ὡς τεκμήρια δὲ τῆς λαμπρότητος καὶ εὐπραγίας τῆς μονῆς ταύτης ἔρχονται δύο γράμματα· ἐξ αὐτῶν ἐρρνίζεται τις ὅτι τὸ μοναστήριον τοῦτο κοινῶς ἔρρεν ἐπωνυμίαν Ἀγία Κῆρα πλησίον τοῦ κυρίου ὀνόματος, μέχρι τῆς παλλαγγε-
νείας ὅμως ὡς θεβαιούσιν ἕτερον. ὑπερσχύοντος δὲ νῦν τοῦ δευτέρου· τὸ δὲ ἀδελφῶτον ἦν μόνον τεσσαράκοντα γρόσια, δηλαδὴ τὸ δῶρον ἐκείνο ὃ ἔδιδέ τις ἀπαξ καὶ διὰ παντός ἵνα καταταχθῇ ἐν τῇ μονῇ ὡς ἀδελφός· ἕτερος ὅμως δωρεῖται ἀγρὸν ἐγγὺς μονῆς—τοῦθ' ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἡ νησίς ἐξουσιάζετο καὶ ὑπὸ τινων γαιοκτημόνων, ἐνῶ πρὸ πολλοῦ κυ-
ρία ὅλης εἶνε ἡ μονή—ἄμπελον εἰς τὸ ταλιάνι, θέσιν, εἴκοσι δένδρα ἐλαιῶν καὶ ἰσχυρὰ αἰγίδια, καὶ ἐν ζευγάρῳ δηλαδὴ δύο βόας· δηλοῦται ἐκ τούτων τῶν ἐγγράφων ὅτι ἦν τὸ πο-
λίτευμα κοινόδιον, ὅτι ἦσαν καὶ ἄλλοι μοναχοί, ὡς καὶ ἐκεῖ τότε ἐμόναζεν ὁ πατριάρχης πρῶτην Κωνσταντινουπόλεως Παΐσιος ὁ ἀπὸ Λαρίσσης, ὅστις ἀμρότερα τὰ ρηθέντα ἐπι-
κυροῖ μετὰ τῶν παρευρεθέντων ἱερέων καὶ γερότων καὶ λο-
γοθέτου, κατὰ τὰ ἔτη 1680 καὶ 1688 γενόμενα. Τὰ ρη-
θέντα ἐγγράφα μονίδριον καλοῦσι τὸ μοναστήριον τοῦτο ὃ πρὸ τοῦ 1821 ἦν μέγα ὡς νῦν ὁράται, διότι ἐπὶ τῶν ἰδίων ἐθεμελιώθη· ὑπῆρχε δὲ καὶ δευτέρα ὀροφή θυμωσίως ἐναντι-
δεικνυμένη, ἥς ἡ ἀμρικήρως λιθίνη κλίμαξ εἶχεν ἀνὰ 46 θαυμάδας καὶ ἐν ὅλῳ ἡ μονή 128 θαλάμους· τὴν κλίμα-
κα δὲ κατηδάρισε παραλόγως πρὸ τινος ἡγούμενός τις ὡς εἶδον. Σταυροπήγιον τὴν ἐνοριακὴν ταύτην μονὴν ἀνεκή-
ρυξε διὰ σιγιλλίου συνοδικῶς ὁ πατριάρχης Κωνσταντινου-

πόλειωσ Θεοδόσιος ὑπείκων εἰς τοὺς λόγους τοῦ τότε ἡγουμένου Νεοφύτου, τοῦ ἐκ τῆς νήσου Ἀνδρου ὀρμωμένου, ὅστις διέφθειρε καὶ ἠφάνισεν αὐτήν· μετὰ τινα δὲ χρόνον, ὁ πατριάρχης Σαμουὴλ συνοδικῇ διαγνώσει ἐκδίδει ἕτερον σιγίλλιον δι' οὗ ἐνοριακὴ αὕτη ἡ μονὴ κηρύσσεται ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ κατὰ καὶρὸν ἀρχιερέως, ὁ δὲ καταστροφὴς βίχ ἀποπέμπεται ἐξ αὐτῆς ὡς ἐντέλλει ἡ Ἐκκλησία τὸν Σμύρνης Προκόπιον καὶ τὸν Μοσχονησίων Κύριλλον ἐν συνοδευτικαῖς ἐπιστολαῖς μετὰ τοῦ σιγίλλου, ⁵⁷ γενομένου κατὰ τὴν 1 ἰανουαρίου 1774. Ἦν κατὰ τὸν αὐτὸν καὶρὸν ὑπὸ τὴν εὐνοίαν τῶν ἐργατῶν πλησιοχώρου μεταλλείου ἐν Μυσίᾳ, Μπάληα κοινῶς καλουμένου, οἵτινες ἤρχοντο κατὰ τὴν πανήγυριν μετὰ σημαίων καὶ τυμπάνων καὶ δώρων πολλῶν.

Οἱ ναύαρχοι τοῦ ἑλλην. στόλου ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς ἐποίησαν συμβούλιον πῶς νὰ διασώσωσι τὰς δύο ἑλληνικὰς πλησιοχώρους πόλεις καὶ ἀφειθερίαν τῶν ἐνεργειῶν ἐθεώρησαν τὴν νησίδα ταύτην. Καὶ ἐνῶ οἱ τόποι ἡμῶν ἐκαίοντο, δύο μοσχονησιακαὶ καρδίαι ἐκ τοῦ λαοῦ πρὸ τῶν στιγμῶν τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἐστέφθησαν διὰ στεφάνων ἐκ κλήματος ἀμπέλου, καὶ ὁ νυμφίος ἀντὶ νὰ ριφθῇ εἰς τὴν παστάδα ὥρμησεν ὡς τίγρις ἐντὸς τῆς λέμβου ἵνα σώσῃ τοὺς κινδυνεύοντας ἐπευφημούντων τῶν ναυάρχων.

Μετὰ ταῦτα ὁ μητροπολίτης Σμύρνης Παΐσιος διορίζει ἡγούμενον τῆς μονῆς ταύτης τὸν Κύριλλον ἐκ Μοσχονησίων καταγόμενον καὶ πατέρα τοῦ Ἀγαθονικεῖας, ὃν ἔκειρε μοναχὸν ἐν τῷ σμυρναϊκῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τῇ 6 αὐγούστου 1826. Αὐτῷ ἀμέσως ἐδόθη ἡ μονὴ ἐφ' ὅρου ζωῆς, χωρὶς νὰ δύναιται νὰ πωλήσῃ ταύτην ἢ κτῆμα, ἢ νὰ κληροδοτήσῃ πρὸς τινά, καὶ οὗτος τῇ συνδρομῇ τοῦ κοινοῦ ἀνήγειρεν εἰς ἣν ἔξωθεν ὀράται μεγαλοπρέπειαν· νῦν ἡ μονὴ αὕτη ἔχει μῆκος μὲν 66 γεωμετρικῶν πήχεων, πλάτος δὲ 57 καὶ μέγιστον ὕψος 10. Δείκνυται δὲ ἐπὶ τῆς νοτίου θύρας μαρμαρίνη τις πλάξ ἐπιγραφὴν φέρουσαν τὴν δεῖ : «Ὁ κδομήθη διὰ δαπάνης τῶν φιλοχρίστων καὶ ἀνεδείχθη ὡς ἔχει ἐκ τῶν ὁμο-

(57) Ἑλλ. Ἐκκλ. Σελ. Ε. Ι. Δράκου Α'. 27—32.

πίστων τῇ συνεργείᾳ τοῦ ἀρχιερέως Διονυσίου Μοσχονησίων, τῶν κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν καὶ δημογερόντων». ἄλλη δέ : «Εἴσελθε χαίρων καὶ Θεῷ δίδου κλέος, δεῖξιν νέον γὰρ τοῦτο Κυρίλλου ἡγουμένου κλέος· ἥως' ἰουλίου κα'». Σμικρὸς ἐλαίων κοσμεῖ τὸ μεσημβρινόν, τὸ δὲ ζεφύρειον ἀνθόκηπος, ἐνῶ ἄπασα ἡ νησίς σπόριμος.

Ὁ ναὸς εὐρίσκεται παρὰ τὸ βορειοδυτικόν πῶς ἔσωθεν πετρύγιον τῆς μονῆς, ἀνεγερθεὶς δις μετὰ τὴν Ἐπάνοδον. Κτᾶται δὲ παλαιὰς εἰκόνας, ἰδίᾳ περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ'. αἰῶνος· ἡ εἰκὼν τοῦ Προδρόμου εἶνε ἀριστούργημα καὶ ἐπηργυρωμένη· τοῦ δὲ ΙΖ'. αἰῶνος ὑπάρχει μεγάλη καλλιτεχνικὴ Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον εἰκονίζουσα, καὶ ἑτέρα εἰς ὑπερφυσικὸν μέγεθος παριστᾷ τὴν Θεοτόκον ἐξ ἑνὸς μὲν καὶ ἐκ τῆς ἄλλης πλευρᾶς αὐτῆς τὸ ἐν Χώναις θαῦμα τοῦ Ταξιάρχου· λέγεται δὲ ὅτι ἁγιορεῖται μοναχοὶ ἀφῆκαν ταύτην ὡς ἐκ τῆς φιλοξενίας ἧς ἔτυχον παρὰ τῶν προδρομιτῶν. Σχετικῶς ταῖς πέριξ πόλεσιν ἡ μονὴ αὕτη κτᾶται πολλὰς παλαιὰς εἰκόνας. Ἄγια λειψάνα ἐκέκτητο εἰς δύο κιβώτια, περιέχοντα τρία τεμάχια ἐκ τῶν τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἀνὰ ἓν δὲ τῶν ἁγίων Ἐλευθερίου, Τρύφωνος, Κήρυκος· Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου, Προκοπίου μεγαλομάρτυρος, ἐκ 40, Ἀντίπα, Κυπριανοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἐν Κύπρῳ φανέντων· ἦσαν δὲ ταῦτα ἐπηργυρωμένα ὡς καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ Προδρόμου πρὸ τοῦ 1817 ἔτους. Ἐντὸς κώδικος ὁράται ὅτι ἐπὶ τῆς ἐθνεγερείας ὁ ἡγούμενος κατὰφυγὼν εἰς τὰ Ψαρὰ φέρων καὶ τὰ σκεύη τοῦ ναοῦ, ἃ ἡ ἐκεῖ καγγελαρίᾳ πρὸς φύλαξιν κρατεῖ καὶ κατὰλογον ἔδωκε· τῷ δικαιοῦχῳ, ἔμειναν δὲ ὅλα ἐκεῖ· εἰς δὲ τὴν κατὰξέσφην τοῦ 1854, γενομένην ὑπὸ τοῦ Σμύρνης Πατριᾶς, μνημονεύεται ὅτι ὑπάρχει ἐν κυτίῳ μόνον σεπτῶν λειψάνων.

Βιβλιοθήκην συνέστησεν ὁ ρηθεὶς ἡγούμενος ἐν ἔτει 1835, πτωχὴν πάνυ ὡς ἀπαρτιζομένην ἐξ 72 τόμων, προέοντων τῆς ἐκκλησιαστικῆς φιλολογίας· πλὴν τῶν συνήθων ἐν ἐκκλησίᾳ· μετὰ δὲ τούτων χειρόγραφα δύο, νομοκάνονες, ὧν τὸ ἐν ἔδωρήσατο ὁ ἱερεὺς Γεδεὼν κατὰ τὰ 1625 εἰς τὴν ἐν Κρήτῃ μονὴν τῆς Θεοτόκου, τοῦπίκλην Ἱερουσαλὴμ, τὸ δὲ ὁ Μοσχονησίων Καλλίνικος κατὰ τὸ 1842 ὡς κτῆμα τέως

τοῦ Μοσχονησίων Κυρίλλου· νῦν ὁμῶς ἡ βιβλιοθήκη ἀπαρτίζεται ἐξ ἑκατὸν τόμων.

Ἔσοδα τὸ 1839 μέχρι δέκα τριῶν μηνῶν εἶχεν ἡ μονὴ 16097, καὶ ἔξοδα 21183 γρόσια. Τὸ 1851 μέχρι 1857 εἰσπράξεις 71992 καὶ δαπάναις 68640. Τὸ 1812 φιλότιμον τῷ ἐπισκόπῳ ἔδωκεν 100 γρόσια καὶ ἄλλοτε 260.

Ἡ μονὴ τοῦ Προδρόμου ἐορτάζει κατὰ τὴν ἀποτομὴν τοῦ Βαπτιστοῦ καὶ ὅλος ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῶν πλησιοχώρων Κυδωνιῶν καὶ Γενιτσαχωρίου ὡς καὶ Ἀδραμυττίου καὶ Περγάμου ἔρχονται πρὸς προσκύνησιν ἢ περιέπου τῶν 10000 ψυχῶν, ἀνάστητος δὲ ἀπὸ χαρᾶς ἡ πόλις ἡμῶν τότε ἦν· ἀλλ' ἐνεκα δυσχερεσκέας μετὰ τῶν Κυδωνιατῶν, ὡς ἐκ τῆς δορυξείας τῶν στομιῶν τοῦ λιμένος, ἡ πανηγυρίς ἡλαττώθη αἰσθητῶς ἀπὸ τότε καὶ γίνεται δημοτελῶς εἰς τὴν πόλιν ἐκεῖνων ἐν φερωνύμῳ ναῷ· εἰς τὰς ἀρχὰς δὲ οἱ περίεργοι θὰ εἶδον ἐν ἡμερίσιν περιγραφὰς ἐκ τῆς γείτονος περὶ τῆς μεγάλης ἐορτῆς ταύτης καὶ ποιήματα. Δευτέρα πανηγυρίς ἐθνοπρεπῶς ἐορτάζεται ἐν ταύτῃ κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ὡς ἡμέραν ἐγκαίνιων τῆς σημερινῆς πόλεως τῶν Μοσχονησίων.

Ἠγούμενοι κατὰ καιροῦς διετέλεισαν ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ οἱ ἀκόλουθοι: Ὁ Νεόφυτος τῷ 1677 καὶ ὄραται ἐν τοῖς γνωστοῖς ἐγγράφοις ὡς τοιοῦτος. Ὁ Μακάριος τῷ 1728. Ὁ Μελέτιος τῷ 1750. Ὁ Κύριλλος τῷ 1762. Ὁ περιβόητος Νεόφυτος ὁ Ἀνδριώτης, πρὸ τοῦ 1774. Ὁ Κύριλλος Βαρσιᾶς, εἴκοσι δύο ἔτη μέχρι τοῦ 1821. Ὁ Κύριλλος Γουδόχειρας, 1826, ὁ νεώτερος κτίτωρ, μέχρι τοῦ 1838· ὡς ἐκ τῶν κομματικῶν ἄγεται εἰς ὑπερορίαν ἐν Ἀθῶνι καὶ τοι ἐφόρου ζωῆς τῷ ἔδοθη ἡ μονή. Ὁ Ἰωακείμ Φιντάνης τῷ 1841 ἐπὶ δεκαετίαν πνευματικῶς χρηματίσας τοῦ Κυβερνήτου Ἰωάννου Καπποδιστρίως παρ' οὗ ἐπαρashedμορφήθη καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ὁθωνος ἐχρημάτισεν ἀρχιμανδρίτης ἐν Ἰατίῳ φεγγων τὰ κομματικὰ τῆς πατρίδος ὀγδοηκοντούτης διωρίσθη ἡγούμενος τοῦ Δαφνίου ἐνθα ἀφῆκε τὰ ὅσῃ ὁ ἱεροπρεπέστατος. Ὁ Εὐστράτιος Βαμβακῆς, 1851 μέχρι 1868, ἦν ὁ ἐξ ἀπορρήτων τῆς ἐπισκοπῆς καὶ ὁ δυνατὸς τότε. Ὁ Σωφρό-

νιος Παπκευστρατίου, 1868, εὐμουσος. Ὁ Ἀχάκιος ὁ Καλύμνιος, 1870 ἐπὶ ὀκταετίαν, ἐκδότης τῶν πανηγυρικῶν λόγων τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ σοφοῦ· καὶ οὗτος πολλὰ ἐδωρήσατο εἰς τὴν μονὴν καὶ πτέρυγας ὁλοκλήρους ἀνενέωσεν. Ὁ Ἰωαννίκιος Βούμβας τῷ 1878 ἐπὶ δεκατετραετίαν· τότε ἀνιδύρθη καὶ ὁ ναὸς δαπάνῃ τοῦ κοινοῦ. Ὁ Ἀγαθάγγελος Βουνόζος τῷ 1893.

Τινὰ ὀνόματα ἐκ τούτων ὡς καὶ χρονολογίας εὖρον λελην-
θασμένα ἐν τοῖς διπτύχοις τοῦ μοναστηρίου μετὰ κορωνίδος
τοιαύτης· «Θέσις τῶν μετὰ ζήλου καὶ ἐκλεῶς διατριβήν-
των κατὰ καιροὺς ἀειμνήστων Ἡγουμένων καὶ πολυμερῶς
καὶ πολυτρόπως δαΐδως εὐεργετησάντων τὴν Μονὴν ταύτην»
ὥστε καὶ ἐγὼ θὰ καταθέτω ἐν τοῖς ἄλλοις ὀνόματα ἡγου-
μένων φιλοκάλων, ζηλωτῶν καὶ εὐεργετῶν πρὸ πάντων, ὅσα
ὁ χρόνος διεφύλαξεν.

TO THE METAMORΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ.

Μετὰ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ τῆς πό-
λεως τῶν Μοσχονησιῶν ὁδεύων ὁ περιηγητὴς τὴν παραθα-
λασσίαν ὁδὸν ταλίανι, ἐξ ἧς ὁρῶνται ἀμρότεραι αἱ πόλεις
καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἀπολλωνιάδος λεκάνης, φθάνει ἐπὶ ἀ-
φρονῶν ἐρειπίων τῆς δευτέρας μεσαιωνικῆς ἀλλὰ βραχυχρο-
νίου πόλεως Νήσου, ἐν μέσῳ ἐρημοκλησιῶν ἄλλοτε λαμπρῶν
ναῶν βυζαντινῶν, καὶ ἴσταται ἐπὶ τῆς θέσεως νῦν Λέκκας·
ἐνταῦθα ἀκμάζει ἡ ἐρεῖα μονὴ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σω-
τῆρος, ἥ κοινῶς Λέκκα Παναγία, ἡ ἀγία Σωτήρα, ὡς τὰ
πéριξ κτήματα καὶ ἡ θέσις ὀπισθεν μονῆς Σωτήρις.

Οὐδόλως παράδοξος ἡ ὀνομασία Παναγία Λέκκας, διότι
καὶ ἐν Ποροσελήνῃ τοπωνυμία τοιαύτη σωζεται, ἀλλὰ τὸ
χεῖρόν ἐστιν ὅτι ὑπάρχει ἐνταῦθα καὶ Παναγία Κωλοπανοῦ,
ναῖδριον πρὸς τὴν νοτιοανατολικὴν παραλίαν τῆς πόλεως ἐπ’
ὀνόματι τῶν γενεθλιῶν τῆς Θεοτόκου· εἰς αὐτὸ δὲ αἱ μητέ-
ρες ὑπάγουσι τὰ βρέφη καὶ παιδιὰ καὶ λούουσι διὰ χλιαροῦ
ὕδατος ἀφοῦ τὰ σταυρώσωσι διὰ τῶν ἁγιομυρισμάτων, ὧν τι-
νων λαμβάνουσι ἐπὶ βάμβακος ἀπὸ τῶν εἰκόνων τῶν καθ’ ὁδὸν

ναυδρίων ἀγίων Εἰρήνης καὶ Βασιλείας· εἶτα ἐνδύουσι νέαι καὶ τὰ παλαιὰ σπάργαντα κρεμῶσι παρὰ τὸν σηκὸν ἐπὶ ἐστουλισμένης ἐκ ρακῶν ἐλπίας, ἵνα ἀρήσωσιν οὕτω τὴν ἀδιαθείσιν καὶ νότον τοῦ ἀγνισθέντος. Ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ χάριν τοῦ μέτρου πόσις ἐπωνυμίας καὶ μέλισσα ἀνηθίκους δὲν ἀπέδιδον τοῖς ἐκυτῶν θεοῖς ;

Κτίτωρ τῆς μονῆς Λέκκας ὑπῆρξεν ὁ Μοσχονησίω Πάσις ὁ Μοσχονήσιος πρὸ τοῦ 1800· ὅτε δὲ οὗτος ἔδωκε παραίτησιν ἀπὸ τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου, ἐπληρώθη ὑπὸ τότε μητροπολίτου τὰς διὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ μοναστηρίου δαπάνας συμποσομέναις εἰς 1800 γρόσια, ἃ ἀπέτισεν εἶτα ὁ διάδοχος τούτου πρὸς τὸν Σμύρνης Ἀνθίμου καὶ ἔλαθεν ἀναφαίρετον κτήμα τὴν μονήν, ἐπὶ τῇ συμφωβῇ ἔαν ποτε ἀναχωρήσῃ ἢ μεταστῇ τοῦ ζῆν καὶ μένῃ εἰς τὸ κοινὸν Μοσχονησίων. Ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ κατεστράφη ἐπὶ τῆς παλιγγενεσίας νέος κτίτωρ ἐγένετο ὁ ἐγγώριος Καλλίνικος, ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Κριαιδῶν, ῥάπτως δὲ τὸ ἐπάγγελμα διελύσας οὗτος τὴν ἐκυτοῦ μοναστήν μετέβη εἰς τὰς μονὰς τοῦ Ἀθῶνος ἔνθα ἐγένετο διάκονος καὶ εἶτα ἱερεὺς ἐν Μιτυλήνῃ. Μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν δύο πόλεων ἐχρημάτισεν ἐφημέριος εἰς τὸν κυδωνιακὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡγάπη τὸν ἐρημικὸν βίον λαμβάνει κατὰ τὴν θ'. ὁκτωβρίου 1830 ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Σμύρνης Ἱεροθέου τὴν μονήν ταύτην ἵνα ἐρ' ὄρου ζωῆς ἡγουμενεύσῃ· ὅτε δὲ ἦλθεν ἐπὶ τῶν ἱερείων ταύτης εἶχεν ὡς κεράλεια ἐβδουήκοντα μόναι γρόσια, δισάκιον καὶ ἐφάπλωμα καὶ κατ' ἀρχὰς ἔκτισε τὸν ναῖσκον καὶ τι δωμάτιον καὶ σκαιάδα, εἶτα δὲ τῆς μονῆς τὸ περιτοίχισμα, ἐνῶ συνέτρεχε πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ ἡ ἐνάρκτος αὐταδελφῇ τούτου Ἰουλιέττῃ οὕς εἰς μακρὸν δὲ κατέστη ἡ λαμπροτέρα θερυνὴ διατριβὴ τῶν κατοιίκων καὶ πλησιοχώρων. Μετεβὴ ἀκολούθως εἰς τὴν νῆσον Ἀνδρον καὶ ἔλαθε τὰ ἱερὰ ἄμρια καὶ λειψάνα καὶ κώδικα, ὧν τὴν τύχην θὰ ἴδωμεν παρακατιόντες.

Περιγράφεται νῦν ἡ μονὴ ὑπ' ὑψηλῶν τοίχων ἐχόντων μῆκος 70 θεμάτων καὶ πλάτος 40· κοσμεῖται δὲ ὑπὸ 25

μεγάλων θαλάμων καὶ διωρόρου προσόψεως πρὸς τὰ ἀνατο-
λικά, κινστερνῶν καὶ κήπου. Τὸ θέρος νομίζει τις ὅτι ἡ μονὴ
αὕτη εἶνε ἀληθὲς προάστειον τῆς πόλεως ὡς ἐκ τῆς συσσω-
ρεύσεως πολλῶν οἰκογενειῶν εὐπορουσῶν τὸ πλεῖον· πραγμα-
τικῶς τερπνὴ ἢ διατριβὴ αὐτόθι, διότι καὶ ἡ πόλις ἐγγὺς καὶ
κῆποι καὶ θάλασσά εἰσιν, ἀρ' ἧς λιθόστρωτος ἐνόνει τὴν πα-
ραλίαν μετὰ τῆς μονῆς ἀπεχούσης τριακόσια θήματα περί-
που· ἄξιέραςτος ἡ θέα, διότι καθ' ἐκάστην ὥρῃ τις ἀτμόπλοια
νὰ διέρχονται τὸν πορθμὸν τοῦ μεγάλου λιμένος, ἐνῶ ὁ λι-
μὴν ὁ ἐκτεινόμενος γραφικῶς ἐνώπιον ταύτης, ὅλημερῶς στο-
λίζεται ὑπὸ ἐμπορικῶν πλοίων καὶ στόλων κάποτε, ἐνῶ ἅπα-
σα ἡ διανοιχθεῖσα διωρὺς διαγλαίζεται ὑπὸ ἐπτά φανῶν·
μάλιστα δὲ καὶ ὁ ἐπίσκοπος Μοσχονησίων ἐν αὐτῇ διέρχεται
τὰς θερινὰς ἐσπέρας ὡς ἐν κτήματι πρώην δεσποτικῇ.

Ὁ ναὸς ἐν μέσῳ ἐστὶν ὡς ἔθος ἐκ τῶν σωζομένων εἰκόνων
ἀρίστη εἶνε ἡ τῶν ἁγίων Πάντων, κτῆμα δὲ τοῦ ἀρχιεπισ-
κόπου Ἐλασσῶνος καὶ Δομενίκου Τιμοθέου, χψμϚ', ἣτις ἀ-
φιερῶθη εἰς τὴν μονὴν ὑπὸ πλοίαρχου τινὸς ἐκ προγόνων ἔ-
χοντος αὐτὴν σεβαστὴν· συνάμα δὲ ἔχει καὶ ἄγρια λείψανα ὡς
τὴν δεξιὰν τῆς βασιλίσσης ἐκείνης Θεοδώρας καὶ τοῦ Τρύφων-
νος. Τὰ ἐγκαινία τοῦ ναοῦ ἐτελέσθησαν ὑπὸ τοῦ Μοσχονη-
σίων Καλλινίκου καὶ τοι· τὸ ἀντιμύνησιν οὐδὲν σχετικὸν ἀνα-
φέρει, εἰμὴ ὅτι καθιερώθη ὑπὸ τοῦ πατριαρχοῦ Ἱεροσολύμων
Δοσιθέου δι' ἐπιταγῆς τοῦ ἡγεμόνος πάσης Οὐγκροβλαχίας
Ἰωάννου Κωνσταντίνου Βασσαράβα Βοεβόδα, αψα'. Πανη-
γυρίζει τὴν ἐπέτειον ἐν μέσῳ πολλοῦ κόσμου ἐξ εὐλαθείας
συρρέοντος τὴν ἡμέραν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ
τοῦ Θαβωρίου ὄρους, καὶ οὐχὶ ὡς ἔπρεπε κατὰ τὴν Κοίμησιν
τῆς Θεοτόκου ὡς ἀνέκαθεν ἀφιερῶθη ἐπ' ὀνόματι ἐκείνης,
ἐπεὶ δὴ ἐορτάζει ἐπισημότατα ὁ ἐν τῇ πόλει ὁμώνυμος ναός.

Βιογραφικὰ στοιχεῖα περὶ ἡγουμένων τινῶν εἶνε καλλίτερα
κάποτε πάσης ἄλλης ἀρηγήσεως μοναστηριακῆς· οἱ ἐπόμε-
νοι δὲ ἡγούμενοι διετέλεσαν αὐτόθι: Ὁ ἐπίσκοπος Μοσχονη-
σίων Παΐσιος ὁ κτήτωρ. Ὁ Ἀβραάμιος, ὅστις τὸ 1804 ἡ-
γόρασε καὶ κτῆμά τι ὑπὲρ τῆς μονῆς καὶ φιλότιμον ἔδωκε τῷ
ἐπισκόπῳ 500 γρόσια κατὰ τὰ 1809. Ὁ Νικόδημος ἐξ Ἀν-

δρου, 1809 μέχρι τοῦ 1821 ὅτε καὶ ἔλαβεν ὡς ἐκ τῶν δεινῶν ὅ,τι ἱερὸν καὶ πολύτιμον ἢ μονὴν ἐκέκτητο καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν αὐτοῦ πατρίδα, ἅτινα ἐλήφθησαν ὡς εἵπομεν ἐν τοῖς πρόσθεν. Ὁ Καλλίνικος, ὁ δευτερός κτίτωρ, ὅστις παθὼν ἐξ ἡμιπληγίας, παρήτησε τὸ 1845 καὶ ἐτάφη αὐτόθι. Ὁ Σωφρόνιος, υἱὸς τῆς κτιτορίσσης, ἔμπειρος, νοήμων, εὐπόλητος ἐν μέσῳ τῶν δύο πόλεων· ἀλλ' ἀπέθανεν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας ἡγουμενεύσας ἀπὸ τῶν 1845 μέχρι 1861. Ὅτε δὲ ἐκηδεύθη οὗτος ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ τόπου μετὰ τῶν προϋχόντων προσκαλέσας τὴν μητέρα τούτου ἀγγέλλει ὅτι εἰς τὸ μέλλον δὲν θὰ ἡγουμενεύῃ ἀπὸ τῆς οἰκογενείας αὐτῆς κλάδος, καθότι ἀνέκαθεν ἐνοριακὸν καὶ οὐχὶ κτητορικὸν ἐστὶ τὸ σεμνεῖον τοῦτο καὶ ταύτην ὡς ἰδρυτρίαν θὰ διαθρέψῃ ἢ μονὴν ἀγγλίνους ἢ γυνή, ὡς καὶ ποτε διέσωσε τὴν μονὴν ἐνώπιον ἀρχῆς ἐκ λαθραίων, εἶπε πρὸς τοὺς παρόντας· «μῖαν ἐντολὴν ἐπιτρέψατέ μοι νὰ δώσω τοῖς ὑπηρέταις μου· ἵνα φέρωσι κλαδούς ὅπως καύσωσι τὸν ὀρνιθῶνα ἐκείνον ἐρ' οὐ νὰ ἰδρυθῇ ἢ μέλλουσα κατοικία μου καὶ ἐρ' ἥς νὰ τεθῇ μεγάλη ἐπιγραφὴ λέγουσα· αἰδοῦ πῶς ἀνταμειβῶσιν οἱ Μισοχονήσιοι τοὺς ἐκ βάρων κτίσαντας μοναστήριον.» Οἱ λόγοι οὗτοι ὡς ἦτο ἐπόμενον συνεκίνησαν μέχρι δακρύων τοὺς τότε συνετοὺς προσετώτας καὶ ἀπεφασίσθη ἵνα ἐκλεχθῇ ἡγούμενος ἀπὸ τῆς ἰδίας οἰκογενείας πρὸς χάριν τῆς κτιτορίσσης Ἰουλιέττας. Ὁ Παΐσιος, ἔγγονος ἐκ θυγατρὸς τῆς κτιτορίσσης, ἀμέσως διορίζεται, τὸ 1861, καὶ ἐπὶ τριάκοντα καὶ τέσσαρα ἔτη ἡγουμενεύει· ὅ,τι δὲ ἔκτισεν ἢ ἀνάγκη καὶ ἢ ἀνέχεια οὗτος ἀνήγειρεν ἐπὶ τὸ στερεώτερον καὶ εὐπρεπέστερον, διοικῶν ἐν αὐτῷ τιμίως καὶ πατρικῶς.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1894 μικροῦ δεῖν νὰ γίνῃ πικρανάλωμα τοῦ πυρὸς ἢ μονὴ αὕτη ὡς ἀνέφερον καὶ αἱ ἐφημερίδες.

ΤΟ ΤΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΟΥ

Στολιζεῖ τὴν δασώδη ἀρκτῶν κλιτὺν τοῦ ὄρους τῆς μεζονος νήτου τὸ περίβλεπτον μοναστήριον τοῦ Ταξιάρχου, ὃ ἀπέχει τῆς πόλεως ἡμίσειαν ὥραν καὶ ἢ μεσάζουσα ὁδὸς ὁ-

μοιᾶζει πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ χωρίου τῆς νήσου Χάλκης εἰς τὴν Ἑμπορικὴν Σχολὴν ἄγουσαν ὁδόν, μάλιστα θὲ ἡ θέσις ἐπίσω κρήνη· περὶ τῆς αἰ Νύμφαι καὶ αἱ Νηρηίδες λευχειμνοῦσαι μέχρι τῆς πρώτης ἀλεκτροφωνίας χορεύουσι πάντα ὑδροροροῦντα ὡς πιστεύουσιν οἱ πολλοί. Ἡ θέσις τοῦ μοναστηρίου καὶ ἡ φυσικὴ καλλονή, ἣτις παρίσταται ἐνώπιον τοῦ Θεατοῦ ὡς ἐκ τῆς θείας Λέσβου, Λεκτοῦ, Ἀδραμυττηνοῦ καὶ παρχαιμένων Ἐκκτονήσων, ὑπενθυμίζει εἰς τὸν φιλόστοργον τὸ ἄντρον τῆς Καλυψοῦς, τὸ δὲ δασῶδες ὅτι ἦν καὶ Ἀσκληπιεῖον τὸ πάλαι, ἐνῶ ὁ ψιθυρισμὸς τῶν ἀπείρων πευκῶν ἀναγκάζει τὸν ἐπισκεπτόμενον ἵνα ὑποθέτῃ ὅτι εὕρεσκαται εἰς τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης καὶ ἐμπνέεται μαντείας.

Ἡ ἱερὰ μονὴ τῶν Πευκῶν τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν ἢ καὶ τοῦ Ταξιάρχου ὡς λέγεται καὶ ὁ ἐν τῇ πόλει καθεδρικός ναός· ἐπεκαλεῖτο δὲ πρώην *σαμὴλη*, νῦν δὲ τσάμια ἢ Ταξιάρχης ἔς τὰ τσάμια, ἐνῶ ἐν κώδικι προσαγορεύεται μονὴ τῶν παμμεγίστων Ταξιαρχῶν κατὰ τὰ τσάμια, ὥστε μονὴ τῶν Πευκῶν κοινῶς λέγεται ὡς καὶ ἡ ἄλλη μονὴ τῶν Σελίνων ἦν θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

Σταυροπηγιακὴν πατριαρχικὴν φαίνεται ὅτι κατέστησε τὴν μονὴν ταύτην ἰδιότροπός τις ἡγούμενος, ὡς καὶ ἕτερος τὴν τοῦ Προδρόμου κατὰ τὸν III' αἰῶνα, διότι σιγίλλιον ἔχων ὑπόψει ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ ὁ Γ'. γράφει τῷ ἀρχιερεὶ Μοσχονησίων Παῖσιω κατὰ τὴν 15' νοεμβρίου 1881 αἰτῶν τὸ κατὰστατικὸν τῆς μονῆς πευκῶνος· ὁ δὲ ἐπίσκοπος ἀπήντησεν ὅτι εὖρε ταύτην ἄνευ μοναχῶν εἰς ἀθλίαν κατὰστασιν, ὅτι τὰ κτήματα ἐνοικιᾶζοντι εἰς γεωργοὺς ἀντὶ τρισχιλίων γροσίων, καὶ οὕτως καθησυχάσθη τὸ πρᾶγμα, ὁ ὀλίγον θὰ ἐπέφερε τὴν δυσχρέσκειαν τῶν πολιτῶν κατὰ τοῦ πατριαρχείου καὶ τὰς σκηναὺς ἐκείνας, αἵτινες ἐγένοντο τότε ἐν τῇ λεσβιακῇ μονῇ τοῦ Λειμῶνος...

ὑπὸ μεγάλων τοίχων περικυκλοῦται ἡ μονὴ ἔχουσα σχῆμα ἐπιμήκου τετραπλεύρου, οὗ τὸ πλάτος 45 καὶ τὸ μήκος 55 βημάτων· κοσμεῖται δὲ ὑπὸ πύργων ὀλίγων καὶ ναοῦ εὐπρεποῦς. Καυχᾶται διὰ τὴν μεγάλην εἰκόνα τοῦ ἀρχαγγέλου, ἧς ἡ στήσις καὶ τὸ ἐπιβλητικὸν ἀναγκάζουσι τινα ἵνα μὴ

μόνος εἰσέληθ' ἐν τῷ ναῷ· φέρει δὲ ἐκτὸς τῶν ἀπείρων ἀφιερωμάτων ἀργυρῶν καὶ τὴν ἐπιγραφὴν· «Ἰστορήθη ἡ παροῦσα εἰκὼν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μιχαὴλ ἀψπζ' ἐπὶ τῆς ἡγουμενίας τοῦ ἁγίου καθηγουμένου κυρίου Δαμασκηνοῦ Καλδῆ χειρὶ δὲ Ἀντωνίου ἐξ Ἀμουργοῦ». Ὁ ρηθεὶς ἡγούμενος ἐπὶ τῶν δεινῶν ἐκείνων ἔλαθε τὴν εἰκόνα καὶ ἄλλα καὶ ἔφυγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἐν διαθήκῃ δὲ ἐντέλλεται ἵνα ἡ εἰκὼν τοῦ Ταξιάρχου καὶ τὰ ἅγια λείψανα καὶ ὁ κώδιξ ἐπιστραφῶσιν ἐκ τῆς Κέω νήσου εἰς τὴν μονὴν περὶ ἧς ὁ λόγος, ἧς πᾶν πολῦτιμον ἐφυλάττετο τότε ἐν τῇ καγγελαρίᾳ τῆς ρηθείσης νήσου· καὶ ἔδωκε μὲν αὕτῃ τῷ ἀπεσταλμένῳ τὴν πάνσεπτον εἰκόνα, οὐχίδωκε καὶ τὸν κώδικα καὶ τὰ λείψανα ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ταῦτα ἦσαν ὑποθηκευμένα ἀντὶ ἐπτακοσίων γροσίων· ἐντεῦθεν πολλοὺς ἐλαιοῦνας ἐσπετερίσθησαν οἱ πακτωταί, μολονότι τὸ ζήτημα τοῦτο πολλάκις ὑπεκίνησαν οἱ ἀρχιερεῖς, ἀλλ' οἱ προσετώτες ἐκάλυπτον λόγῳ ἰδιοτελείας, ὥστε σήμερον κατήντησεν ὡς ἱστὶς ἀράχνης. Ὅποτε δὲ καταμαρτυρεῖ τὴν πόλιν ἐπιδημία τις τότε ἀπαιτοῦσιν οἱ πολῖται τὴν χάθοδον τῆς εἰκόνης ταύτης, ἥτις ἀγγέλεται τῇ πόλει διὰ τῆς κρούσεως ὧν τῶν κωδῶνων τῶν ναῶν, ἐνῶ ὁ λιθωνωτὸς πληροῖ τὸν αἶρα, ὥστε καὶ αὐταὶ αἱ ἀκριβοθεώρητοι παρθέναι τρέχουσιν ἵνα ἀσπασθῶσιν αὐτὴν κατ' ὁδὸν διερχομένην· ὅλας δὲ τὰς ἡμέρας ὁ τὴν εἰκόνα φιλοξενῶν ναὸς τῆς πόλεως εἶνε πλήρης προσκυνητῶν· καὶ ἀμέσως τὴν δελιαν, ὡς ἐκ τῆς ἐπιδημίας, διαδέχεται τὸ θάρος καὶ ἡ ἐλπίς τοῦ κρείττονος.

Τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῆς μονῆς τοῦ Ταξιάρχου ἐτελέσθησαν κατὰ τὴν κή ἀπριλίου 1874 ὑπὸ τοῦ Μοσχονησίῳ Πατριάρχου, καὶ τοι τὸ ἀντιμίνσιον καθιερώθη ὑπὸ τοῦ τιτουλαρίου Τραπεζνουπόλεως Ἀνθίμου τῷ 1850. Ἐορτάζει δὲ τὴν ἐγδοτὴν νοεμβρίου ἐν μέσῳ ἀπείρου λαοῦ· ἀλλ' ἰδίᾳ εὐχαρί ἐστιν ἵνα εὑρεθῇ ὁ περίεργος τὴν δευτέραν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, ἵνα ἰδῇ ὁμηρικὰ συμπόσια μετὰ ὀργάνων ἀπλοῦκων, καθὰ ὡς Μίλωνες Κροτωνιάται καταβροχθίζουσι βόας καὶ ἄμνους οἱ πανηγυρισταί, καὶ μέχρι τῆς Ἀναλήψεως ἔρχονται κατ' ὁμίλους οἰκογενειακοὺς κοινοὶ καὶ ἐλλόγιμοι ἐκ Κυδωνιῶν καὶ

Μοσχονησίῳ ἵνα φάγωσιν ἄμνους καὶ νὰ λικνισθῶσι καὶ νὰ κυλινδθῶσι καὶ ὡς Κορύθαντες νὰ τελέσωσιν ὀρχήσεις ὑπὸ τῆς πεύκας τῆς μονῆς τῶν πευκῶν.

Καὶ ἡ μνηεὶα τῶν ἡγουμενευσάντων ἀρκετὸν διαχέει ὥς εἰς τὰ ἱστορικὰ πάσης μονῆς· ἡγούμενοι δὲ ὑπῆρξαν ἐν τῇ τοῦ Ταξιάρχου ἐκτὸς ἄλλων καὶ οἱ ἀκόλουθοι : Ὁ Παρθένιος ἱερομόναχος τὸ 1741 καὶ 1751 τὸ δεύτερον. Ὁ Δαμασκη- νὸς Καλδῆς ἀναγορευθεὶς τὸ 1784 ἀφιεροῖ ὅλην τὴν ἰδίαν περιουσίαν εἰς τὴν μονὴν ὡς καὶ ὁ θεῖος αὐτοῦ Παναγιώτης Δράκος· ἀπέθανεν δὲ ἐν Νέξῳ νήσῳ ἐπὶ τῆς ἐθνεγερσίας. Ὁ Καλλίνικος ἱερομόναχος τὸ 1826 μέχρι ὀκταετίας. Ὁ Χρι- στοφόρος πρὸ τοῦ 1834 καὶ ὁ Ἱερόθεος Κόκκινος. Ὁ Ἰω- ακεῖμ Φιντάνης, τὸ 1839, συνηγούμενος μετὰ τοῦ προκα- τόχου αὐτοῦ. Ὁ Σταῦρος ἱερεὺς ἐπὶ ἐπταετίαν μέχρι τοῦ 1858, ὅστις καὶ τὸν ναὸν ἐπεσκεύασεν ἀξιολόγως. Ὁ Διο- νύσιος Ἰθιρίτης, κακοήθης δὲ ἱερομόναχος. Ὁ Βασίλειος ἱερεὺς, ἐξ οὗ τῶν χειρῶν ἡ δίκαια καὶ ὁ σκαπτὴρ δὲν ἀπέ- λιπον ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τῆς μονῆς· ἀπέθανε δὲ κατὰ τὰ 1868 Ὁ Ἰωαννίκιος Βούμβας, ὁ φιλόκαλος, τὸ 1872 μέχρις ἐξαετίας. Ὁ Μιχαὴλ Προυθέτσας διορισθεὶς τὸ 1893 πρὸ- πρότερον τὴν μονὴν καὶ πολλοὺς ἐλχιῶνας ἀνέδειξε, διότι εἰς τι εὐτυχὲς ἔτος ἔλαβον αὐταὶ ὀκτακοσίων λαγηνίων παρήγα- γον· ἡ δημογεροντία φρονίμως ἐποίησε τότε δοῦσα τῷ ρη- θέντι τὰ τοῦ μοναστηρίου ἀντὶ εἰκοσι λιρῶν κατ' ἔτος ἐπὶ δεκαετίαν, ἥτις ἐπωφελεστέρα ἀπεδείχθη ἐν πολλαῖς τῆς ἱστο- ρίου ἢ μονοετούς ἐνοικιάσεως.

ΤΟ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Ἐπὶ τοῦ ἀνακειμένου λογοπεδίου τῆς ἐρήμου πόλειως τῶν *Νασιωτῶν*, εἰς τὴν θέσιν Δολάπι, σώζεται τὸ μοναστήριον τοῦ Θεοβίτου Ἡλιοῦ, ὃ ἦν κατὰ τὴν κλασικὴν ἐποχὴν ἡ ἀ- κρόπολις τῶν *Νασιωτῶν*· ὁ δὲ ἐν τῷ μετὰξὺ γῶρος ἄστεως καὶ ἀκροπόλειως δὲν ὑπερβαίνει δύο παλαιὰ στάδια κατὰ τὸ μῆκος καὶ ὑπῆρχε θέατρον ὡς ἀμφιθεατρικοῦ λίαν ὄντος τοῦ τόπου· πιθανὸν ὅμως νὰ ἦν ἱδρυμένος ἐντὸς τῆς ἀκρο-

πόλειώς ἢ καὶ μόνος ἕτερος ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἢ καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ καὶ Ἰλίου, ὃν Ἠλίου μετέτρεψαν φυλάττοντες οὕτω τὴν ἀρχαίαν ὀνομασίαν.

Κτίτωρ τῆς μονῆς ταύτης γέγονεν Ἀντωνίος τις εὐκατάστατος συμπολίτης κατὰ τὰ 1766, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡγουμένευεν ἐν αὐτῇ Βασίλειος ἡ Βενέδικτος ὡς ὁρᾶται ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ προσήτου, καὶ ἀρχιεράτευεν ὁ Μοσχονησίων Γαβριήλ ὡς εἶδον ἐπὶ πλακὸς ἀνακειμένης ἐπὶ τῆς κυρίας εἰσόδου τῆς μονῆς. Δεύτερος δὲ κτίτωρ λογίζεται ὁ ἐγγώριος Παΐσιος Προυπίδης· οὗτος διορισθεὶς τὸ 1795 ἡγούμενος ἀφιεροῖ ὅλα τὰ ἑαυτοῦ προγονικὰ κτήματα ἐν αὐτῇ, ἣν καὶ ἐπεσκεύασε μετὰ εἰκοστατίαν δαπανήσας πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδας γροσίων, ἥς μῆκος μὲν 64 καὶ πλάτος 53 βημάτων. Κατεστράφη ὅμως ἐπὶ τῆς παλιγγενεσίας καὶ ἱστορικῇ κατέστη ἀπὸ τότε, διότι ὡς ἀφειτηρίαν τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν οἱ Μοσχονήσιοι πρεπόντως τὴν θέσιν ταύτην ἐξέλεξαν ἵνα κωλύσωσι τὴν εἰσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ, περὶ ὧν ἐν εἰδικῇ μελέτῃ θὰ εἴπω. Μετὰ τὴν καθησύχασιν δὲ τοῦ ἐθνικοῦ ὀρίζοντος ἦλθον δύο φιλέρημοι πολῖται ἵνα ἀνοικοδομήσωσι ταύτην, ἀλλ' ἐπανακάμψαντος ἐν τῇ πατρώῃ τοῦ εἰρημένου Παΐσιου ἐκ τῶν Κυκλάδων, ἔφυγον ἀψάμενοι τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν τῶν Σελίνων μονήν. Λίθον ἐπὶ λίθου δὲν ἔθηκε κατόπιν ἐπὶ τῆς μονῆς ταύτης ὁ ρηθείς, ἀλλ' ἔχων διὰ βίου αὐτὴν ἐμερίμνει καὶ ἐρρόντιζε τὰς ἐπικαρπίας τῶν κτημάτων νὰ ρίπτῃ ἐν τῷ βελαντίῳ, μολονότι ὁ τότε ἀρχιερεὺς ἵνα δελεάσῃ ἔγραψεν ἐν τῷ κώδικι ὅτι καὶ πάλιν οὗτος ἀνήγειρε τὸ μοναστήριον, ὅπερ ὡς ψευδῇ πληροφορίαν ἀκυροῖ ὁ Σμύρνης Παΐσιος. Αὐθάδης καὶ βλάσφημος ἦν ὁ ἡγούμενος οὗτος, καὶ εἰς τὰ Καλλιμακὰ χαλκεῖον σκευωριῶν κατέστησε τὴν μονήν, διότι ἀπήλαυε τῆς εὐνοίας καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Κυδωνίαις ζαπλοῦτου οἰκογενείας τοῦ Χατζῆ Ἀθηνασίου Χατζῆ Γεωργίου, εἰς ἥς τὸ μέγαρον ἐτρέφετο ὡς πνευματικός, καὶ ἁπᾶς τοῦ μηνὸς ἐπεσκεπτετο τὴν αὐτοῦ μετάνοιαν, ἐν τοσούτῳ ἡγουμένευεν ἐβδομηκοντα καὶ τρία ἔτη ἐν πλήρει ὑγιείᾳ καὶ ἐτάφῃ ἐν αὐτῇ κατὰ τὰ 1868· τότε εὐρέθησαν παρ' αὐτῷ ἔγγραφα ἐπίσημα, σχετικὰ δὲ τὰ πλείονα ὡς πρὸς τὰ

τότε ἔθνικῶς γεγονότα καὶ πρὸς τὴν ἡμετέραν πόλιν καὶ ἐπισκοπὴν, ἅτινα ἐνέκρινεν ὁ τότε ἐπισκοπεύων ἵνα καὼσιν ὁπῶς μὴ ζητηθῇ λόγος· καὶ διὰ τῆς πράξεως ταύτης πολλὰ ἀπώλεσεν ἡ ἱστορία τῶν ἐν τῇ Ἀπολλωνιαδὶ λεκάνῃ κειμένων δύο πόλεων.

Ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἐλληνικῆς παλιγγενεσίας μέχρι σήμερον ἐν ἐρειπιώδει καταστάσει διατελεῖ ἡ μονὴ περὶ ἧς ὁ λόγος, καὶ τοὶ ἡμίκλημοι εὐρίσκονται οἱ τοῖχοι, ἐντὸς δὲ πενιχρὰ ὀλίγα δωμάτια καὶ ὁ ναὸς ἀκέραιος—μὴ ἐλκυσθεὶς ὡς ἐκ τοῦ θοῶτατος καὶ στερεοῦ καθὼς καὶ ὁ τῆς μονῆς τοῦ Τροπαιοφόρου—μετὰ τῶν διασωθεῖσων ἀξιολόγων εἰκόνων τοῦ ἸΗ' αἰῶνος. Λείψανα δὲ εὐρίσκονται ἁγίων Βαρβάρου, Ἐλευθερίου, Γεωργίου τοῦ Χισπολίτου, βασιλίσσης Θεοδώρας, Τρύφωνος καὶ Πολυδώρου. Σεμνύνεται δ' ὅτι ἐμόνασεν ἐν αὐτῇ καὶ ὁ ὁσιομάρτυς Λουκᾶς, μαρτυρήσας ἐν Μιτυλήνῃ κατὰ τὰ 1802, ὅστις ἐπίτηδες ἦλθε καὶ πάλιν ἐν αὐτῇ ἐξ Ἀθῶνος μετὰ τοῦ προστάτου Βησσαρίωνος ἵνα λάβῃ τὰ ἐφ' ὅδια τῆς ἐπουρανίου πρὸ τοῦ μαρτυρίου κατὰ τὸ Λειμωγάριον τοῦ ἐκ Χίου Νικηφόρου.

Ἰγουμενούς δὲν δεικνύει πολλοὺς ὁ σχετικὸς κώδιξ εἰμὴ τὸν ρηθέντα Παΐσιον καὶ τὸν ἱερέα Χρῆστον· ὁ τελευταῖος διορισθεὶς τὸ 1879 ἰσοθίως ὡς πᾶρεργον ἔχει τὸ ἀξίωμα διότι ἱερατεύει ἐν τῇ πόλει, ἐνῶ ἕτερος λαμβάνει τὰς προσόδους τῶν κτημάτων· ἐν τῷ σούτῳ φροντίζει ὅσον τὸ ἐφικτόν. Οὐ μακρὴν ὁμῶς τοῦ μοναστηρίου τούτου εὐρέθη κατ' αὐτὰς μεσαιωνικῇ μονῇ τῆς Εὐαγγελιστρίας, ἣτις ἀρχιερεῖ πλέον τὴν ιδεάν τῆς ἀνεγέρσεως τούτου προτιμωμένης νῦν τῆς παλαιτέρας.

ΤΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Εὐρίσκεται ἡ μονὴ τοῦ Μυρελλήτου εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ καλλιδένδρου λοφοπεδίου *μαριγέλης βράχοι*, ἐπὶ τῆς βορειοανατολικῆς πλευρᾶς τῆς μεζονος νήσου τῆς ἐπὶ τῆς χερσονήσου Πατερίας, ὁρῶσα μετὰ ποιητικοῦ ἐνδιαφέροντος τὰς ἐγγυὺς κορυφὰς τῆς πολυπτύχου καὶ ὑψηλῆς Ἰδῆς ὡς καὶ τὴν ἐκτενῆ θάλασσαν τοῦ Ἀδριαμυττηνοῦ· διελιάζουσι δὲ τὸν θει-

ατὴν καὶ τὰ κύματα τῆς πολυπλοΐας αὐτῆς κτυπῶσι πρὸ τῶν κρασιπέδων τῆς μονῆς, ἐνῶ ἡ παρκαμμένη εὐχθὺς ἀγκύλη μαῖου ἀηδάνει χορηγεῖ ἀγχαθὰ τινὰ τῆς θαλάσσης· ἀλλὰ καὶ ὀλίγα δένδρα τῶν ἐσπερίδων διακασμοῦσι τὸ ἔσω καὶ ἀένναος πηγὴ διαφρανοῦς καὶ ὑγιεινοῦ ὕδατος, διερχομένου ὑπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἡ συμπεριφορὰ τοῦ ἡγουμένου, πάντα ταῦτα καθιστῶσι τὴν μονὴν ποθητὴν θερινὴν ἐνδιαίτημα. Κρυερά δὲν εἶνε κατὰ τὸν χειμῶνα αὕτη, διότι εὐρίσκειται ἐντὸς δύο γηίνων ὑψωμάτων, ἐξ ὧν ἐκάτερον διακόπτει τὴν ὁρμὴν τοῦ ἀρκτικοῦ, σοφῶς κτισθεῖσα ἐντὸς καμπύλης, ἀλλ' ἴσως τὸ ὕδωρ ὠδήγησεν τοὺς θεμελιωτὰς εἰς τὴν τοιαύτην θέσιν. Μειγιστάνες καὶ μητροπολίται κηθύμνησαν ὑπὸ τὴν σκιάδα τοῦ σεμνείου τούτου, μὴ θαρτηθέντες τὴν τριώρον ὁδοιπορίαν ἐκ τῆς πολέως νησιωτῶν καὶ μὴ δειλιάσαντες τὸ ἀπόκρημνον τοῦ τόπου, ἀλλὰ τὸ πανευφρόσυνον τῆς θέας ἐδελέασαν. Καὶ τίς ἐπίγονος ἡμῶν θὰ ἐρραντᾶζετο ὅτι ἐντὸς τοιοῦτου ἀποκέντρου ὑπῆρχε σεπτὸν ἱδρυμα καὶ πολυφίλητον;

Σεμνύνεται ἡ μονὴ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐπικαλυμμένη τὰ σελίνα· ἡ ἐπίκλησις ὅμως αὕτη θεωρεῖται παλαιὰ ἢ μεσαιωνικὴ διατηρουμένη μέχρι τοῦδε ἐν ἐγγράφοις καὶ κώδιξι· καὶ φαίνεται ὅτι ἐν αὐτῷ τῷ μέρει θὰ ἐφύοντο ποτε ἄγρια σέλινα ὡς καὶ νῦν ἀθάνατοι καὶ ὀλίγιστα δρυῖς, σπάνια δένδρα ἐπὶ τῆς ἐλασσετέρους μεζονος. Δὲν εἶνε δὲ περίεργον πῶς ἡ μονὴ τῶν Σελίνων ὠνομάσθη τοιοῦτοτρόπως καθότι καὶ ἐν Πελοποννήσῳ ῥεῖι ποταμὸς Σελινοῦς, καὶ ἐν Κρήτῃ σώζεται πολίχνη Σελίνου καὶ ὁ ἐπίσκοπος τιτλοφορεῖται Κισσάμου καὶ Σελίνου, ἀλλ' εἰ μεταγενέστεροι θὰ μειδιάσωσιν ὅταν ἴδωσιν ἐν ἀργυρῇ νεωτάτῃ θήκῃ τῆς μονῆς τοῦ σελίνου, προσελθὼν ἐξ ἀμαθείας τοῦ χαράξαντος.

Μῆκος ἔχει ἡ μονὴ 80 βημάτων καὶ πλάτος 34, ἢ κάλλιον 46 καὶ 18 γεωμετρικῶν πήχεων· κοσμεῖται ὑπὸ θαλάμων εὐρυχώρων ὑπὲρ τοὺς εἰκοσι καὶ περικυκλοῦται ὑπὸ ὀδοντωτῶν τοίχων ὡς ἐκ τοῦ ἀμφιθεατρικοῦ· φαίνεται δ' ὅτι ἐπεσκευάσθη κατὰ τὰ 1771 καὶ 1795 ὡς δηλοῦται ἐπὶ λαξευμένων χρονολογιῶν καὶ τοι μετὰ τὴν παλιγγενεσίαν ἀνεεώθη ἐκ θεμελίων.

Ὁ ναὸς ἐν τῷ μέσῳ κεῖται· ὀπλίτην δὲ παριστᾷ τὸν ἅγιον ἢ φερώνυμος εἰκὼν χρονολογουμένη ἀπὸ τοῦ 1321, δωρηθεῖσα δὲ πρὸ τινος ὑπὸ τῆς ἀθωνιάδος μονῆς, τῆς Μεγίστης Λαύρας, καθὼς καὶ τέσσαρες μεγάλαι ὑπὸ τοῦ κυδωνιακοῦ ναοῦ τοῦ Προδρόμου, ἔργα αὐστηρᾶς σχολῆς, ἐνῶ αἱ εἰκόνες τῆς μονῆς ἀπωλέσθησαν ἐπὶ τῶν δεινῶν καὶ αἱ νῦν ἱστάμεναι ἐπὶ τοῦ τέμπλου ἐγένοντο τὸ 1834. Λεῖψανα ἄγρια κέκτηται τῆς ὀσιομάχτουρος Παρασκευῆς, τιμᾶχιον κεραλῆς, ὀστέριον δὲ Τρύφωνος, Χαραλάμπους καὶ Μοδέστου· ταῦτα δὲ ἐν πολυτίμῳ θήκῃ ἐτέθησαν ὑπὸ τοῦ νῦν ἡγουμένου. Καὶ ἐν τῷ ἱερῷ θήματι ἀποκτᾷ βιβλία 93 μεγάλα, ἐξ ὧν τὰ ἡμίση ἐκκλησιαστικὰ καὶ χειρόγραφον χαρτῶν· εἶνε δὲ τοῦτο μηνιαῖον τοῦ νοεμβρίου καὶ σύγκειται ἐξ 638 σελίδων, ἄλλοτε δὲ κτήμα τῆς μονῆς τοῦ Λειμῶνος. Ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Μοσχονησίων Παΐτιου ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῆς μονῆς ταύτης κατὰ τὴν 9' μαΐου 1874 ἐν μέσῳ ἀπείρου λαοῦ.

Ἡγουμένευσαν ἐν ταύτῃ οἱ ἐπόμενοι οὕς διεφυλάχξατο ὁ χρόνος· Ὁ Δανιὴλ ἀπὸ τοῦ 1801 μέχρι δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη· αὐτὸς ἀριέρωσε τὴν Ἰουλίαν νησιῖδα καὶ τοι ἀπὸ τοῦ 1782 ἤρχισε νὰ ἀγοράζῃ χωράκια ἢ μονή. Ὁ Μελέτιος μοναχὸς, ὅστις δωρήσας εἰς τὴν μονὴν ἀγροὺς καὶ πεντακισχίλια γρόσια, ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ καὶ διςχίλια τοῖς πτωχοῖς τῆς πόλεως νησιωτῶν, μετὰ διετίαν δὲ νὰ τῷ ἐπιστραφῶσιν. Ὁ Γερμανὸς μοναχὸς μετὰ τοῦ συνηγουμένου Γεροδημητρίου ὑπηρετοῦσιν ἐπὶ διετίαν μετὰ τὰ δεινὰ. Ὁ Ἰγνάτιος ἱερομόναχος, ἐκ Χίου καταγόμενος, διετέλει ἀπὸ τοῦ 1834 μέχρι πετραετίας. Ὁ ἱερεὺς Στέφανος τὸ 1854· οὗτος πολλάκις ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς πόλεως χάριν ὑποθέσεων τῆς κοινότητος ἀπεστάλη πρὸς τὰ ὑπουργεῖα, μόνον χάρισμα ἔχων τὴν γνῶσιν τῆς ὀθωμανικῆς, ἐνῶ τὸ πλεῖστον ἔζησεν ἱερατεύων εἰς τὰ ἀδραμυττηνὰ χωρίδια. Ἀκολούθως ἡ μονὴ ἐδόθη μετὰ τῶν κτημάτων εἰς τινὰς λαϊκοὺς πακτωτάς, οἵτινες ὄντες γεωργοὶ καὶ ποιμένες κατέστησαν ταύτην θρωμερόν ποιμνιοστάσιον. Ὁ μόνος δὲ ὅστις ἀνέδειξεν αὐτὴν λαμπρὰν εἶνε ὁ ἐγγῶριος Μιχαὴλ Κρίκας ἢ Χαρβαλιᾶς· οὗτος ἐξηκοντού-

της κατήλθεν ἐξ Ἀθῶνος τὸ 1865 ἐνταῦθα καὶ ἐξορημάτισεν ἡγούμενος μέχρι εἰκοσιδιετίας· ἀνήγειρεν ἐκ νέου τὸν ναὸν κατὰ βυζαντικὸν ρυθμὸν, ἐκαλλώπισεν αὐτὸν δι' ἀμφίων καὶ σκευῶν καὶ ἀνφοδομήσεν ὅλον τὸ μοναστήριον ὡς ἐκ τῶν συχνῶν ἐπισκευῶν καὶ προσθηκῶν, δίδων ἐτήσιον τῇ σχολῇ τῆς πόλεως ποσὸν ἐκ 1200 γροσίων· ἀνέδειξε δὲ μοναδικὸν καὶ ἐφ' ὅλων εὐσεβέστερον διὰ τῶν συχνῶν ἀγρυπνιῶν, ὥστε σωρηδὸν ἔτρεχον ὁ κόσμος· κατεγράσθη ὅμως ὁ ἱερεὺς οὗτος τὴν θέσιν καὶ ὑπὸ φιλοχρηματίας κεντηθεὶς κατέστησέ ποτε αὐτὸ χρησρύγετον λαθρεμπορῶν πυρίτιδος καὶ νικησιανῆς, ὥστε ἐπαύθη ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων. Διωρίσθη λοιπὸν περὶ τὰ 1877 ὁ μοναχὸς Γαβριήλ, ἐκ Χανίων τῆς Κρήτης ὀρμώμενος, ὑποτακτικὸς τοῦ ρηθέντος ἐκ παιδικῆς ἡλικίας, ἀνὴρ καλοκῆγχατος καὶ δραστήριος, ὅστις νέα κτήματα ἐχορήγησε τῇ μονῇ καὶ εὐπρέπειαν ἐσωτερικὴν, ὥστε μετὰ τοῦ Μιχαήλ καὶ ὁ Γαβριήλ νέοι κτίτορες ἀναδεικνύονται. Ὁ Μιχαήλ ἐπεσχέθη ἵνα δωρήσῃ τῇ μονῇ κτήματα, ὡς ἐκ τούτου καὶ ἐκ τῶν ὑπηρεσιῶν ἀπεφασίσθη ἡ νὰ σιτίζεται ἐν τῇ μονῇ ἡ νὰ λαμβάνῃ ὑπὸ τοῦ διαδόχου ἐπτάλιρον ἐτήσιον, ἐπειδὴ ὅμως παρεσπόνδησεν οἱ προὔχοντες μετὰ τοῦ ἀρχιερέως ἡκύρωσαν τὴν συμφωνίαν διὰ πρακτικῶς τὸ ἔτος 1883, ὥστε ὁ ἄνθρωπος ἐπανέκαμψεν εἰς Ἀθῶνα φέρων ἐν τῷ θυλακίῳ τριακοσίας λίρας, θρηνῶν δὲ ὅτι ἐβλάχθη καὶ τὸν πατριάρχην πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ τὸν Γ'. ἐπεκαλίσθη, δι' οὗ ἀντηλλάγησαν σχετικαὶ ἐπιστολαὶ μετὰ τοῦ νῦν Σμύρνης Βασιλείου.

ΤΟ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Εἰς ἀπόστασιν χιλιομέτρου μεσημβρινῶς τῆς μονῆς τῶν Σελίνων εὐρίσκεται ἐν περιφανεί τόπῳ τὸ μοναστήριον τῶν Θεσπεσίων Δώδεκα Ἀποστόλων, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς θέσεως *λαγκαδάς*, μακρὰν δὲ τῆς θαλάσσης ὥσει ἡμίσεως νέου σταδίου. Τὸ ἀμυθηατρικὸν τούτου ὄρξ ἐπιχαρίτως τὰς Κυδωνίας, τὴν βόρειον πτέρυγα τοῦ Μοσχονησίου, τὸ θα. σύμπλεγμα τοῦ ἀρχιπελάγους τῶν Ἑκατοντήσων, ἐντεῦθεν δὲ τὴν Ἰδην καὶ τὸν Ἀδραμυττηνόν.

Ἐκτίσθη τελευταίως ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Μοσχονησίων Κυρίλλου τοῦ Α΄. κατὰ παράδοσιν τῶν γηραλίων καὶ τὴν ἐπίσημον τοῦ Μοσχονησίων Καλλινίκου τοῦ Α΄. μαρτυροῦντος ὅτι ὁ κτίτωρ μετεκόμισεν εἰς αὐτὸ ἐκλεκτὴν ὕλην ἐκ τοῦ μοσχονησιακοῦ νησιδίου Δασκαλείου πρὸς εὐπρέπειαν. Πλάτος 56 καὶ μῆκος 65 θημάτων ἔχει καὶ ὡς ἐκ τῶν σωζομένων συμπεραίνω ὅτι θὰ ἐκασμεῖτο ὑπὸ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ δωματίων ἢ κάτω καὶ ὑπὸ τραπεζῶν ἢ ἄνω ὀρορή. Ὁ ναὸς ἵσταται εἰς τὸ μεσῶν τῆς ἀνατολικῆς πλευρῆς καὶ ἐν αὐτῷ κατέρχεται τις διὰ πέντε μαρμαρίνων βαθμίδων, σχεδίου δὲ τῶν παρελθόντων αἰώνων καὶ τὸ μόνον τοιοῦτον λείψανον ἐνταῦθα· μαρμαρίναι εἰσι δὲ αἱ στηλῆαι τῆς θύρας τοῦ ναοῦ καὶ ἐπὶ αὐτῶν ἐδείκνυτο χρονολογία, αῶν', σωζομένη ἐν τινι πλύστρῃ τῆς μονῆς τῶν Σελίνων, διότι ὁμολογητέον ὅτι ἀρκετὴν ὕλην ἐσφρατερίσθη καὶ αὕτη ὅτε ἀνωκοδομεῖτο μετὰ τὴν παλιγγενεσίαν. Ἐρειπιὼν εἶνε ὅλως μέχρι τοῦδε ἀπὸ τῆς πανωλεθρίας ἐκείνης τῶν δύο πόλεων, καὶ μόνοι ὑπάρχουσι, πλὴν τῆς μεγάλης κινστέρνας, ἡμικρημναι τοῖχοι τῆς μονῆς καὶ τοῦ ναοῦ, ἐν μέσῳ χώρων πολλῶν καὶ ἀρθόνων ὑφ' ὧν οἱ ὄρεις συρίζουσι.

Καὶ περὶ τῶν ἡγουμένων ὀλίγα γνωρίζω : Ὁ Ἰωαννίκιος διατελεῖ τοιοῦτος πρὸ τοῦ 1802. Ὁ μοναχὸς Παγκράτιος, ὁ τελευταῖος ταύτης μέχρι τοῦ 1821, πατήρ δὲ τῆς ἐμῆς προμητόρος· δι' ὃ καὶ δύο εἰκόνια τῆς μονῆς εὐρίσκονται παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ οἰκογενείᾳ, σπάνια καὶ πολύτιμα ὡς πρὸς τὰ σημερινὰ τῆς μονῆς περὶ ἧς ὁ λόγος, ἧς τὴν πανήγυριν τελεῖ ἀπὸ τινος ὁ ἡγούμενος τῆς Λέκκας ἐπὶ τόπου.

ΤΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Παρὰ τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ τοῦ ἱσθμοῦ τῆς Μοσχονήσου, ἐντὸς τοῦ κόλπου τῆς Πατερίτσας, καίται ἐπὶ πετρώδους ὀμαλοῦ νησιδίου ἡ μονὴ τοῦ Τροπαιοφόρου, ἐπονομαζομένη τὸ *Υψηλί*, διότι ἡ εἰκὼν τοῦ ἀγίου ἐκ μωσαϊκοῦ ὑπῆρχεν αὐτόθι—καθὼς ἐν τῷ Ἀθωνι ἡ μονὴ τοῦ Σταυρονικήτα ἐπιλέγεται ἅγιος Νικόλαος ὁ ὁστρειδᾶς, διότι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν

εἰκονομάχων εὐρέθη ὅσπρασιν κεκολλημένον ἐπὶ φερωνύμου ἐκ ψηφιδωτοῦ εἰκόνας — ἡ ἀρήρπασε τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τοῦ ἐνταῦθα νησιδίου Γυμνασίου, κοινῶς Σερέρι, ἔνθα ὁμώνυμον τοῦ ρηθέντος ἁγίου ναΐδιον ἔρημον ὑπάρχει, διὰ ψηφιδωτοῦ πολυτίμου ἔχον τὸ δάπεδον ἐστρωμένον μέχρις ἐχθές ὡς λέγω ἐν ἀρχῇ ταύτης μου· καλεῖται λοιπὸν ἡ μονὴ αὕτη ἅγιος Γεώργιος τὸ Ὑψηλὸν ἢ καὶ ἅγιος Γεώργιος εἰς τὸ νηοτάκι τῆς Πατερίτσας.

Κτίτωρ νέος ἐγένετο ταύτης ὁ συμπολίτης Δωρόθεος ἱερομόναχος Ἰωηρίτης περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΗ΄. ἐκατονταετηρίδος, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐμόναζον ἐν ταύτῃ πατέρες καὶ καλογραῖαι ἀναμίζῳς ἐκ τοῦ κώδικος θεοχαιῦται· ἀνήγειρε δὲ τὴν μονὴν ἐξ ἰδίων κόπων καὶ εἰργάσθη ἐπὶ τριακονταετίαν περίπου· ἐρωδίχσε διὰ κτημάτων καὶ δι' ἁγίων λειψάνων καὶ ἐτήρη ἐν αὐτῇ κατὰ τὴν γ' δεκεμβρίου 1786 πρὸ τοῦ ναοῦ, ἔνθα καὶ ἐπὶ μαρμαρίνης πλῆκτος σύνταμον ἐλαξεύθη πεζὸν ἐπιτύμβιον, σωζόμενον εἰσέτι. Ἀμέσως δὲ ἀναλαμβάνει τὴν ἡγούμενίαν ὁ ἐπ' ἀδελφῇ ἀνεψιὸς τοῦ Δωροθέου, Χατσῆ Παΐσιος, ὃν ἡγούμενον κατέστησεν ἐν ἔτος πρὸ τοῦ ἐαυτοῦ θανάτου· ὁ ἀνὴρ οὗτος ἀνεκίνησε τὴν μονὴν τὸ 1804 διὰ πεντακσχιλίων καὶ δισχιλίων γροσίων τὸ μετόχιον τῆς μονῆς τῆς γῶρας τοῦ νησιῦ, νοσημένης τῆς πόλεως Μισχρησιῶν οὕτως ὑπὸ τῶν ἀπλοικῶν. Ἀθικτον ἔμεινε τὸ ἱστορικὸν τοῦτο καθιδρυμα ἐπὶ τῆς πανωλεθρίας ἐκείνης, ἐν ᾧ διεσώθησαν ἐξιδρυμένοι καὶ τρεῖς ψυχὰι μισχροησιακαί· αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος εἶνε ὁ ἡγούμενος ἐκεῖνος ὅστις ἐπέλεσε τὸν ἁγισμὸν τῶν ἐγκαινίων τῆς πατρίδος μου· ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐπισκευάσθη ἡ μονὴ ὡς ἐν κώδικι ὀρᾷται ἄρξομένου τοῦ ἔργου κατὰ τὴν κε' αὐγούστου 1825, τοῦθ' ὅπερ ἀναχρονισμὸν θεωρῶ, ἐπειδὴ εἶνε πασίδηλος ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ἐπανόδου τῶν ρηθισῶν ψυχῶν ὡς πρῶτων ἰδρυτριῶν τῆς νεωτέτης πόλεως ἡμῶν, καὶ συμπεράνω ὅτι ὁ ἡγούμενος μετέβη εἰς τὴν Ἰωνίαν ταχύτερον ἵνα λάβῃ παρὰ τοῦ μητροπολίτου Σμύρνης τὸν κανονικὸν διορισμόν, ἐπειδὴ ἐν τῷ κώδικι αἱ πρᾶξεις λεπτομερῶς δὲν κατατάσσονται εἰμὴ μετὰ πενταετίαν, ἔπεται ὅτι ὡς κορωνίδα ἔθελαν τὴν εἰρημένην χρονολογίαν. Πεντήκοντα ἔτη ἡγου-

μένευσεν ὁ Παΐσιος ἐν αὐτῇ καὶ ἐτάφη ἐν τῷ μνημείῳ τοῦ αὐτοῦ θείου κατὰ τὰ 1834.

Πεντάγωνον εἶνε τὸ σχῆμα τῆς μονῆς τοῦ Ψηφίου ἔχον πρὸς ἀνατολὰς μὲν 47 βημάτων μῆκος, πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἄρκτον ἀνὰ 42, καὶ πρὸς τὰ ζεφύρεα ἐνθα καὶ ἡ πρόσοψις ὡς ἀμβλεῖα γωνία 65. Ὁ ναὸς ἐν τῷ μέσῳ τῆς μονῆς κεῖται κοσμίως καθ' ὅλα καὶ μνημεῖον τοῦ ἄλλου αἰῶνος, στολιζόμενος ὑπὸ λαμπρῶν εἰκόνων, ἔργων τοῦ ἐξ Ἀμουργοῦ Ἀντωνίου, φερουσῶν χρονολογίαν ἡ μὲν τοῦ ἀγίου τὴν 1785, αἱ δὲ τῶν ἐτέρων 1757, καθ' ἣν ἐπεσχὴν ἐκέκτετο καὶ ἱερὰ λείψανα. Ὁ δὲ κυκλώπειος πῶς πύργος τῆς μονῆς διὰ τῶν ἀμυντικῶν δηλοῖ ὅτι αἱ κτίtores ἐποιοῦν ταῦτα ὑπ' ὅψει ἔχοντες παρουσιασθησομένην τυχὸν ἀνάγκην ὑπερασπίσεως, ἐνῶ αἱ τέσσαρες κινστέρναι ἀνεπλήρουν τὴν λειψυδρίαν πάντοτε.

ὑπὸ τῆς πόλεως Μοσχονησίων ἐχορηγήθη ὡς προῖξ καὶ ἀναφαιρέτον κτῆμα ἡ μονὴ τοῦ Ψηφίου μετὰ τῶν κτημάτων καὶ πραγμάτων αὐτῆς εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Μοσχονησίων κατὰ τὰ 1848 διὰ πατριαρχικοῦ σιγιλλίου· ὅτε δὲ ἐθεσπίσθησαν αἱ ἀρχιερατικαὶ ἐπιχορηγήσεις, ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως ἡ τοῦ Μοσχονησίων ἐπισκόπου ἐκ 12,000 γροσίων ταμειακῶν μετὰ τῶν προσόδων τῆς ρηθείσης μονῆς πρὸς χάρην παντὸς φιλοπάτριδος· ἀλλ' ὁμως ἡ ἐπισκοπικὴ φειδωλία καὶ ἡ προὔχοντικὴ ἀμέλεια σὺν τῷ χρόνῳ κατέστησαν ἡμίκλημον τὴν μονὴν ταύτην, ἐνῶ τὰ περιτοιχίσματα αἰτοῦσιν ἀκέραια αἱ δίκαιοι ἵνα μὴ ὁ λαὸς ἀγανακτῇ κατὰ τοῦ δικαιοῦχου, ὃν ἐπροίκισε διὰ τῆς πλουσιωτάτης ἐκ τῶν μονῶν τοῦ τόπου.

Ἐχρημάτισαν ἡγούμενοι ἐν τῷ σεμνείῳ τούτῳ οἱ ἀκόλουθοι: Ὁ Δωρόθεος, ὁ κτίτωρ. Ὁ χατσῆ Παΐσιος, ὁ δεύτερος κτίτωρ. Ὁ ἱεροδίακονος Γρηγόριος Τσάτσης ἢ Μισιρλῆς τὸ 1835, ὅστις ἀφοῦ ἔλαβεν εὐτυχοῦσαν ταύτην, χωρὶς νὰ πράξῃ τι ἐπωφελές, ἐχρέωσεν ἀντὶ εἴκοσι χιλιάδων γροσίων ἐπὶ πενταετίαν διακρίνας, καθὼς μνημονεύει κοινὴ ἀναφορά· ὥστε καὶ αὐτὸς ἔλαβε μερίδιον ἐν τῷ κειρῷ ἐκείνῳ τοῦ σφετερισμοῦ προστατευόμενος ὑπὸ τινων χατσῆδων συγγενῶν. Ὁ Ἰάκωβος τὸ 1842. Ὁ λαϊκὸς Νικόλαος Ἀλβανίτης,

πακτωτῆς τῶν κτημάτων ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη καὶ τῆς μονῆς ἐπιβλέπτῃς.

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΑΙ ΚΤΗΜΑΤΑ

Ἐπειδὴ αἱ μοναὶ αὗται τῶν Μοσχονησίων εἰσὶν ἐνοριακαὶ οἴκοθεν νοεῖται ὅτι ὑπάγονται εἰς τὴν ἄμειστον δικαιοδοσίαν τῆς αὐτῶν ἐπισκοπῆς. Περὶ δύο μονῶν γνωρίζομεν, ὡς τοῦ Προδρόμου καὶ ἁγίου Γεωργίου, ὅτι ἐμόναζον πατέρες ἐν αὐταῖς καὶ κατὰ συνέπειαν ὅτι τὸ πολίτευμα ἦν κοινοβιακόν. Δὲν γνωρίζομεν ὅμως ἂν τὸ ἡγούμενοσυμβούλιον ἢ τὸ κοινὸν τῆς μονῆς διώριζεν ἡγούμενον ἢ ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ τῶν προεστώτων, ὃ ἔπραττον βεβαίως διὰ τὰ ἄνευ μοναχῶν. Οἱ ἡγούμενοι διωρίζοντο ἰσοβίως· ἡ δὲ ἀμέλεια καὶ ἡ μὴ ἀκριβοὺς ἐκπλήρωσις τῶν καθηκόντων διέσπα τὴν σύμβασιν. Ἐν γένει δὲ ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ τῶν δημογερόντων καθῶς καὶ τὴν σήμερον εἶνε ἡ διοικοῦσα τὰ μοναστήρια ἀρχή.

Οὐδεὶς δὲ ἡγούμενος ἐδικαιοῦτο νὰ ποιήσῃ μοναστηριακὸν χρέος, ὅπερ δὲν ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ τοιοῦτον ἔχον δὲν ἦτο ἐσφραγισμένον διὰ τῆς σφραγίδος τῆς σχετικῆς μονῆς καὶ τῶν ὑπογραφῶν τοῦ τοῦ ἡγουμένου, τῶν δημογερόντων καὶ τοῦ ἀρχιερέως κατὰ τὸ θέσπισμα τοῦ Σμύρνης Πατρίου, γενόμενον κατὰ τὴν ιδ' ὀκτωβρίου 1854, καθ' ἣν ἐποχὴν καὶ καταγραφὴν τῶν πολιτῶν ὑπαρχόντων πάσης μονῆς συνέταξεν· ὡς φόρον ἔδιδον οἱ ἡγούμενοι εἰς τὸν μητροπολίτην καὶ εἰς τὸν ἐπίσκοπον ὠρισμένα τινὰ χρηματικὰ ποσὰ κατ' ἔτος ὡς διαρωτιζόμεθα ἐκ τῶν κωδίκων· ἐπὶ παραδείγματι ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἢ τὸ *Υἱοὶ* διδὲ κατὰ τὸ 1834 *φιλότημον* καλούμενον τῷ Σμύρνης Χρυσάνθῳ ἐξακόσια, τῷ δὲ Μοσχονησίων Καλλινίκῳ πεντακόσια καὶ τριακόσια ὡς δύο ἑτῶν ἐμβατοίκιον.

Κατὰ τὸ 1860 ἐξελαίωσε τὰ μοναστηριακὰ κτήματα ὁ Μοσχονησίων Κύριλλος μετὰ τῶν προϋχόντων καὶ ἀπὸ τότε ἀπώλεσαν τὰ μεταλλεῖα οἱ ἡγούμενοι δι' ὧν ἐτρέφοντο καὶ ὅπως οὖν διεκόσμου. Προσάρτησιν τῶν ἀγρῶν τῆς μονῆς τῶν θεσπεσίων Ἀποστόλων ἐποίησεν ὁ ἐπίσκοπος μονομερῶς κατὰ τὰς 15. ἀπριλίου 1861 πρὸς τὴν μονὴν τῆς Λέκκας, ὡς

μὴ ἐχρύσης πόρους, οὔτε εἰσοδήματα ἐκ τῶν ἐξοικονομῆται, πρὸς ἀνγκούρεσιν, ὡς ἐρεπίου ὄντος τοῦ μοναστηρίου τῶν Ἀποστόλων· λέγων ὅτι, τὸ προταρτώμενον μοναστήριον μετὰ τῶν κτημάτων ἦσαν παρὰ κεχωρημένα καὶ εἰς τοὺς προκатоχους τοῦ καὶ ἐνέμοντο τὸ εἰσοδήμα ἀγρῶν καὶ ἐλαιοδένδρων· ἐπὶ τρία ἔτη δὲ ἐχάρη ὁ τῆς Λέκας τὴν δωρεὰν ταύτην καὶ ἔμεινε μόνη ἡ πικρή γυρις καὶ αὕτη ἀσήμαντος. Νῦν ὅλα διδόνται ἐτησίως εἰς πακτωτὰς ἢ καὶ ἐπὶ τινὰ ἔτη εἰς τοὺς κατὰ κειροὺς ἡγουμένους, ἢ οἱ πρόσδοι ὠρισμένων ἐτῶν χρεῖζονται τῷ ἡγουμένῳ ὅπως διαπνήσῃ πρὸς εὐπρέπειαν τῆς μονῆς. Ὅλα αἱ ὠρεῖλαι, αἱ προσερχόμεναι ἐκ τῶν μοναστηριακῶν πλὴν τῆς προίος, καθαφαί πάσης ὑποχρεώσεως κατατίθενται ἐν τῷ ταμείῳ τῶν σχολῶν τῆς πόλεως καὶ θεωροῦνται ὡς παρακαταθήκη ἐντόκως παρεχομένη ἐν εὐπολῇ τοῖς πολίταις· ὥστε διὰ τῶν χρημάτων τοῦτοι ἀνεκαίνισαν οἱ Μοσχονήσιοι τὰ σχολεῖα λαμπρότατα κατὰ τὸ 1880. Ἡ ἐκλαίωσις ἐγένετο ὡς πρᾶξις ἀνεπίσημος ἢ μονομερής, διότι ἡ μητρόπολις οὐδόπως εἰδοποιήθη οὔτε τὸ πατριαρχεῖον καὶ ὁμοῦς ἔκτοτε ἡ πρᾶξις αὕτη ἐθεωρήθη καὶ λογίζεται ἔτι καὶ νῦν ἱερὰ, ἱερωτάτη.

Ἐκάστη μὲν ἑξειδίαν κτηματικὴν περιουσίαν ἔχεις ἄνω τῶν χιλίων λίρων· π. γ. τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου κέκτηται κῆπον ἀξιόλογον, ἐλαιῶνας καὶ γαίας αἰτνες ἐν εὐφορίᾳ παράγουσι σιτηρὰ μὲν 200 σχεδὸν κοιλὰ, ἐλαιὸν δὲ ἄνω τῶν 600 λαγγινίων, ἐτησίως δ' ὅλα ταῦτα ἐνοικιάζονται ἀντὶ 4000 γροσίων ἀγοραίων· τὰ τοῦ Προδρόμου 8000 καὶ ἄλλοτε 4000, τὰ τοῦ ἁγίου Δημητρίου 2000, τὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων 1500, τὰ τοῦ Ταξιάρχου 4000, τὰ τοῦ Προφήτου Ἰλίου 3500 καὶ τὸ τῆς Λέκας Παναγίας ὑπεχρεώθη δὲ ποτε νὰ δίδῃ 1500· τὸ ὅλον εἰς 20000 γροσία. Καὶ ἐν γένει ἡ κτηματικὴ περιουσία τῶν μοναστηρίων ἀνέρχεται εἰς 5000 χρυσᾶς λίρας.

Τόσα αὐτοσχεδίως ἱστορῶ πρῶτος περὶ τῶν ἐπὶ τῇ τηλαυγῶν φάρων τῆς χριστιανικῆς ἀρετῆς τῶν Μοσχονησίων.